Bogens Verden

TIDSSKRIFT FOR DANSK BIBLIOTEKSVÆSEN

UDGIVET AF DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

Redigeret af ROBERT L. HANSEN (ansvarh.)
og MOGENS IVERSEN

*

37. årgang 9 *December 1955*

UNIVERSITY OF ... JAN 5 1956 LIBRARY

AF INDHOLD

Danmarks Biblioteksforenings 50 års jubilæum 449
Årsmødet 1955 462
Åbne reoler. Den nye biblioteksfilm 483
Bibliotekardagen 484
Fra Statens Bibliotekstilsyn 485
H. O. Langes Mindebog 486
Fra biblioteksarbejdet 487
LITTERATUREN. *Anmeldelser* 492
UNGDOMMEN. *Anmeldelser* 521

Næste nr. af »Bogens Verden« udkommer ca. 1. februar 1956

I KOMMISSION HOS NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK . KØBENHAVN

VIGTIGE OPTRYK

FRA GYLDENDAL

Ikke mindst bibliotekerne har været glade for årets mange optryk fra Gyldendal. Denne liste over de vigtigste gør det nemt for Dem at gennemgå Deres bestand af disse lødige og efterspurgte bøger.

Vilh. Andersen:
Hellig og Søgn
Kr. 19.75

J. Anker Larsen:
De Vises Sten
Kr. 23.50

Karen Blixen:
Den afrikanske Farm
Kr. 19.75

R. Broby-Johansen:
Gennem det gamle København
Kr. 9.85

Aage Dons:
Farvel min Anger
Kr. 14.50

André Gide:
Vatikanets Kældere
Kr. 9.75

Martin A. Hansen:
Agerhønen
Kr. 14.75
Løgneren
Kr. 12.75
Tornebusken
Kr. 17.75

Aase Hansen:
Alt for kort en Duggens Tid
Kr. 12.50

Thor Heyerdahl:
Kon-Tiki Ekspeditionen
Kr. 9.75

J. P. Jacobsen:
Samlede Skrifter, I-II
Kr. 24.75

Johs. Jørgensen:
Lignelser
Kr. 5.00

Hans Kirk:
Skyggespil
Kr. 12.75

Erich Maria Remarque:
Intet Nyt fra Vestfronten
Kr. 9.75

John Steinbeck:
Mus og Mænd — Kr. 7.75
En dejtig Torsdag — Kr. 13.75
Vredens Druer — Kr. 19.50

Cai M. Woel:
Mit Livs Elvira
Kr. 15.75

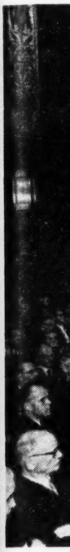

Det l
mange
eninger
rigeligt
ramme
festen,
Om
katedra
dr. H.
flag, b
Andets
jubilæe
Fra u
Oslo,
Fra Ty
thekar
Volksb
Scher

Danmarks Biblioteksforenings 50 års jubilæum fejres på Københavns Universitet.

DANMARKS BIBLIOTEKSFORENINGS 50 ÅRS JUBILÆUM

Det blev et virkelig festligt jubilæum! – Sådan lød det blandt foreningens mange gæster, og dermed kan man sige, at de anstrengelser, der fra foreningens side var udfoldet for at få det store arrangement til at klappe, rigeligt blev belønnet. Tilslutningen havde jo truet med at sprænge alle rammer, men har der end været nogle, der ikke kom med til alle dele af festen, så var stemningen på jubilæumsdagen tydeligvis den allerbedste.

Om formiddagen var det gamle universitetsbiblioteks imponerende, katedrallignende bogsal rammen om en stilfuld reception. Overbibliotekar, dr. H. Topsøe-Jensen og hans personale havde ladet salen pynte med flag, blomster og lys, og her mødte nu gratulanterne frem i stort tal. Andetsteds i dette nummer bringer vi en liste over gaver og adresser til jubilæet, men skal her nævne de officielle lykønskninger.

Fra udlandet indledte tidligere overbibliotekar dr. Wilhelm Munthe, Oslo, med at bringe en hilsen fra den internationale biblioteksforening. Fra Tyskland mødte dr. Olaf Klose, Kiel, for Verein deutscher Bibliothekare, og biblioteksdirektør dr. Jansen, Essen, for Verein deutscher Volksbibliothekare. For Vereinigung schweizerischer Bibliothekare var dr. Scherrer, Zürich, talsmand. Fra Sverige mødte hele »arbetsutskottet« i

Sveriges allmänna biblioteksförening, overbibliotekar Gösta Ottervik, Göteborg, stadsbibliotekar Sigurd Möhlenbrock, Göteborg, og stadsbibliotekar Ingeborg Heintze, Malmö. Norge var repræsenteret ved H. M. Fiskaa, formanden for Norsk bibliotekforening, og specialbibliotekar Gunvor Hannisdal, Oslo. Fra Finland lykønskede chefbibliotekar Kaarlo Lausti og biblioteksdirektør Mauno Kanninen.

De hjemlige lykønskningers række indledte biblioteksdirektør Robert L. Hansen, der overbragte bibliotekstilsynets lykønskning samt en check på 5000 kr. fra de $2^{1}/_{2}$ %. Derefter kom en 4-mands deputation fra Dansk Forfatterforening med Cai M. Woel i spidsen, fra Gyldendals forlag lykønskede direktør Ole Wivel, fra Den danske Forlæggerforening Iver Jespersen, der i spøgefulde vendinger hentydede til bibliotekernes imponerende virksomhed – »det er et kors for tanken, at så mange bøger udleveres gratis« – og fra de to boghandlerforeninger boghandler Ole Rømer. Den danske Antikvarboghandlerforenings formand E. Grønholt Pedersen afgav i sin lykønskningstale løfte om en pengegave på 1000 kr. hvert 5. år indtil 75 års dagen at uddele som prisbelønning for et bibliografisk eller boghistorisk arbejde. Fra Danmarks Lærerforening lykønskede Niels Nielsen, Overlund, og fra Dansk Folkeoplysnings Samråd rådmand Oluf Bertolt. Endelig skal udover en række gratulanter fra enkelte biblioteker med Forsvarets Velfærdstjenestes biblioteksafdeling i spidsen nævnes en gave fra bogbindermester Edvard Pedersen, Indbindingscentralen, på 5000 kr. samt en smuk gæstebog. Alt i alt indkom på selve jubilæumsdagen ca. 20.000 kr. udover Antikvarboghandlerforeningens løfte om 5000 kr. over 25 år. Pengene vil sammen med eventuelle senere indkomne bidrag indgå i en jubilæumsfond. Formanden, amtmand R. Lassen modtog de mange gratulationer og gaver med hjertelige takkeord.

Først om eftermiddagen mødte de store skarer af festdeltagere frem, og det egentlige jubilæumsmøde blev utvivlsomt, ikke mindst for de ældre af deltagerne, der har været med i foreningen under biblioteksvæsenets vældige udvikling, den helt store oplevelse. Det har måske for nogle af disse stået som en dristig tanke, at universitetets porte skulle åbne sig for Danmarks Biblioteksforening på denne dag. Det imponerende rum med strejf af efterårssol bag vinduesforhængene og den dejlige musik, Mozart og Carl Nielsen, udført af vor fornemste kammerkvartet, Erling Bloch kvartetten, var den smukkest tænkelige ramme om festen.

Rektor magnificus, professor H. M. Hansens velkomstord, hvori han fremhævede såvel de videnskabelige som de folkelige bibliotekers store betydning for forskningen og folkeoplysningen, gav os alle det indtryk, at tanken om at mødes her var rigtig som vort biblioteksvæsens position er i dag.

FORMANDEN, AMTMAND R. LASSENS TALE

Næst at takke rector magnificus for de venlige velkomstord og Københavns Universitet, fordi vi har måttet holde vort jubilæumsmøde under

disse værdige omgivelser, vil jeg gerne på jubilarens vegne byde alle vore gæster og medlemmer hjerteligt velkommen.

Når vi har ønsket at festligholde jubilæet, er det, fordi vi mener, at foreningen har haft lykke til at udrette et arbejde af væsentlig betydning for bibliotekerne og deres fremtid.

Skal jeg i den tid, jeg har til rådighed, give et indtryk af foreningens arbejde, må jeg desværre springe over det, mange måske mest venter på en jubilæumsdag, nemlig at tale om dem, der har stået forrest i arbejdet. Der er adskillige, som hver for sig kunne fortjene en stor tale, og der er iøvrigt så mange, der har gjort sig bemærket, at blot en kort omtale af dem ville blive en lang historie.

Jeg må derfor nøjes med i dybeste respekt og taknemmelighed at mindes de hedengangne pionerer som Andreas Schack Steenberg, Jens Bjerre, H. O. Lange, Thomas Døssing, Jens Aarsbo, Jørgen Banke og m. fl. – navne der vækker stærke og varme følelser hos alle bibliotekssagens venner – og jeg må sige til de nulevende, som har været med i forreste række, at selvom de ikke bliver nævnt ved navn her idag, er deres indsats kendt og vurderet højt blandt bibliotekssagens venner.

Da en kreds af bogens venner med Jens Bjerre og Steenberg i spidsen idag for 50 år siden i Fredericia stiftede foreningen, dengang under navn af »Danmarks Folkebogsamlinger«, var man klar over, at hvis der på det spinkle grundlag, der da forelå, skulle opnås noget, måtte der kænpes på mange fronter.

Her i salen har vi repræsentanter for alle dem, foreningen har kæmpet med eller imod – det kommer næsten ud på ét!

Først medlemmerne. Det har kostet kamp at fange dem ind – og det koster til en vis grad kamp at holde sammen på dem!

Foreningen begyndte med godt 300 bogsamlinger og omfatter nu 1325 folkebiblioteker, deraf 82 i købstæder og hovedstad med mange filialer, børnebiblioteker, hospitalsbiblioteker, kasernebiblioteker m. m. Folkebibliotekernes kapacitet og udlånsvirksomhed er nu nok en snes gange så stor som bogsamlingernes ved århundredets begyndelse.

Det betød en væsentlig intensivering af foreningsarbejdet, at »Danmarks Folkebogsamlinger« i 1919 blev sluttet sammen med »Dansk Biblioteksforening« under navnet »Danmarks Biblioteksforening«, og at senere alle forskningsbibliotekerne: Det kgl. Bibliotek, Universitetsbiblioteket, Statsbiblioteket i Aarhus og en række andre videnskabelige og faglige biblioteker kom med.

Herved er enheden – en mønstergyldig enhed – i dansk biblioteksvæsen understreget, og en værdifuld vekselvirkning mellem de videnskabelige – faglige og de folkelige biblioteker opnået. En låner kan nu med bistand af sit lokale bibliotek nå frem til specielle eller sjældnere bøger fra de store samlinger.

Fremhæves bør det også, at flere af folkebibliotekernes betydelige talsmænd er udgået fra de videnskabelige biblioteker.

Det ligger i sagens natur, at foreningen gennem tiderne har kunnet udrette mest for folkebibliotekerne, men så meget større tak skal der idag lyde til de videnskabelige – faglige bibliotekers folk – indtil fornylig med

rigsbibliotekar Svend Dahl og nu med rigsbibliotekar Palle Birkelund i spidsen. Tak for deres indsats i det fælles arbejde!

Medlemskredsen er rigt varieret, ikke alene på grund af bibliotekernes store forskellighed: store og små folkebiblioteker, i by og på land, videnskabelige og faglige biblioteker; men også fordi kredsen omfatter såvel bibliotekernes bestyrelser (med mange kommunalfolk) som bibliotekarerne, med eller uden specialuddannelse.

Denne samvirken mellem interesserede lægmænd, lærere og de uddannede bibliotekarer har givet særligt liv over arbejdet, men åbenbarer også ofte modsætninger, som må overvindes – og heldigvis bliver overvundet!

Et udmærket bindeled og et forum, hvor medlemmerne kan lufte deres anskuelser, har dels årsmøderne været, dels medlemsbladet, først »Bogsamlingsbladet« og siden 1918 »Bogens Verden«.

Her har været udfægtet mange kampe og fremsat frugtbare tanker. Således kan fremhæves den særlig af H. O. Lange forfægtede tanke om centralbiblioteker, en tanke, der, skønt også mødt med skepsis, har slået så godt an, at landet nu er dækket med 33 centralbiblioteker til udmærket støtte for de øvrige. – Ligeså har den forlængst gennemførte ordning med Statsbiblioteket i Aarhus som overcentral ofte været ivrigt drøftet.

Et ømt punkt, som tit har givet anledning til heftige diskussioner, er sammensætningen af bibliotekernes bogbestand, bogvalget – faglitteratur og skønlitteratur, lødig og mindre lødig. Anmeldelserne i medlemsbladet og retningslinier fra tilsynet eller anden autoritær side har altid været undergivet vågen kritik, idet man i vort frihedselskende land er på post overfor alt, hvad der smager af ensretning eller censur. Disse ivrige diskussioner kan man finde op til den seneste tid, og sålænge dét er tilfældet, er der næppe fare for, at vi skal ende i den ene eller den anden grøft!

Foreningen har vokset sig meget stor. Hvis alle medlemsberettigede var mødt frem idag, måtte K.B. Hallen eller Forum have været taget i brug. Men mængden er ikke afgørende! Mit jubilæumsønske skal være, at der stadig iblandt os må fremstå intelligente og fremsynte medlemmer, der med den ildhu og overbevisende kraft, som de gamle pionerer var i besiddelse af, vil virke for vor gode sag og vise vejen fremover!

Men vi må erkende, at uden kommunernes, statsmyndighedernes og rigsdagens medvirken var arbejdet ikke lykkedes i den grad, som sket er.

Vi hilser de her tilstedeværende repræsentanter for folketinget, ministeriet, bibliotekstilsynet, rigsbibliotekarembedet og kommunerne.

Bibliotekstilsynet har fra første færd, lige siden Steenbergs og Døssings dage og til nu under direktør Robert L. Hansens ledelse været folkebibliotekernes gode hjælpere. I sin tid blev tilsynet mødt med mistro, frygt for kontoriusseri, pegefinger, censur o. s. v., men det tør siges, at tilsynet har vundet almindelig tillid og betragtes som en god og hjælpsom ven. Selvom den kritiske indstilling stadig vil være vågen, kan foreningen idag kun udtale en varm tak til direktør og tilsyn.

Men – hvad skulle folkebibliotekerne i længden have stillet op uden kommunernes støtte! Ganske vist må vi idag ikke glemme at takke de biblioteksinteresserede mennesker – lærere, præster og mange andre – som

lige siden oplysningstidens dage og op til nutiden ved personlig indsats og offervilje, direkte eller gennem lokale foreninger, holdt liv i bogsamlingerne og derved bevarede et grundlag, ofte spinkelt, at bygge videre på; men selv hvor der var gjort et godt arbejde, kunne bogsamlingerne let sygne hen, når der ikke var nogen, der ville eller kunne tage arven op.

Det blev mere og mere klart, at uden en stadig kommunal støtte kunne det ikke gå.

Sammen med de specielt biblioteksinteresserede måtte kommunen anses for en naturlig repræsentant for den almene, lokale interesse. – Dette forstod man efterhånden såvel i købstæderne som på landet, indtil det nu ved den sidste folkebibliotekslov af 1950 på forslag af vor forening og som en naturlig konsekvens af den skete udvikling blev fastslået, at det påhviler kommunen – i lighed med hvad der gælder folkeskolevæsenet o. lign. – at opretholde folkebiblioteket, d. v. s. yde en sådan økonomisk støtte, at den i forbindelse med andre stedlige tilskud og statens bidrag er tilstrækkelig til at holde biblioteket i passende stand.

Biblioteket er et betydende led i kommunens kulturelle liv. Der er grund til at takke de kommunale råd for deres stadig voksende forståelse. Mange steder er biblioteket faktisk ved at blive kommunens hjertebarn.

Siden 1882 har staten ydet bogsamlingerne tilskud, først beskedne beløb på finansloven og siden 1920 tilskud efter faste regler i henhold til en særlig lov, der knæsatte det udmærkede princip, at tilskudet beregnes i forhold til de lokale bidrag. Efter at være revideret flere gange afløstes loven i 1950 af en ny lov, der gav folkebibliotekerne forbedrede kår.

Vor forening har kæmpet for at nå så vidt; men mænd og kvinder i regering og rigsdag med åben sans for bibliotekernes store betydning hjalp os. Jeg kan ikke lade være med i denne forbindelse at mindes nu afdøde, tidligere finansminister H. P. Hansen, der med en glødende ildhu og kraft talte bibliotekernes sag – et mønster på en finansminister, synes vi! Men mange andre politikere har givet udtryk for dyb forståelse. – Der skal derfor idag rettes en varm tak til regering og folketing, idet vi håber på fortsat forståelse for bibliotekernes værdi i vort folk.

Det ville være overdrivelse at sige, at vi har haft særlig hårde kampe med boghandlere og forlag. De viste hurtigt forståelse, idet foreningen allerede i 1906 opnåede overenskomst med »Den danske Boghandlerforening« om en rabat på indtil 25 pct. Den er dog senere blevet begrænset, siden 1930 til 15 pct. – I begyndelsen var der måske i denne rabat et stænk af filantropi overfor de »fattige« bogsamlinger, men efterhånden kan den vel betragtes som en naturlig, på forretningsmæssig basis indrømmet favør til en stor og solid kunde.

Vi bringer idag boghandlere og forlag en hjertelig tak for deres forståelse.

En virkelig kamp har mærkværdig nok på et vist tidspunkt raset mellem bibliotekerne og deres hjertevenner, forfatterne – eller en del af dem. Jeg skal dog ikke fordybe mig deri, for den endte til alles tilfredshed!

Vi nåede at bevare det, der er al offentligt biblioteksvæsens alfa og omega: publikums frie og gratis adgang til bøgerne, og forfatterne opnåede ved

statens hjælp et særligt bidrag til et forfatterfond i forhold til det antal bøger, hvormed de er repræsenteret i folkebiblioteker ne.

Denne ordning siger vi staten tak for, medens vi hylder og hilser de danske forfattere, der er tilstede her, som repræsentanter for den ikke mindst i vore øjne værdifulde del af menneskeheden, som verden over og til alle tider producerer de åndsværker, der nedfældes i bøger – og som bibliotekerne bevarer til sene tider.

Jeg er hermed nået tilbage til det centrale, den stilfærdige, tavse, men så levende bog, hvis venner for 50 år siden stiftede vor forening til værn og fremhjælpning af bogsamlinger for folket.

Åndsprodukter – gode og mindre gode – præsenteres menneskene ad mange veje og på mer eller mindre flygtig vis: igennem aviser og tidsskrifter, radio og film, teater og foredrag og m. m.

I de skrevne og trykte ord bevares menneskers tanker. Bøger og blade kan den enkelte købe til sin egen private boghylde; og det selv at eje en bog vil for mange være nr. 1. Men dels er det begrænset, hvad den enkelte kan ofre, dels er det jo ikke altid, man har købt det, man har brug for – det rigtige!

Bibliotekerne vil derfor i alle tilfælde være det store reservoir, hvortil man ofte må ty.

Hvad skulle åndens arbejdere, videnskabsmænd og forfattere, gøre uden bibliotekerne. Men forøvrigt kan enhver anden, der søger faglig dygtiggørelse, få brug for dem. Alt tyder på, at der i kommende tider vil stilles stadig større krav til faglig viden, kvalificeret arbejdskraft. Og bliver der samtidigt tale om mere fritid, er der så meget større grund til at fremhæve, at for de mange, for hvem dét at fylde en del af sin dag med læsning af skønlitterær eller almen oplysende art er blevet en livsfornødenhed, vil bibliotekerne kunne være til uendelig glæde og til udvidelse af den åndelige horisont.

Godt er det, at børne- og skolebiblioteker samt studiekredse i vore dage vænner børn og unge til at benytte biblioteker og forstå værdien deraf.

Og godt er det, at der blandt bibliotekernes egne folk er en stigende forståelse af, at det gælder om at dygtiggøre sig til et positivt arbejde for, at bibliotekernes skatte åbnes for befolkningen og under kyndig vejledning.

Der er en kæmpemæssig forskel på den gammeldags, ofte ret tilfældige bogsamling, hvorfra der over en skranke udleveredes bøger til mer eller mindre tvivlrådige lånere, og nutidens systematisk ordnede bibliotek, hvor låneren selv kan gå ind til de åbne hylder og vælge sin bog, eventuelt søge den op i de åbne kartoteker, om fornødent få vejledning hos kyndige bibliotekarer – eller han kan sætte sig ind i en rolig læsestue og der få adgang til værdifulde håndbøger. Findes den bog, han søger, ikke i det lokale bibliotek, hjælper dette ham til at få den fra de større samlinger, med bistand af centralbiblioteket og eventuelt det til bibliotekstilsynet knyttede oplysningskontor.

Under debatten i folketinget om loven af 1950 gav et medlem af tinget

en karakteristik af dette hjælpearbejde, som han komplimenterede bibliotekerne for med ord, som jeg ikke kan nægte mig fornøjelsen af at gengive. »Jeg har«, sagde han, »ofte ringet til bibliotekaren i min hjemegns bibliotek og blot givet ham et par tips, idet jeg fortalte ham, at jeg gerne ville udarbejde noget om det eller det emne. To dage efter har jeg fået en hel stabel bøger med mærker lagt ind der, hvor oplysningerne findes. Det er en service, som ikke ydes på noget andet område!« – Ja, men der er faktisk mange, der har erfaret noget lignende – gid stadig flere vil benytte sig af denne gode hjælp! Og gid de, der er glade for biblioteket, vil sige det til venner og bekendte – og vise dem vejen.

Bibliotekerne har nu taget en række opgaver op med naturlig tilknytning til det traditionelle biblioteksarbejde, såsom studiekredsarbejde, distribuering af oplysende, dokumentariske film til foredragsforeninger o. lign., ligesom samlinger af musikalier forefindes i de større biblioteker. Nævnes bør også en udmærket institution, hvori vor forening på såvel de videnskabelige som folkelige bibliotekers vegne er stærkt interesseret, nemlig Dansk bibliografisk Kontor, der varetager bibliografiske og biblioteks-tekniske opgaver for bibliotekerne og blandt meget andet udsender de udmærkede litteraturvejledninger, der går under navnet: »Læs med plan«!

Bibliotekernes verden er en verden i udvikling.

Selvom meget udrangeres, og systemerne rationaliseres, vil der – også i betragtning af befolkningens vækst og stigende forståelse for bibliotekernes nytte – blive stillet stadig større krav.

Vore statsbiblioteker savner f. eks. tilstrækkelige midler til at dække det for forskningen nødvendige køb af bøger, og de lider under alvorlig pladsmangel. Den rigtige udnyttelse af folkebibliotekerne kræver mange steder nye bygninger eller udvidelser. Bibliotekerne er for ofte gemt hen i snævre upraktiske lokaler med mer eller mindre afsides beliggenhed. De må frem i lyset!

Tiderne er ikke gunstige – men dyrker man bibliotekernes historie, har det næsten altid været dårlige tider, når de mødte frem med deres ønsker! Så meget mere påskønnes må det, hvergang der, trods alt, opnås noget!

Et bibliotek kan undværes, er det blevet sagt, sålænge man ikke ved, hvad det er. Har man først fået et godt bibliotek, kan det slet ikke undværes!

Det skal være vort mål at stille befolkningen overfor lutter gode biblioteker – så vil de ganske af sig selv føles som uundværlige redskaber i folkeoplysningens og kulturens tjeneste.

Forholdet mellem bog og menneske og derfor også mellem bibliotek og menneske er et snævert personligt forhold. I vor tid, hvor massepåvirkning gennem foredrag, presse, film, radio, sportsopvisninger og m. a. er så fremtrædende og – ofte pågående – trænger sig ind på mennesker, er der en stigende fare for, at de ikke får øje på den rigdom, der findes i dette personlige forhold til bogen.

Jeg vil gerne fremsætte det jubilæumsønske, at alle, der har erfaret noget af denne rigdom – deriblandt sikkert mange af de førende folk i vort samfund – vil samvirke med vor forening i dens bestræbelser for at give bibliotekerne – med deres rigt nuancerede indhold – en sådan standard,

at de ikke skal være for svagt stillet i konkurrencen med massepåvirkningen, men kan gøre sig gældende på trods af alt det, der kan true menneskers personlige liv.

Lad mig slutte med at sige, at dansk biblioteksvæsen står i stor gæld til fremmede lande. De videnskabelige og faglige biblioteker kan overhovedet ikke trives uden livlig forbindelse med andre lande, men også folkebibliotekerne har – selvom de hviler på nationalt grundlag – lært overordentligt meget dels af vore nordiske broderlande, dels af U. S. A., England og andre europæiske lande.

Jeg takker de herværende repræsentanter fra Finland, Norge og Sverige for samarbejdet på de nordiske møder og i det daglige.

Og jeg beder vore gæster fra England, Frankrig, Schweiz, Tyskland og U. S. A. om på Deres landes vegne at modtage vor varmeste tak for al lærdom og gæstfrihed givet i tidens løb til danske bibliotekarer, som har besøgt Deres lande; og vi takker for udmærket samarbejde i det daglige mellem bibliotekerne i vore lande. – Selvom nogle af dem ikke forstår vort danske sprog håber jeg, De vil glæde Dem over hele sceneriet og få udbytte af at være sammen med danske kolleger.

Sidst men ikke mindst takker jeg repræsentanten for Ifla, dr. Wilh. Munthe, og jeg takker Mr. McColvin, der, som det fremgår af programmet, venligst har lovet at tale til os idag.

Ja, hermed: hjertelig velkommen alle!

UNDERVISNINGSMINISTERENS TALE

Det 19. århundrede skabte muligheder for et fremstød på bibliotekets område. Det 20. århundrede realiserede det. Biblioteket er vokset ud over de gamle tiders begrænsninger — lejebibliotek, kirkeligt bibliotek, arbejderbibliotek o. s. v. — og er blevet et *folke*bibliotek i pagt med den demokratiske udvikling. Det er blevet en væsentlig faktor i det folkekulturelle arbejde. For mangfoldige mennesker er det både efterskole og universitet.

Et demokrati er først et modent demokrati, når den folkelige almenkultur har nået en vis højde, og her er bogen og biblioteket den nødvendige tjener. Jo højere almenkulturen er, jo rigere muligheder er der også for, at der på de forskellige områder kan dannes en elite, der baner vej for nye perspektiver.

Gennem biblioteket er bogen blevet demokratiseret. Enhver bog tilhører mig og alle. Fra den mindste lille skranke i det fjerneste bibliotek kan jeg *nå* den. Og dette betyder noget i den videregående demokratisering. Det er biblioteket, der er moder til billigbogen. Det er biblioteket, der har givet øget salg til vore forfattere. Biblioteket har ved at bringe skribenterne i forbindelse med det brede publikum sat spor i selve den skabende digtning.

I det halve sekel, vi i dag mindes, har også andre kulturelle midler end bogen haft en gennembrudsperiode. De mekaniske massespredningsmidler har haft en så voldsom ekspansion — hurtigpresse, film, radio og

nu fjernsyn — at der her og der har været ængstelse for bogens skæbne. Man har spurgt: vil ikke udviklingen lægge tyngdepunktet over i det ensidigt visuelle, i den nemme tilegnelse af billeder, eller i det ensidigt auditive: den nemme tilegnelse af lænestolsaflyttede foredrag. Men bogen har overlevet. Radio og fjernsyn er som spejle, der via øjeblikket viderespejler det, der stilles foran mikrofon og linse, og det har vist sig, at de væsentligste værdier, der anbringes foran spejlene, er hentet fra bogens verden. Når øjeblikket har fået, hvad der tilkommer det, lever værdierne videre via tryksværte i bibliotekernes reoler.

Den mekaniske udvikling er langtfra udtømt, men det er bogen, der skal medvirke til, at selv den fineste mekanik til syvende og sidst er et element, der tjener mennesket i dets vækst til rigere menneskelighed. Det vil vare en generation endnu, før praktisk talt hvert eneste hjem har en båndoptager og et båndarkiv, men også i *den* situation vil det trykte ord blive stående og være vejen ind i eftertankens stilhed. Bog og stilhed hører jo nu engang sammen, og bibliotekarer foretrækker stilhed, men lad mig alligevel tilråde Dem, at De fortsat allierer Dem med massemidlerne for at sikre den almene kultur, som De tjener, en prioritet. Måske jeg tør hviske Dem i øret, at De muligvis handler klogt, hvis De gør plads til båndcentraler ved siden af bøgerne, så at bånd og bog i selve starten kan være venner.

Der gives bibliotekarer, der altid og under alle omstændigheder vil skrive bibliotek med stort, og enkelte af dem vil mene, at den primitive massesmag har bredt sig på bekostning af kvalitet, — at Anders And og Skipper Skræk endegyldigt har sejret over Homer og Holberg. Men har de ret? I en tid med store forskydninger kan det sommetider være svært at se, hvad der egentligt sker. Så vidt jeg kan skønne, har den værdifulde litteratur betydeligt flere læsere end det nogensinde tidligere i vor historie var tilfældet. Der er mere omsætning i Martin A. Hansens bøger end i I. P. Jacobsens i sin tid — skønt Martin A. Hansen ikke hører til de let tilgængelige. I perioden mellem de to skribenter er der imidlertid sket det, at en øget fritid, bedre kår, en mere effektiv teknik o. s. v. har gjort nye titusinder til læsere. De er som barbarerne på vej til Rom. Demokratiets trappe har mange trin, og de nederste trin er meget brede — og *må* være det, — men det må kunne trøste bibliotekarerne med det store B, at trappen har samme højde som før — med de højeste værdier øverst.

Det er bibliotekets opgave: ustandseligt at arbejde for bedre læsevaner, — ustandseligt at vise videre til næste trappetrin. Henrik Ibsens Nora begynder spillet med at elske makroner — og slutter det med at hviske: »Jeg tror, at jeg til syvende og sidst er et menneske.« — De har som bibliotekarer større muligheder end de fleste for at kalde på mennesket. Måske uden ord. Ved blot at lægge den rigtige bog i den rigtige hånd.

Det begynder i mennesket, og det modnes i samfundet. Hvis det moderne samfund skal bevare sin sammenhængskraft, må der være biblioteker, der ikke blot sætter specialisten i stand til at fordybe sig i et speciale men hen over alle specialister peger mod det almene: de fælles realiteter og de fælles værdier. Det moderne samfund er delt i tusinder af adskilte felter, og hvis denne deling ikke skal blive til splittelse, må vi vide noget

om hinandens kår og stræben. Det er kun ved bogens hjælp, vor fælles kulturarv kan løftes ind i lyset. Det er ved bogens hjælp, at vor egen samtids så fortvivlet adskilte enkeltheder kan nærme sig et mønster. Biblioteket er et redskab i helhedens tjeneste. Her modnes mennesket til overblik og klarhed.

Må jeg tilføje: Det er af dybt indgribende betydning, at der ikke er for stor afstand mellem det videnskabelige fremstød og den almene tilegnelse. Det er ikke bibliotekets ringeste opgave at formindske denne afstand.

Man har spurgt, om biblioteket ikke er neutralt, og jeg svarer: en tjener er neutral, når han hjælper alle. For biblioteket gælder kun en eneste form for neutralitet, nemlig den *alsidighed*, der tillader alle anskuelser og alle vaner at kæmpe om mennesket. En alsidighed der strækker sig fra den meget jævne jord til de meget høje stjerner.

Hvis der skal sættes en streg under de to første stavelser i ordet *folke*-bibliotek, må det være os magtpåliggende, at mange af de kulturelle værdier gøres likvide ved hjælp af en så vidt muligt almen-tilgængelig form, og der er ingen tvivl om, at mange bøger og afhandlinger er blevet til i kraft af det behov, som biblioteket accentuerede. Der bør lyde en tak til bibliotekernes store stab af medarbejdere, fordi de så åbensindet har støttet alle sider af det danske oplysningsarbejde og medvirket til, at det fik sine bøger.

Groft set er biblioteket jo delt i to grupper, den ene med digtning, den anden med nyttebøger. Det er ikke den mest adækvate deling. Det hænder, at der er den største nytte i digtningen og den rigeste fantasi i nyttebøgerne. Må jeg alligevel benytte lejligheden til et stilfærdigt ønske om, at digtningen må bevare en førsteprioritet, fordi den nu engang har bud ind i de inderste egne af livet.

Biblioteksarbejdet i vort land har haft den lykke, at de rigtige mænd kom i spidsen. Jeg har bevaret en række levende indtryk af stifteren, lærer Jens Bjerre, den lille mand, med de mærkeligt levende øjne i det pergamenttørre ansigt, vor barndoms historiefortæller, og hvis jeg skal samle mit indtryk af skikkelserne i den efterfølgende kongerække: Andreas Schack Steenberg, Johannes Høirup, H. P. Hansen og den nuværende højtærede formand, kammerherre Rudolf Lassen, må jeg famle med ordene: hvilken rigdom i det dybt særprægede! — og tilføje: — hvilken glæde, at så vidt forskellige personligheder kan tjene det samme høje mål. Kan der tænkes mere forskellige personligheder end H. O. Lange og Thomas Døssing? — og dog var de begge af den inderlige overbevisning, at der *sker* noget, når menigmand ved bogens hjælp bliver sin egen lærer og når dybere ind i oplevelsen af det væsentlige. Det er mit håb, at det samarbejde mellem de lærde biblioteker og folkebibliotekerne, som navnene H. O. Lange og Thomas Døssing markerer, må fortsætte ind i fremtiden og forstærkes, så at fællesinteresserne altid må være stærkere end specialinteresserne.

Den udvikling, der har fundet sted, er i nogen grad blevet fremmet ved lovgivningens hjælp, og der arbejdes for tiden med en revision af bibliotekslovеn. Der tilsigtes især en forbedring af bibliotekernes tilskudsordning. Det er endvidere tanken at gennemføre en lov om Danmarks Biblioteks-

skole, der bør være den fælles uddannelses-institution for såvel folkebibliotekarer som for bibliotekarer ved de videnskabelige biblioteker. Siden århundredskiftet er det årlige udlån i vore folkebiblioteker vokset fra 307.000 bind til nu 18 millioner bind. Et sådant udlånsarbejde, der kombineres med mangfoldige andre former for vejledende arbejde, kan ikke udføres uden indgående faglig kunnen — der er jo sket en vældig udvikling i biblioteksteknikken — og når bibliotekarens gerning er vokset i prestige, skyldes det ikke mindst de faglige forudsætningers soliditet.

Ja, bibliotekaren er den kulturelle medarbejder, som det arbejdsdelte samfund og det levende demokrati overhovedet ikke kan undvære. Der er mange søjler, der bærer demokratiets kulturelle bygning, men jeg er tilbøjelig til at tro, at bogen og biblioteket er selve midtersøjlen. Demokratiets fremtid er knyttet til bogen og til de ideer og kræfter, som formidles igennem den, og derfor bør også det danske samfund i dag slå kreds om Dem og takke Dem for det arbejde, De udfører.

For mange af os, der kommer fra de små hjem, var biblioteket det egentlige universitet, og den gerning, vi fik lov til at udføre, var utænkelig uden *det*. Jeg husker lyslevende den første biblioteksbog, der for nu 50 år siden lå på vort bord. Det var Aakjærs »Vredens Børn«. En bog der nåede helt ind i vore små stuers liv. Min far syntes, at det var ham, som bogen handlede om. Også han havde stået som konfirmand på kirkegulvet i sin moders blankpudsede sko. Alting var kendt og dog større end det kendte.

Er ikke bogen bedst, når den åbner sig for nye oplevelser.

Hvis jeg i dette øjeblik skal samle mig om de digteriske billeder, der har gjort det største indtryk på mig, må jeg vende mig til Gorkij. Han har flere steder i sine bøger fortalt, hvad der sker, når et menneske rejser sig og læser højt af en bog for sine kammerater. Det er situationer, der indbyrdes belyser hinanden: Mennesket der rejser sig i sin værdighed som menneske og så at sige skaber et kultisk fællesskab omkring sig.

Jeg har ofte tænkt: Hvor er vi dog forskellige, vi læsere, der på samme tid mødes mellem bibliotekets bøger. Jeg husker fra biblioteket i Silkeborg, at Edvard Egeberg og jeg sad og arbejdede ved hver sin ende af det samme bord, han med »Bromanden«, jeg med »Arbejderkultur«. Det var toner så forskellige, at selv ikke Blochs kvartet vil kunne samle dem i en fælles sats.

Alle har vi noget at sige tak for.

Vi takker Dem, fordi De aldrig isolerede Dem i selvtilstrækkelighed, men altid var parat til et samarbejde med videre horisont. Jeg deltog i 25-års jubilæet og har såmænd gemt både sange og menukort fra dengang. Vi var dengang de få. Idag er vi blevet de mange, og der er store resultater at feste for. Det lykkedes os ved forenede anstrengelser at gennemføre en biblioteksafgift, der understregede samarbejdet med forfatterne, og De har også på anden måde støttet forfatterne, bl. a. ved en kritik i Bogens Verden, der må karakteriseres som den sobreste, vi har. De har i forståelse med skolerne løst den meget vigtige opgave: at skabe en klar forbindelse mellem skole og bibliotek, hvilket atter har påvirket skolens undervisningsmetoder, idet læsebog i nogen grad har afløst lærebog, og De har –

i et frodigt samarbejde med oplysningsorganisationerne, mere end andre, medvirket til, at biblioteket blev et værksted for demokratiet. De har været med til at bygge bro mellem by og land og har i det hele banet vej fra de gamle tiders almuelæsning til de moderne bøgers vidtforgrenede verden. Biblioteket er i selve sit ydre blevet et hjem for mange, med læsesale, avis-lokaler, studierum, og lad os håbe, at tiden må forme sig således, at biblioteksbyggeriet kan fortsættes i takt med tidens krav.

Jeg takker for det udmærkede samarbejde, der gennem årene har været mellem Danmarks Biblioteksforening og undervisningsministeriet. Vi har altid, når det kneb, kunnet finde hinanden. Vi i undervisningsministeriet ønsker, at denne dag skal være en hyldest til bogen og dens tjenere. De har givet bogen i Deres medmenneskers hånd og derved gjort tilværelsen rigere og stærkere. Vi retter denne vor tak til Danmarks Biblioteksforenings formand hr. kammerherre R. Lassen, der så vidsynt og initiativrigt har forstået at løse de skiftende opgaver.

Det danske folk er Dem, ærede medarbejdere, stor tak skyldig. Tak for Deres gerning.

Endelig bragte stadsbibliotekaren fra Westminster Lionel R. McColvin, den internationale biblioteksverdens hilsen til foreningen, idet han fremhævede den betydning, en biblioteksforening har for den hele bibliotekssag i et land. Ud fra sit kendskab til en række landes biblioteksvæsen vovede han den påstand, at vi i Danmark har et af de bedste bibliotekssystemer – »måske det bedste«, en jubilæumsudtalelse, som vi måske rødmer noget ved.

Efter al denne virak måtte man være tilpas rustet til de videre festarrangementer. I Københavns rådhushal bød borgerrepræsentationens formand Sigv. Hellberg velkommen, og man var derefter byens gæster ved et smukt traktement i rådhusets skønne lokaler.

Jubilæumsdagen sluttede i Det kongelige Teater, den rigtige Gamle Scene, hvis rum giver den rette feststemning. Her opførtes Ludvig Holbergs De Usynlige med Knudåge Riisagers muntre og yndefulde musik, men først med David Lichines henrivende ballet Graduation Ball overgav man sig på nåde og unåde. Vort strålende balletkorps har her uden al tvivl danset sig helt ind i hjertet selv på dem, der for første gang oplevede Terpsichores tryllerier.

GAVER OG ADRESSER TIL JUBILÆET

Danmarks Biblioteksforening vil gerne også gennem »Bogens Verden« bringe en varm tak til alle, som på jubilæumsdagen betænkte foreningen med lykønskninger (personlig eller telegrafisk), blomster, adresser og gaver.

Til jubilæumsfondet blev skænket følgende beløb:

Birkerød Kommunebibliotek	kr. 100
Overbibliotekar E. Bremerstent	– 25
Danmarks Biblioteksforenings Gr. A	– 2000
» » Gr. B	– 1000
» » Gr. C	– 2000
Danmarks Skolebiblioteksforening	– 500
Dansk bibliografisk Kontor	– 200
Dansk Folkeoplysnings Samråd	– 200
Centralbiblioteket for Sydvestjylland, Esbjerg	– 200
Forsvarets Velfærdstjeneste	– 200
Frederiksberg Kommunebiblioteker	– 200
Gentofte Kommunebibliotek	– 200
Gyldendalske Forlag	– 500
Nordsjællands Centralbibliotek, Helsingør	– 100
Hillerød Folkebibliotek	– 100
Holbæk Amts Folkebogsamling	– 150
Holbæk østre Bogsamlingskreds	– 50
Hørsholm Kommunebibliotek	kr. 100
Kalundborg Centralbibliotek	– 100
Kalundborg Amtskreds	– 25
Københavns Kommunebiblioteker	– 500
Køge Centralbibliotek	– 100
Nyborg Bibliotek	– 200
Bogbindermester Edvard Pedersen, Indbindingscentralen	– 5000
Tidl. bibliotekar Charlotte Rathsack, København	– 10
Roskilde Centralbibliotek	– 200
Slagelse Centralbibliotek	– 100
Svenska bibliotekariesamfundet	– 150
Sveriges allmänna Biblioteksförening	– 500
Taasinge Bibliotek	– 100
Undervisningsministeriets Rådighedssum, ved biblioteksdirektør Robert L. Hansen	– 5000
Biblioteket for Vejle By og Amt	– 300

Endvidere havde foreningen den glæde fra Den danske Antikvarboghandlerforening at modtage et gavebrev, bilagt med kr. 1.000 som det 1. bidrag til »Den danske Antikvarboghandlerforenings Jubilæumsgave«, idet Antikvarboghandlerforeningen gav tilsagn om hvert 5. år indtil 1980 at skænke 1.000 kr. »som en hædersgave til en bibliotekar, der har gjort sig fortjent dertil gennem et udført og udgivet bibliografisk eller boghistorisk arbejde«. Også for denne gave vil der senere, når en komité er nedsat, blive givet nærmere oplysninger.

På given foranledning vil man gerne meddele, at jubilæumsfondet naturligvis fremdeles står åbent for indbetaling og bidrag, og at det er bestyrelsens håb, at endnu flere biblioteker vil betænke det med bidrag. Der vil snarest blive udarbejdet og offentliggjort statuter for fondet.

Andre gaver.

L'Association des Bibliothécaires suisses, Berne: »Verzeichnis ausländischer Zeitschriften in Schweizerischen Bibliotheken«. Bern, 1955.

Danmarks Lærerforening: Blomster og cigarer.

Forening for Boghåndværk: Jan Tschichold, I bogens tjeneste. Kbh. 1951.

Norsk bibliotekforening, Oslo: »Norsk folkekunst«. Red. Roar Hauglid, Oslo, 1953.

Bogbindermester Edvard Pedersen, Indbindingscentralen: En gæstebog.

Statens Biblioteksbyrå, Helsingfors: 1 filmbånd.

Statens Bibliotektilsyn, Oslo: 1 Hadelands-blomsterglas.

Suomen Kirjastoseura, Helsingfors: 1 træskrin.

Verein Deutscher Volksbibliothekare: »Handbuch der öffentlichen Büchereien«, Hamburg, 1955.

Adresser.

The Library Association, London.
Sveriges allmänna Biblioteksförening.
Svenska Bibliotekariesamfundet, Uppsala.
Unesco.
Universitetsbiblioteket, Helsingfors.

R.L.

NOTER FRA JUBILÆET

I radioen var der nogen tid før jubilæet ved radiokontaktudvalgets formidling to foredrag af bibliotekshistorisk karakter. Biblioteksdirektør Robert L. Hansen talte om H. O. Lange og stadsbibliotekar Carl Thomsen om Steenberg, Bjerre, Døssing og Banke. Dagen før jubilæet havde Aktuelt kvarter en samtale med formanden for Danmarks biblioteksforening, amtmand R. Lassen. – Jubilæumsmødet i universitetets festsal transmitteredes af statsradiofonien med redaktør Tage Christiansen som speaker. Transmissionen varede fra kl. 14.05–15.05 og omfattede rektor magnificus' velkomst og formandens og undervisningsministerens taler, der bringes i dette nr.

Pressen fulgte begivenheden smukt op både i hovedstad og provins. Odensebladene var først på pletten allerede d. 13. nov. med interviews med overbibliotekar H. Hvenegaard Lassen og forskellige reportager, men også Århus- og Aalborgbladene bragte stof til lejligheden, således Ny Tid, Aalborg en leder af redaktør Carl Th. Jørgensen og Aalborg Stiftstidende en kronik af Alice Vestergaard. På selve jubilæumsdagen bragte Politiken en kronik af professor Franz Blatt, Århus, om »Bogen vort våben«, i Socialdemokraten skrev folketingsmand Lysholt Hansen, formand for centralbiblioteket i Nykøbing F., om »Frie kundskaber til frie mennesker«. Vestkysten havde en kronik om Danmarks biblioteksforening af landsretssagfører A. C. Krebs, Flensborg Avis bragte en jubilæumskronik af vicebibliotekar Sigurd Krogh, Randers, og Vendsyssel Tidende en historisk redegørelse af overbibliotekar Helge Nielsen, Hjørring. Gennem pressesekretariatet fik de fire generalkorrespondancer kroniker, skrevet af rigsbibliotekar Palle Birkelund, stadsbibliotekar Carl Thomsen (om Th. Døssing), overbibliotekar Preben Kirkegaard og fhv. stadsbibliotekar J. H. Landt (om Steenberg). Ledere fandtes i Kristeligt Dagblad (Bogen og dens trofaste tjenere) og Ny Tid, Aalborg (Tømrer Hjalmar Petersen er også med). Dertil kommer en lang række interviews og reportager om forskellige grene af arbejdet. Takket være den gennem årene skabte kontakt med pressen gennem pressesekretariatet mødte dets henvendelser i anledning af jubilæet overalt venlig imødekommenhed, også det vist for første gang i foreningens historie afholdte pressemøde gav livlig omtale i hovedstadsbladene, især af byggesituationen.

ÅRSMØDET 1955

Det var dagen derpå – men biblioteksfolk trættes ikke så let. På de fastsatte 2 timer afvikledes med stadsbibliotekar Carl Thomsen som dirigent de tre beretninger om arbejdet – biblioteksdirektør Robert L.

Hansen om folkebibliotekerne, rigsbibliotekar Palle Birkelund om de videnskabelige biblioteker og amtmand R. Lassen om foreningens arbejde – og der blev endda tid til en kort diskussion. Man vedtog ved mødets afslutning følgende resolution:

»Danske biblioteksfolk samlede ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøde i København den 26. november 1955 henstiller indtrængende til regeringen, at der gives de pågældende myndigheder mulighed for at opføre de biblioteksbygninger, der er nødvendige for at bevare og udvikle det forskningsarbejde og den folkeoplysende virksomhed, som har været vor stolthed, og som har skabt Danmark en anset position blandt verdens kulturnationer.«

Beretninger og regnskab godkendtes. Den bebudede vedtægtsændring annulleredes, da vedtægterne som helhed står overfor revision. Som næste års mødested bebudedes Nyborg Strand. Dirigenten bragte formanden forsamlingens tak for hans store indsats ved gennemførelsen af jubilæet. Efter mødet forevistes den nye biblioteksfilm, som vi andetsteds i dette nr. bringer en anmeldelse af.

Rammen om årsmødet var Danmarks tekniske højskoles imponerende nybygning med dens store festsal og dens rotunde, hvor mikrofilmapparater og planerne til det nye bibliotek i Flensborg samt det nye biblioteksskilt var udstillet. Den fungerende chef for Danmarks tekniske bibliotek R. Mølgaard Hansen og hans medarbejdere var overordentlig hjælpsomme værtsfolk.

BIBLIOTEKSDIREKTØRENS FOREDRAG

Ved Danmarks Biblioteksforenings 50 års jubilæum kunne der have været god anledning til at give en redegørelse for de danske folkebibliotekers udvikling gennem dette halve sekel og naturligvis med særligt henblik på biblioteksforeningens indsats i denne udvikling. Dette udelukkes imidlertid af den korte tid, der på dette halvdags årsmøde står til rådighed for de sædvanlige beretninger. For at en sådan oversigt dog ikke skal mangle, er der draget omsorg for, at det sidste nr. af foreningens organ »Bogens Verden« indeholder en større artikel derom af bibliotekskonsulent Mogens Iversen, hvortil jeg altså må henvise. Så meget må dog fastslås, at der i disse 50 år har fundet en sådan udvikling sted, at det vil være svært at finde noget andet oplysningsområde, der kan opvise magen dertil, i alt fald kan vel kun radiofonien siges at stå mål dermed eller at have endnu hurtigere opnåede resultater at opvise, nemlig fra intet til den nu eksisterende eventyrlighed. Om Danmarks folkebiblioteker kan man vel ikke sige, at der intet var i 1905, men det var i alt fald så få og fattige foretagender, at ingen ville have drømt om den landsomspændende kulturvirksomhed, vore biblioteker udviser i dag. Dette behøver jeg ikke at påvise i enkeltheder. Der er mange, der endnu kan huske, hvordan vore biblioteker så ud før forrige verdenskrig og vil kunne fremmane for det indre blik: de små usle lokaler, den triste bogbestand i de sorte bind med

syltetøjssedlerne på ryggen, den næsten komplette mangel på oplysende og faglig litteratur – og på bibliotekarer med faglig uddannelse – den nærmest almueprægede lånerskare, idet »det finere publikum« kun havde foragt tilovers for disse »institutioner«, hvis de overhovedet havde kendskab til deres eksistens. Kort sagt, om man spurgte om disse bibliotekers betydning for dansk oplysning og kultur for befolkningen som helhed, måtte man erkende, at den var nogenlunde lig nul, idet jeg dog ikke vil benægte, at der her og der sad en enkelt personlighed, der stræbte efter at skabe lidt glæde gennem disse bogsamlinger for enkelte læselystne medborgere i små kår. Alle mine tilhørere vil vide, at den udformning, vore folkebiblioteker har fået, først sætter ind efter bibliotekslovens vedtagelse i 1920, den lov, hvis grundprincipper de videnskabelige bibliotekers førstemand dengang, overbibliotekar H. O. Lange, havde skitseret en halv snes år forinden, og alle mine tilhørere kender også hovedlinierne i den udvikling, der er foregået i de 35 år, der er forløbet siden da, i hvilken udvikling den biblioteksforening, der fik form i året før bibliotekslovens vedtagelse, har haft sin betydelige andel, både ved dens medvirkning i den biblioteksmæssige propaganda, der måtte udføres og efterhånden blev udført ikke mindst gennem de mange amtskredse ud over landet, og i den målsætning, der fandt udtryk på landsforeningens årsmøder, hvor problemerne blev drøftet og nye tanker fremsattes. For mig som repræsentant for statens tilsyn med folkebibliotekerne er det magtpåliggende at udtale min glæde over det gode samarbejde, der i mange år har eksisteret mellem biblioteksforeningens ledelse og tilsynet, f. eks. i biblioteksrådet, et samarbejde som jeg tør karakterisere som foregået gnidningsløst. – En beskrivelse af folkebibliotekernes nuværende situation, således som den er blevet ved dette samarbejde og ved den dybtgående forståelse hos lovgivningsmagten og hos de kommunale myndigheder af de krav, de moderne folkebiblioteker har måttet stille, også i økonomisk vanskelige perioder, er her unødvendig. Enhver, der her er tilstede, véd, at det danske folkebibliotek er blevet et bibliotek for alle befolkningskredse og – i alt fald indtil den sidste verdenskrig – et forbillede for folkebiblioteker i andre europæiske lande. Det er mit håb, at bevillingsmyndighederne også i kommende tid vil vise den samme forståelse og offervilje, således at udviklingen ikke skal gå i stå. Hertil skal jeg senere komme tilbage. Men lad mig nu ganske kort gøre årets status op.

Hvad angår de pengemidler, der har stået til rådighed, udgør de ca. 27,4 mill. kr. mod ca. 25,3 mill. kr. i forfjor. Heraf har kommunerne ydet ca. 15,2 mill. kr. og staten ca. 8,6 mill. kr. (Tallene må på nærværende tidspunkt af året nævnes med forbehold).

Af forskellige udtalelser rundt om på bibliotekerne i årets løb havde man kunnet få det indtryk, at udlånstallet ville være faldet. Det gjorde det dog ikke. Det steg for folkebibliotekernes vedkommende fra 17.332.372 i 1953–54 til 17.991.168 bd. i 1954–55, udlånt til 721.054 lånere mod 700.933 i forfjor. Men stigningen var ikke ensartet. Den var størst i Storkøbenhavn og på landet. Hertil kommer en stigning i de selvstændige børnebiblioteker fra 4.716.907 i forfjor til 5.181.487 bd. i fjor, udlånt til 216.041 børn mod 199.581 i forfjor. Stigningen er her størst i købstæderne, nemlig med

ca. 300.000 bd. I alt har da udlånet til voksne og børn været 23.172.655, hvoraf til børn såvel i folkebibliotekerne som i de selvstændige børnebiblioteker 7.627.172 bd. Det samlede udlån i forfjor var på 22.049.279 bd., altså en samlet stigning på 1.123.376 bd., men det er bemærkelsesværdigt, at børnenes andel i stigningen er på 33% (mod 28% i forfjor). De mange nyoprettede skolelæsestuer i by og på land har naturligvis her været udslaggivende.

Hvad udlånsvirksomheden angår, må man da sige, at der ikke som i fjor kan tales om en stagnation – da tallene for 1952–53 og 1953–54 var omtrent ens – den skete stigning må kaldes tilfredsstillende, idet den som nævnt alt i alt var på over 1 mill. bd. At stigningen er forholdsvis langt større for børnenes vedkommende kan ikke bekymre os. Det afgørende er, om man kan beholde denne lånerskare, når den forlader skolerne. Og dette kan måske være tvivlsomt. Når børnene forlader skolerne, er der mange faktorer, der bevirker et frafald: på landet således i høj grad flugten fra land til by – der er talrige små landsogne, hvor der næsten ingen ungdom findes – i byerne den faglige aftenundervisning af forskellig art, sporten, forlystelserne, herunder de noksom omtalte kulørte blade, der i skolealderen dog ofte kun er rivaler til den læsning, som børne- og skolebibliotekerne byder på, men som efter skoletiden har alle muligheder for at blive eneste læsning. Herom har man fornylig fået god besked gennem nogle skriftlige besvarelser på spørgsmålet: Hvad læser jeg og hvorfor, som bibliotekstjenesten på kasernerne har stillet det indkaldte mandskab. Hør således et svar:

»Min læsning består af lidt af hver. Jeg har ikke noget bestemt at holde mig til, så det kan være svært at uddybe, men da jeg skal besvare det spørgsmål, kan jeg som det første svar på, hvad jeg læser, sige: Familie-Journalen, Hjemmet, Det røde Aftenblad, Ekstrabladet, Aftenbladet, Berlingske Tidende, Ude og Hjemme, Kong Kylie, Skipper Skræk, Uge Revyen, B.T., og Wild West bøger af enhver art.

Grunden til, at jeg læser Aftenbladet, Ekstrabladet, Berlingske Tidende, B.T., er blandt andet, fordi man får dagens nyheder belyst fra 4 forskellige sider, som man blandt andet kan drage sammenligning mellem, i det store og hele. Dertil skal siges, at der i de 3 af bladene er nogle gode tegneserier, som jeg også læser, det er meget interessant, blandt andet Carlt, Jane, Fantomet, King, Ben Bolt, Ferdinand m. m. Det er, hvad der er at sige om de 3–4 aviser.

I Det røde Aftenblad, Familie-Journalen, Hjemmet, Ude og Hjemme, Uge Revyen, er der blandt andet nogle gode noveller, som er det, jeg mest læser, da det ikke interesserer mig så meget at læse store tykke bøger, fordi jeg synes, at man får mere ud af at læse noget, man kan få afslutningen på i løbet af kort tid. Derfor mener jeg også, at jeg får udbytte af at læse noveller.

Årsagen til, at jeg læser Kong Kylie, Skipper Skræk, Wild West bøger er, at de bliver købt derhjemme, og nu har man fulgt dem fra man ikke var ret gammel, og derfor tror jeg, at blandt andet sådan et hefte som Skipper Skræk er et hefte, som man læser ganske automatisk, fordi man har fulgt med i lang tid. Kong Kylie er et hefte, som er kommet senere, men er faktisk også et slags Skipper Skræk blad fra før i tiden, men er delt over i to hefter, som er blevet til de to, som hedder Skipper Skræk og Kong Kylie.«

Jeg skal ikke komme nærmere ind på dette problem, som jeg omtalte i fjor, men kun udtale håbet om, at alle oplysningsfaktorer vil tage kampen op mod den fordummende læsning, der her er tale om. Jeg kan ikke være enig med dem, der holder på, at folk – når dermed menes børn og unge mennesker – virkelig selv må finde ud af »hvad de kan tåle og hvad de ikke vil finde sig i«, således som landsretssagfører Krebs slutter sin artikel i »Bogens Verden«s oktobernummer. For børn og unge menneskers vedkommende må de voksne, der føler et ansvar for slægtens sunde udvikling, vedtage formålstjenlige forholdsregler.

Noget andet er naturligvis tilfældet, når man kommer ind på de voksnes læsning. Selvfølgelig må voksne selv bestemme, hvad de vil læse, men hvad bibliotekerne skal stille til deres rådighed, er noget helt tredie. Alene økonomien stiller jo her hurtigt sine begrænsninger. Uden at skulle komme ind på dette evigt omdiskuterede problem, må det dog være tilladt at udtale sin forundring over, at der virkelig er biblioteker, der øjeblikkelig ligger under for en reklamekampagne for en forfatter, der med en åbent indrømmet kynisme erkender, at målet for hans produktion er at skrive således, at det giver »kasse« – som han selv, arvtager af et navn, der minder om et organ for den højeste oplysning, siger, er det eneste folk respekterer. Det er nu en meget tvivlsom maxime – men biblioteksfolk bør ikke kunne glemme bibliotekslovens formålsparagraf, der siger, at bibliotekernes formål er at virke for almindelig udbredelse af kundskab og oplysning gennem almendannende litteratur. Men respekten for lovbestemmelser er jo også i vore dage i stærk dalen, ikke alene på visse øer i det nordlige atlanterhav. Forøvrigt vil jeg mene, at overtrædelser af bibliotekslovens formålsparagraf godt kan komme på højde med foreteelserne på denne nordlige boplads. De er i mine øjne lige forkastelige.

A propos biblioteksloven, tør man vel forvente, at den revision, som formanden omtalte i fjor, men som blev udsat til indeværende folketingsår, nu vil finde sted, og at den vil medføre større tilskud til de større folkebiblioteker. At de større biblioteker, og ikke mindst centralbibliotekerne, har hårdt brug derfor, er en kendsgerning. De gunstige udtalelser, der faldt i folketinget fra alle sider, da man vedtog at udsætte revisionen, tør måske tillade at håbe på en gunstig behandling af forslaget. Så fattige er vi vel dog ikke blevet, at en forhøjelse af den samlede biblioteksbevilling på godt og vel 1 mill. kr. skulle virke skræmmende.

Et andet forslag, der skal gøres til genstand for folketingets behandling, er det forslag om bibliotekaruddannelsen, der efter behandling i denne forening og i biblioteksrådet i sommer er blevet indsendt til regeringen. Jeg tør ikke have nogen formening om, hvorvidt det vil nå frem for folketinget i indeværende samling. Vi må fra biblioteksside ønske det fremmet snarest muligt, ikke blot fordi det i sig selv er ønskeligt, men fordi de unge mennesker, der agter at lade sig uddanne til bibliotekarer, og de biblioteker, der skal uddanne dem, har krav på at få at vide, hvorledes og hvorlænge uddannelsen skal foregå. Den påtænkte to-årige skoletid (to gange et år, adskilt af to års praksis) er naturligvis en fordyrelse af uddannelsen, der vil kunne influere på afgørelsen af, hvorvidt denne vej skal betrædes.

Men når talen er om uddannelsen, er der en anden kategori af bibliotekarer, der gør krav på omtale, nemlig sognebibliotekarerne. Som bekendt foreligger der ingen bestemmelser om, at disse bibliotekarer, for hvem biblioteksarbejdet er en bibeskæftigelse, skal have nogen særlig uddannelse til dette arbejde. Men som også bekendt arrangeres der hvert år mindre kursus for sognebibliotekarer, og et meget stort antal har da også i årenes løb deltaget deri. Men der er mange tilbage, der ikke har skaffet sig de elementære kundskaber, der kan erhverves på disse kursus, og ydermere sker der en stærk fluktuation indenfor denne kreds af bibliotekarer, således at mange bibliotekarer med kursusuddannelse forlader de biblioteker, de har virket ved og flytter til steder, hvor de ikke skal lede noget bibliotek, mens den efterfølgende bibliotekar ingen uddannelse har. Som man vil vide, indeholder den ministerielle økonomiske vejledning for biblioteker også forslag om bestemte honorarsatser for sognebibliotekarer, nemlig lig med folkeskolens vikartimeløn. Det er i og for sig ikke nogen særlig høj løn for de bibliotekarer, der i adskillige år har udført et udmærket arbejde, men det er dog af anstændig størrelse i forhold til de hidtil gængse aflønninger, og det er også af sådan størrelse, at det, hvor dette lønkrav stilles og imødekommes, må være rimeligt at fordre, at den der indebærer honoraret, har skaffet sig den uddannelse, der er en forudsætning for at kunne bestride arbejdet på tilfredsstillende måde. Jeg ville derfor henstille til sognebibliotekarernes gruppe at tage dette spørgsmål op til behandling, således at man udtalte sig for, at det for ny tilkommende sognebibliotekarer blev en betingelse for at oppebære de foreslåede aflønningssatser, at man deltog i de kursus, der er beregnet for disse bibliotekarer. En sådan stillingtagen fra gruppens side ville kunne få stor betydning for arbejdet på landet. Jeg skal i den forbindelse nævne, at en eller anden form for uddannelse er en betingelse for antagelse som sognebibliotekar i Finland, og at Sverige har den lovbestemmelse, at alle ikke faguddannede bibliotekarer for biblioteker med over 2.000 kr. i statstilskud skal gennemgå et (gratis) korrespondancekursus samt et 14 dages kursus plus et 14 dages ophold på et centralbibliotek. Bibliotekarer ved biblioteker med under 2.000 kr. i statstilskud skal gennemgå korrespondancekurset og være 1 uge på et centralbibliotek. Vil man ikke det, får man i første tilfælde kun de 2.000 kr. i statstilskud, og i sidste tilfælde mister man det svenske tillægstilskud til lønnen. I den norske bibliotekslov står der, at man skal have en lønnet bibliotekar, der har gennemgået et godkendt kursus i bibliotekskundskab eller arbejdet ved et godkendt bibliotek.

Vi har forøvrigt i bibliotekstilsynet foretaget en undersøgelse af, hvorvidt man i sognekommunerne har fulgt forslaget i den økonomiske vejledning om at aflønne bibliotekarerne med vikartimeløn. Resultatet af undersøgelsen har nu ikke været således, at man af den grund behøver at frygte for, at statstilskuddene må sættes i vejret. Som eksempler skal jeg nævne resultaterne fra et om man så tør sige »godt« centralbiblioteksområde med store stedlige tilskud og fra et »dårligt« område med meget små tilskud. I det gode område var der et samlet udgiftsbudget på i alt 221.000 kr. Deraf udgjorde bibliotekarlønningerne ca. 37.400 kr. eller 16.9%. Gennemsnittet pr. bibliotekar var 593 kr., men lønnen svinger ganske vist, bortset

fra tallene fra meget store omegnskommuner, mellem 75 kr. og 1.200 kr. I det dårlige område var der et samlet udgiftsbudget på ca. 90.500 kr., og heraf udgjorde lønningerne 14.530 kr. eller 16%. Gennemsnittet var 415 kr. Altså praktisk taget det samme i begge områder, selv om der var steder i det dårlige område, hvor der enten slet ingen løn gaves eller f. eks. 50 kr. Der er øjensynligt langt igen, før bibliotekarerne i sognebibliotekerne får et anstændigt honorar. Men der er jo næppe tvivl om, at hvis man kan påvise, at man har ydet en særlig indsats ved at skaffe sig en speciel uddannelse, vil man også lettere finde ørenlyd for et passende vederlag. – Men jeg fortsætter lidt med uddannelsesspørgsmål og tænker her på de fagligt uddannede bibliotekarers videreuddannelse. Som man vil vide, afholdes der med korte mellemrum nogle kortere eller længere nordiske kursus for disse bibliotekarer, nemlig et 10 dages kursus over enkelte begrænsede emner, fortrinsvis for yngre bibliotekarer, samt et 6 ugers fortsættelseskursus med stof fra hele arbejdsfeltet for noget ældre bibliotekarer. Et kursus der forøvrigt burde være en forudsætning for at opnå lederstillinger. Mens de korte kursus (sidst på Hindsgaul i fjor) gerne er godt besøgt, kniber det meget med at få et tilstrækkeligt antal deltagere til de store kursus. På det sidste (i Oslo i sommer) var der trods gentagne opfordringer kun 4 danske deltagere. Dette må jo undre, når man betænker, hvor værdifuldt et supplement til uddannelsen dette kursus er, ja, vel endog af betydning for den videre karrière. Man spørger sig selv om årsagerne til den ringe deltagelse og prøver at finde dem i vanskeligheder ved at frigøre sig på den hjemlige arbejdsplads eller i de med deltagelsen forbundne omkostninger eller i en mulig for lang varighed af dette kursus med den dermed forbundne vanskelighed for mange af de gifte bibliotekarer, specielt de kvindelige, ved at være borte fra hjemmet. Denne sidste vanskelighed er det muligvis også, der gør sig gældende, når det viser sig, at der heller ikke er noget stærkt run på de studielegater, der findes, og som hidtil mest er blevet benyttet til studierejser i udlandet. Det har jo endog været nødvendigt at forlænge ansøgningsfristen for at få ansøgere nok. Jeg må indstændigt henstille til de yngre bibliotekarer, at de efter al mulig evne sætter alle hensyn til side, mens de endnu er i ungdommens modtagelige tid, for både at deltage i fortsættelseskursus og begive sig på studierejser i udlandet, hvor der nu mange steder er udbytte at hente. Inspiration ude fra er af højeste betydning for videreudviklingen af vort arbejde, hvis det ikke skal stagnere. Vi må ingenlunde tro, at vi stadigvæk er foregangsmænd, der ikke kan lære noget af andre. Både i de andre nordiske lande, i England og i Tyskland er der masser at lære.

Når vi taler om mulig stagnation, er der jo rigtignok et område, hvor stagnationen er aldeles øjensynlig. Enhver vil forstå, at jeg hermed tænker på de danske bibliotekers byggeproblem, der efterhånden er ved at blive katastrofalt. Der er ganske vist ingen aviser, der bringer artikler derom med overskrifter på linie med dem, der for kort tid siden kunne ses over forstander Petersen-Dalums udtalelser om de danske husdyrbrugsforsøg. Da hed det med store overskrifter: Danmark sakker agter ud med husdyrbrugsforsøg. Ganske på samme måde kunne det hedde: Danmark sakker agter ud med sine biblioteksbygninger – de biblioteksbygninger, der for

15–20 år siden var forbilledlige. Som bekendt er der ikke siden verdenskrigen opført nogen biblioteksbygning af format – måske lige bortset fra tilbygningen i Nykøbing F. – trods den skrigende nødvendighed derfor – både for nye bygninger, hvor de gamle er sprængt, og for nye bygninger på steder, hvor man hidtil kun har haft lejede lokaler. Der er ingen tvivl om, at visse bibliotekslokaler ville blive kendt uegnede som arbejdspladser, om direktoratet for arbejdstilsynet skulle bedømme dem i henhold til den nye lov om arbejderbeskyttelse, og der er heller ingen tvivl om, at biblioteksbenyttelsen mange steder stagnerer på grund af de dårlige lokaleforhold, der forhindrer bibliotekarer i at udfolde deres virkelige slagkraft. Hvorledes moderne biblioteker i andre lande, Sverige, Finland, ja Tyskland er, har jeg tidligere haft lejlighed til at berette om. Jeg skal som en afslutning på denne beretning, der i år har måttet indskrænke sig til enkelte arbejdsområder, gøre rede for situationen som den i dag afspejler sig, idet jeg kun skal nævne de byer, der om materialebevilling kunne gives, er rede til at påbegynde byggeriet, idet jeg forbigår de byer, der i årene efter krigen udarbejdede planer, som midlertidigt har måttet lægges til side, fordi byerne selv ikke har ment at kunne gøre udveje for byggeomkostninger.

I Åbenrå, hvor det sønderjydske landsbibliotek stadig må arbejde i den gamle villalignende bygning, der erhvervedes efter Genforeningen, forbereder man nybygning eller stor udvidelse af det gamle hus. Større lokaler er højst nødvendige.

I det store Bov sogn har man færdige planer til et kulturhus med bibliotek i Padborg. En sådan bygning er yderst ønskelig både for at hævde danskheden her ved grænsen, og fordi sognets størrelse i al almindelighed kræver det.

I Brønderslev har biblioteket med sine ca. 50.000 bd. store udlånsvirksomhed snart i en menneskealder boet til leje i yderst små lokaler. Der arbejdes med planer om at opføre et bibliotek som led af et forretningsbyggeri.

I Horsens har centralbiblioteket nu i en årrække haft til huse i nogle gamle barakbygninger på statsbaneterrænet. Selv om det var en tålelig nødhjælp i årene efter krigen, må det nu betegnes som en helt uanstændig anbringelse af byens og oplandets store bibliotek. Der er nu planer om en fyldestgørende nybygning på pladsen foran banegården, godkendt af byrådet. Byggetilladelsen er påtrængende nødvendig.

I Køge bor centralbiblioteket under trangest mulige kår i den lille gamle biblioteksbygning fra 1919. Der foreligger planer godkendt af byrådet til ombygning af alderdomshjemmet (en god og stor bygning) samt nybygning af nødvendige tilbygninger. Financieringsplan er sikret, og byen er helt parat til at gå i gang med byggeriet.

I Ribe bor biblioteket i lejede lokaler i et skønt gammelt hus af diminutiv dimension. Der er færdige planer til udvidelse af en nylig erhvervet ejendom, som boligministeriet i princippet har godkendt, men med den sædvanlige bemærkning om at vente pænt.

Centralbiblioteket i Silkeborg, der som bekendt i fjor led alvorlig brandskade på sin i sin tid så berømmelige bygning (fra 1919), der huser en af landets fineste bogsamlinger, har forelagt planer, godkendt af by-

rådet, for boligministeriet. Det forlyder, at der er velvilje til stede, så man tør måske håbe, at det ikke skal forblive et valfartssted for folk, der vil studere et brandlidt bibliotek. Det ligger nemlig stadigvæk med sine stygge brandsår i bibliotekets hovedrum.

I Stege findes et bibliotek, der kan betegnes som en art centralbibliotek for Møn. Man er forlængst sagt op i de lejede lokaler, og der er i fjor med stor tilslutning fra landkommunerne fremsendt planer til selvstændigt bibliotek. Byggetilladelse er nægtet.

I Sæby har biblioteket i en menneskealder haft til huse i utilfredsstillende lokaler. Man har nu planer om ombygning af en god ældre ejendom. En gunstig afgørelse af byggesagen er særdeles nødvendig.

I Viborg, hvor man siden 1928 har boet i en flækket gymnastiksal, og hvor man f. eks. ikke engang har et selvstændigt arbejdslokale, har man nu i en række år tumlet med planer, som man var villig til at realisere. For det nu kommunale bibliotek ligger der færdige planer parat til den hårdt tiltrængte nybygning.

I denne oversigt har jeg ikke kunnet medtage de to beklagelige tilfælde henholdsvis i Frederikshavn og Holbæk, hvor forholdene er fortvivlede og hvor byggemuligheder har foreligget, men hvor byerne selv har opgivet at udnytte dem. Det eneste lyspunkt i situationen er den byggetilladelse, der fornylig blev givet til en nybygning i Hørsholm, hvor den ikke var tilnærmelsesvis så påtrængende nødvendig som på noget af de nævnte steder, men hvor justitsministeriet trængte til bolig for det nyoprettede dommerkontor.

Naturligvis er det også lyspunkter, at der er skaffet mange sognebiblioteker smukke lokaler i de nye skoler, at gode om- eller tilbygninger er foretaget i Nykøbing F., i Aakirkeby og påbegyndt i Sorø, samt at overordentlig smukke filiallokaler er indrettet i Århus, i København og på Frederiksberg, og at selve Københavns Kommunebiblioteker får lov til som lejer at rykke ind i en stor forretningsejendom på en af byens mest centrale pladser. – Man må jo også nævne det som et lyspunkt for dansk biblioteksvæsen, at det danske bibliotek i Flensborg nu går i gang med opførelsen af et nyt og festligt bibliotek på hovedgaden. Her er ingen vanskelighed med byggetilladelse. – Men det selvstændige biblioteksbyggeri ud over det danske land på de mange steder, hvor biblioteksarbejdet har en glorværdig fortid bag sig, men en tvivlsom fremtid foran sig, om ikke en bedring snart indtræder, ja, det lader jo vente på sig på en sådan måde, at danske biblioteksfolk er mere end ængstelige for, at den førerstilling, vi her i landet har haft på biblioteksvæsenets område, skal gå tabt, hvis vi ikke må sige, at den allerede er gået tabt. Det må forekomme, at dette er et område, hvor vi måtte have økonomisk mulighed for at kunne hævde os, for ikke også her at skulle sakke agterud. Man – ikke jeg, men denne forsamling – burde måske derfor for en gangs skyld på årsmødet fremsætte og vedtage et forslag til resolution. Den burde da hedde: Alle danske biblioteksfolk henstiller indstændigt til regeringen, at der gives vore kommuner mulighed for at opføre de biblioteksbygninger, der er nødvendige for, at de kan bevare og udvikle den folkeoplysende virksomhed, der har været deres stolthed, og som har skabt os en position blandt verdens kulturnationer, der forekommer os umistelig.

RIGSBIBLIOTEKARENS BERETNING

Der kunne vel ved dette årsmøde være grund til at kaste et blik tilbage på de begivenhedsrige år fra 1905 til 1955 – år, der ganske har ændret hele det videnskabelige biblioteksvæsens struktur, på afgørende måde ændret næsten hvert eneste biblioteks hele virksomhed og bragt en rationalisering af bibliotekssystemet, hvis virkninger er så store, at man måske i vore dage dårligt kan tænke sig, at situationen engang har været en hel anden.

Men tiden i dag er knap, og det er vist bedst jeg i dag indskrænker mig til at tale om nogle få aktuelle, og for visses vedkommende livsvigtige, problemer – og det kan såmænd siges, at nogle af dem har været aktuelle gennem alle de 50 år!

Der er vel dog grund til at ofre et øjeblik på at udtrykke taknemmelighed over, at alle videnskabelige og faglige biblioteker nu – uden lovforskrifter eller lignende og til trods for den uensartethed, der både med hensyn til størrelse, opgaver og traditioner præger dem – alligevel arbejder sammen som en stor mekanisme, ligesom man ikke nok kan glæde sig over, at de to grene af dansk biblioteksvæsen: forskningsbibliotekerne og folkebibliotekerne har fundet hinanden i et solidt og fornuftigt samarbejde, et samarbejde som giver sig udtryk både i det daglige arbejde, i foreningsvirksomheden og ved løsningen af mange store og betydningsfulde opgaver.

Det skal ikke skjules, at afstanden mellem folkebiblioteker og videnskabelige biblioteker i perioder har været ret stor, og tonen har til tider været temmelig skarp fra begge sider, men mon det er for meget at sige, at de to bibliotekstyper, der hver har deres funktioner i samfundet, idag føler sig nærmere knyttet til hinanden end nogensinde før. Måtte denne samhørighed, som mange lande misunder os, vedblive at være til stede ud i al fremtid, til gavn for bibliotekerne og det samfund, hvis tjenere de er.

Selv om der således er grund til at se glad ud, så er der dog også – som vistnok Storm Petersen siger – nok at være ked af, men lad mig foreløbig ligesom visse tidsskrifter med pretentiøse titler holde mig til det bedste af det, der er hændet for forskningsbibliotekerne siden sidste årsmøde, og siden vende mig til det værste.

Det er mange gange tidligere berørt, hvor afgørende det er, også for forskningsbibliotekerne, at der er adgang for alle, der virker i disse biblioteker, til at få en passende uddannelse i de særlige fag, som man sædvanligvis sammenfatter under betegnelsen bibliotekskundskab. Allerede H. O. Lange, pioneren, hvis navn med rette har været og vil blive nævnt i disse dage, lod afholde visse biblioteksfaglige kurser for Det kgl. Biblioteks embedsmænd, men han advarede samtidigt mod i for høj grad at adskille den praktiske og teoretiske uddannelse og understregede, at »det ingenlunde altid kunne paaregnes, at den teoretiske fuldt kvalificerede Mand sidder inde med de nødvendige personlige Forudsætninger, der beror paa Naturanlæg og praktisk Begavelse«. Denne sandhed vil vi stadig holde os for øje, men det må erkendes, at udviklingen desværre, i hvert fald for de store biblioteker, har medført, at den så tiltalende vejledning og oplæring, som ældre bibliotekarer før i tiden kunne give deres yngre kolleger

– man kunne kalde det mester og lærling-princippet – af mange grunde ikke længere lader sig praktisere på tilfredsstillende måde. Bibliotekskundskaben er i vore dage et så omfattende fag, og det daglige arbejde stiller så store krav, at man må foretrække en systematisk og samlet tilegnelse af det teoretiske grundlag for bibliotekargerningen.

Der viste sig nu i foråret, i forbindelse med de reformer der er forestående forsåvidt folkebibliotekarernes uddannelse angår, en mulighed for at få løst uddannelsesspørgsmålet også for de videnskabelige og faglige bibliotekers vedkommende. Man har derfor foreslået, at biblioteksskolen, nu da der alligevel skal ske en ændring i dens undervisning, gøres til en for alle bibliotekstyper fælles institution, der henlægges direkte under undervisningsministeriet og får samme selvstændige status, som gælder for lignende højere læreanstalter som f. eks. Statens Lærerhøjskole, Tandlægehøjskolen og Danmarks farmaceutiske Højskole. Alle vil vist finde det naturligt, om bibliotekarernes uddannelsesanstalt får en lige så fremtrædende plads i vort undervisningssystem som f. eks. tandlægernes.

Hvordan undervisningen, såfremt planen bliver til virkelighed, nærmere vil blive ordnet for bibliotekarer og assistenter fra de videnskabelige og faglige biblioteker, er der endnu ikke taget stilling til. Naturligvis vil man i høj grad drage nytte af de erfaringer, der er indvundet gennem de kortere kurser, der i de senere år med så stort held er blevet gennemført af Rigsbibliotekarembedet og de videnskabelige og faglige bibliotekers sammenslutning. Lad mig lige i den forbindelse nævne, i anledning af en artikel i Bogens Verden fornylig, at de kurser, der her er tale om, nu også står åbne for bibliotekarer fra de såkaldte firmabiblioteker, en herhjemme forholdsvis ny bibliotekstype, der sikkert inden længe vil komme til at spille en stor rolle i bibliotekssystemet.

Med stor spænding afventer vi, hvordan det vil gå det forslag til Danmarks Biblioteksskole, som Statens Bibliotekstilsyn og Rigsbibliotekarembedet i forening har udarbejdet; gennemføres det, eller princippet i det, vil det, såvidt jeg kan se, betyde en meget stor landvinding for dansk biblioteksvæsen.

Også på en anden front er der arbejdet med uddannelsesspørgsmålet. Det for nogle år siden stiftede Nordisk videnskabeligt Bibliotekarforbund vil som en slags overbygning på den grunduddannelse, der gives i de enkelte lande, arrangere en række nordiske fortsættelseskurser, der hver koncentrerer sig om et enkelt problem eller problemkompleks. Der vil således f. eks. blive kursus for udlånsbibliotekarer, for lederne af pligtafleveringsafdelingerne, for bibliotekarer med særlig interesse for katalogisering og klassificering, og kursusrækken vil begynde i foråret 1956 med et kursus i referencearbejdet. Det spiller jo en større og større rolle i moderne biblioteksvæsen og kan uden tvivl intensiveres betydeligt, men jeg vil dog gerne indskyde den bemærkning, at også de videnskabelige biblioteker i mange år har lagt megen vægt på denne side af virksomheden. Jeg behøver bare som eksempel at nævne det arbejde, der i mere end et halvt århundrede er udført af Statsbiblioteket i Århus, hvis referencetjeneste fortjener al mulig beundring. Det er derfor ikke, således som en indsender mener i forrige nummer af Bogens Verden, nødvendigt med nogen mentalitets-

ændring i de videnskabelige og faglige biblioteker i så henseende; den nødvendige mentalitet har været til stede, længe før begreberne dokumentation og litteraturtjeneste blev daglig brugte slagord, men det er mange steder nødvendigt med bedre lokaleforhold og forøgelse af personalet, før en rationel udbygning af referencearbejdet kan finde sted.

I forbindelse med det, der her er nævnt, vil jeg gerne have lov at fremhæve, hvor vigtigt og nødvendigt det er, at også de videnskabelige og faglige biblioteker i så vidt omfang som muligt giver den kreds, som benytter, eller som man ønsker skal benytte, biblioteket, hvad enten det nu drejer sig om studerende, videnskabsmænd eller andre, et grundigt kendskab til bibliotekets hele virksomhed, dets katalogapparat, bibliografiske hjælpemidler, håndbiblioteket o. s. v., således at man også på denne måde bidrager til at forhøje bibliotekets nyttevirkning. Mange biblioteker udfører allerede et stort arbejde på det område og har erfaret, hvor overmåde gavnligt det er, både for biblioteket selv og for dets benyttere, at kendskabet til biblioteket og dets formåen er så stort som muligt.

Også en bredere offentlighed vil man ofte have fordel af at komme i kontakt med, og i det hele taget er det jo næppe nogen skade til, at bibliotekerne kommer lidt frem i rampelyset. Det kan bl. a. ske gennem udstillinger, men jeg indrømmer, at det naturligvis ikke er alle biblioteker, der har mulighed for at arrangere større udstillinger. De forsøg Det kgl. Bibliotek i de senere år har gjort, er blevet mødt med megen interesse, langt større end man kunne vente, og at der er et behov, viser bl. a. det faktum, at den udstilling af bøger fra middelalderen og reformationstiden, som biblioteket i samarbejde med lokale institutioner i denne måned har arrangeret i klosteret i Aalborg, i løbet af knapt to uger er blevet besøgt af ca. 1400 mennesker. Det er vist iøvrigt første gang, at Det kgl. Bibliotek har arrangeret udstilling i en dansk by udenfor København, og man vil gerne, så vidt kræfterne formår, fortsætte ad denne vej. Og må jeg igen have lov at citere H. O. Lange, som for et halvthundrede år siden skrev om Det kgl. Bibliotek – men tanken i det gælder i og for sig alle biblioteker:

»Biblioteket er i fuldt Maal Folkets Nationalbibliotek, hvis Fremskridt altid afhænger af den Forstaaelse, hvormed det omfattes af Folket, ikke alene af Folkets Repræsentanter paa Tinge, men af alle de store Kredse, hvem den nationale Kultur, den nationale Videnskabs Trivsel og Folkets aandelige Fremskridt ligger paa Hjerte.«

Det kan trygt siges, at alle statsbiblioteker i så vidt omfang, som forholdene tillader det, føler sig som biblioteker for hele landet – det modsatte ville være ganske absurd. Men der findes visse typer af biblioteksmateriale, som det af sikkerhedsgrunde eller af rent praktiske årsager kan være svært at sprede ud over landet i så høj en grad, som det var ønskeligt. Det gælder bl. a. aviserne. Alene af pladshensyn er det vanskeligt for centralbibliotekerne at opbygge større samlinger af gamle aviser, og af letforståelige grunde er det både besværligt og bekosteligt at forsende de uhåndterlige avisbind fra vore to store avissamlinger: Statens Avissamling i Århus og Universitetsbiblioteket i Fiolstræde. Både af sikkerhedsgrunde – moderne avispapir er en skrøbelig vare, og så mærkeligt det end lyder er, aviser, der blot er nogle år gamle, meget svære at opdrive – og i betragtning af,

hvor ivrigt både personal- og lokalhistorikere, litteraturstuderende, historieskrivere o. m. a. i vore dage benytter det store kildemateriale, der ligger gemt i de gamle avisårgange, er det nødvendigt, at dette stof gøres så lettilgængeligt som muligt. Den moderne mikrofotografering bliver også på dette område bibliotekerne en kærkommen hjælper. Man kan ikke sige, at Danmark hidtil har været særlig fremmelig på mikrofotograferingens område, men der er netop i disse måneder sat en betydningsfuld udvikling i gang.

Det af Danmarks Biblioteksforening for nogle år siden nedsatte mikrofilmudvalg er nu nået så vidt i sit arbejde, at man har kunnet afslutte kontrakt med et privat firma, som mod en særdeles rimelig betaling kan levere mikrofilm af de nyeste årgange af de vigtigste hovedstads- og provinsaviser. Mikrofilmudvalget har i denne sag mødt overordentlig megen støtte og forståelse hos de enkelte blade, og flere af dem har indvilget i selv at afholde udgiften til fremstilling af den negative film, der danner grundlaget for de positive kopier, som kan fremstilles i næsten ubegrænset mængde. Nu bliver det muligt for ethvert større bibliotek for et rimeligt beløb at opbygge sin egen avissamling både af de store lands- eller landsdelsblade og af de mere lokalt prægede. Naturligvis kræver ordningen, at de enkelte biblioteker anskaffer de særlige læseapparater, der er nødvendige, og udvalget har netop i den anledning ladet arrangere en udstilling af læseapparater i forbindelse med årsmødet, og i eftermiddag vil der blive lejlighed til at se dem i funktion.

Jeg skal derfor ikke nu gå nærmere ind på de mere tekniske detailler, jeg vil blot oplyse, at udvalget senere vil tage spørgsmålet om filming af de ældre avisårgange op til løsning, og en række bladudgivere har allerede planlagt eller er i gang med at fotografere alle årgange af deres egen avis, således at det sikkert vil blive muligt at erhverve kopier ad denne vej. Jeg er ikke i tvivl om, at den mikrofilming, der nu er sat i gang, inden længe vil være endnu et betydningsfuldt skridt i retning af en bedre betjening af bibliotekernes publikum, og så vidt jeg kan se, er den ordning, der er truffet herhjemme, betydeligt gunstigere end den, der gælder i de fleste andre lande.

Mikrofilmingen af aviser medfører jo bl. a., at de store avissamlinger kan anbringes på steder, hvor pladsen ikke er så kostbar, som tilfældet nu er, men løse bibliotekernes pladsproblem kan mikrofilmingen ikke. Det må jo huskes, at dette ikke alene er et spørgsmål om at skaffe plads til samlingerne, men lige så meget, eller måske mere, et spørgsmål om at skaffe de nødvendige publikumslokaler og arbejdsrum til personalet. Som det så ofte er fremhævet, er lokaleforholdene også for mange videnskabelige og faglige biblioteker helt fortvivlende, og set under eet kan situationen vist kun siges at være blevet værre siden sidste årsmøde, og jeg vil senere tillade mig at foreslå, at den resolution, biblioteksdirektøren har foreslået, udvides, således at den også kommer til at behandle de videnskabelige og faglige biblioteker.

Iøvrigt er emnet næsten for trist til at blive nærmere uddybet i dag, da der gerne skulle være lidt feststemning tilbage, så jeg vil foretrække at vente til næste år. Forhåbentlig er der da noget godt nyt at meddele.

Det er derimod uundgåeligt at dvæle lidt mere ved et andet mørkt punkt: Spørgsmålet om utilstrækkeligheden af de midler, der er til rådighed til indkøb af udenlandske bøger og tidsskrifter. Stigningen i verdensproduktionen af videnskabelig litteratur, prisstigningerne og den glædelige udbygning af forskningsarbejdet, som også har fundet sted herhjemme efter sidste krig, er de hovedfaktorer, der medfører et meget stærkt pres på de videnskabelige biblioteker. Bestræbelserne for en forhøjelse af bevillingerne til bogkøb har givet et vist resultat, i hvert fald for nogle biblioteker, men desværre er det ikke tilstrækkeligt til at forhindre, at bibliotekerne, hvad erhvervelser angår, for hvert år, der går, sakker mere og mere agterud. Selv om f. eks. Det kgl. Biblioteks bevillinger til køb af bøger og tidsskrifter er tidoblet siden 1905, så anskaffes der dog kun ca. 50% flere bøger end man gjorde den gang, et tal der ikke svarer til den stigning der er sket i bogproduktionen og den udvidelse, der er sket af indkøbsområdet, geografisk set.

Videnskabelig litteratur er for bibliotekerne, hvad kul, olie og råmateriale er for industriforetagender, og bibliotekerne er ligesom disse et led i samfundshusholdningen og må nødvendigvis selv i en sparetid have tilstrækkelige tilførsler af råmaterialer, hvis ikke virksomheden skal gå helt eller delvis i stå.

Situationen er naturligvis ikke speciel for Danmark, selv om i hvert fald et land som Sverige er betydelig bedre stillet, men medens man i andre lande ved at gennemføre en vis rationalisering i form af en specialisering mellem bibliotekerne kan opnå betydelige besparelser, så er denne vej ikke særlig farbar herhjemme af den simple grund, at vi allerede for snart 30 år siden gennemførte den fagdeling mellem bibliotekerne, den koordinerede specialisering, som man nu er i gang med at gennemføre i andre lande.

Muligvis kan man, som jeg nævnte sidste år, opnå visse resultater ved et nordisk samarbejde, og et sådant vil også blive forsøgt, og måske vil man kunne opnå nogle fordele, der dog også rummer ulemper, ved for tidsskrifters vedkommende at gennemføre en vis fagdeling mellem de københavnske biblioteker og Statsbiblioteket i Århus. Den for nylig udkomne katalog over de udenlandske tidsskrifter, der for tiden indgår i de større statsbiblioteker, den såkaldte Periodicakatalog, vil i så henseende være et fortrinligt hjælpemiddel. Og det kan i denne forbindelse nævnes, at Nordisk videnskabeligt Biblioteksforbund er i færd med at undersøge muligheden af at gøre denne katalog til en fællesnordisk Periodicakatalog.

På en eller anden måde må situationen med hensyn til erhvervelsen af udenlandske bøger og tidsskrifter forbedres ganske væsentligt, hvis de videnskabelige og faglige biblioteker i fuldt omfang skal kunne opfylde deres forpligtelser overfor forskningen – og dermed overfor samfundet.

FORMANDENS BERETNING

Inden jeg går over til beretningen, vil jeg gerne bede forsamlingen mindes 3 tidligere medlemmer af hovedbestyrelsen, som er afgået ved døden.

Den 16. dec. 54 døde førstelærer S. P. Henrichsen, en trofast og begejstret forkæmper for sognebibliotekerne. Han var formand for Gruppe B og virkede mere end 26 år som dennes repræsentant i hovedbestyrelsen, hvor han også blev valgt til næstformand. Vi mindes med taknemmelighed hans virke for vor sag.

Den 26. febr. 55 døde en anden af bibliotekssagens pionerer, lærer P. A. Pedersen Sejerbo, 73 år gammel. – I mere end 30 år var han formand for det sognebibliotek, han havde skabt i Krønge på Lolland, i 22 år var han medlem af vor hovedbestyrelse og i en årrække redaktør af afdelingen »Ungdommen« i »Bogens Verden«.

Den 27. juni 55 døde efter længere tids sygdom overbibliotekar Arne J. Møller i den tidlige alder af 56 år. Hans livsværk faldt indenfor vort lands tekniske biblioteksvæsen, men han spændte vidt, blev internationalt kendt og virkede bl. a. i 1948 som chef for Unesco's bibliografiske afdeling i Paris. En tid lærte vi at sætte pris på hans gode og elskværdige medarbejderskab indenfor vor hovedbestyrelse.

Vi vil i taknemlighed mindes disse 3 mænd og holde deres minde i ære.

Igår afsluttede vi foreningens første 50 år med en fest, idag er det »post festum«, og vi skal til at begynde på det næste afsnit i foreningens liv.

Man kan jo altid stille sig skeptisk overfor betimeligheden af at holde sådanne fester, men én ting er i hvert fald givet, at lejligheden giver anledning til at besinde sig på, hvad der er sket i det forløbne tidsafsnit, og om der deraf kan hentes inspiration for fremtiden.

Jeg har virkelig gjort mig den ulejlighed i dette jubilæumsår at blade de omtrent halvhundrede bind af »Bogsamlingsbladet« og »Bogens Verden« igennem, og jeg må sige, at jeg derigennem har fået et samlet indtryk af den levende interesse, ja faktisk store kærlighed til sagen, hvormed ikke alene de store pionerer som Andreas Schack Steenberg, Jens Bjerre, H. O. Lange, Aarsbo, Banke, Døssing m. fl., men også mange menige medlemmer af foreningen har arbejdet på at fremme bibliotekssagen.

Man kan måske undertiden synes, at det enkelte nr. af bladet eller at det enkelte årsmøde ikke indeholder videre meget, er lidt tamt, men tilsammen taget er der faktisk passeret meget store ting i de 50 år, og man må bøje sig i taknemlighed for dem, der tog så livlig del i foreningens arbejde, som det er kommet til udtryk ikke alene i medlemsbladet og på årsmøderne, men har udfoldet sig i hovedbestyrelse og mange underudvalg, i grupperne og i amtskredsene.

Rom blev ikke bygget på én dag – vor forenings resultater blev ikke opnået på ét år; men i løbet af 50 år nåede vi vidt, selvom der endnu står overordentligt meget tilbage.

Vi kan ikke hvile på laurbærrene, men begynder idag et nyt afsnit, hvor vi skal prøve at hale ind på noget af det, der mangler, og jeg vil da kun ønske, at der indenfor foreningen må råde den samme ildhu, indsigt og interesse, som i pionertiden og ofte senere har gjort sig gældende i de forløbne 50 år.

Skal jeg kort udtrykke, hvad jeg synes, det nu i særlig grad kommer an på, er det at: Bibliotekerne skal mere frem i Lyset!

Dette gælder for det første den ydre ramme. En del byer har heldigvis biblioteksbygninger, der præsenterer sig smukt, men altfor mange steder er bibliotekerne gemt hen i snævre, mere eller mindre afsides liggende lokaliteter.

Man kan kun glæde sig over, at *København* nu får et hovedbibliotek, der bliver placeret således, at det ikke kan undgå at falde publikum i øjnene, og man må glæde sig, hver gang der åbnes et nyt, tidssvarende afdelingsbibliotek eller en ny filial inden for hovedstadens område. Forhåbentlig vil det efterhånden lykkes mange steder i vort land at få gennemført det biblioteksbyggeri, som på grund af tidernes ugunst har måttet ligge stille; og forhåbentlig vil bibliotekerne i samarbejde med de ansvarlige kommuner også på de steder, hvor der endnu ikke er udarbejdet planer til nødvendigt byggeri, sætte al deres energi ind på at dette nu sker.

Mulighederne for at få statslån i henhold til byggestøtteloven, ja endogså for at få materialebevilling, hvor man selv skaffer alle pengene, er ganske vist på grund af de af regeringen i forståelse med Folketinget trufne forbrugsbegrænsende foranstaltninger ikke store for tiden, men det bør – som jeg fornylig har udtalt i »Bogens Verden« – ikke afholde nogen fra at udarbejde eller arbejde videre på planer til påkrævet biblioteksbyggeri og forelægge ministeriet planerne.

Der kan jo indtræde en lysning! og under alle omstændigheder må bibliotekerne være med i konkurrencen, der til stadighed vil gøre sig gældende mellem de forskellige arter af byggeri. Hvis man, fordi man på forhånd anser det for håbløst, undlader at indsende planer til ministeriet, får ministeriet jo ikke noget indtryk af, hvor påtrængende dette byggeri er – og vi får da i hvert fald ingenting!

Det er nok, at man indsender et skitseforslag, men byggeriets nødvendighed må naturligvis indgående begrundes.

At man, når planer skal lægges for et nyt bibliotek, må bestræbe sig for at få det placeret centralt og helst på et iøjnefaldende sted i den by eller bydel, som det skal betjene, siger sig selv, såvel som at hele dets indretning må gøres så tidssvarende, praktisk og tiltalende som muligt. Som man vil erindre, blev der for et par år siden efter forslag fra Danmarks Biblioteksforening nedsat et *udvalg til udarbejdelse af standarder for biblioteksbygninger og inventar* med biblioteksdirektøren som formand. Gennem de planer, der er udarbejdet af dette udvalg[1]) vil biblioteker, der omgås med tanker om at bygge, kunne få god vejledning. – Iøvrigt kan det anbefales at gøre studier på steder, hvor der i de senere år har fundet byggeri sted. Selvom det har været småt dermed, er der dog bygget enkelte steder både herhjemme og hos vore naboer. Og man kan utvivlsomt lære både af det gode, der er præsteret, og af eventuelle fejl.

Det er klart, at det for en virksomhed som et biblioteks, der er under vedvarende udvikling, som oftest vil være en stadig kamp for at få de forhåndenværende lokaliteter til at slå til. Det må være bibliotekarernes

[1]) De første sæt vil blive udsendt i vinterens løb. Red.s anmærkning.

kunst at få det til at balancere sålænge som muligt, da nybyggeri ikke kan ventes bevilget, før det er uomgængeligt nødvendigt – og hvornår det punkt er nået, vil jo endda altid kunne diskuteres!

Bibliotekarernes kunst på dette område er overordentlig vanskelig. Det gælder jo ikke blot om at få bøgerne proppet ind i de måske for snævre rammer med anvendelse af korridorer og trappegange, men om, at det sker på en sådan måde, at bøgerne er nogenlunde let tilgængelige, og at biblioteket trods alt på publikum virker som et sted, hvor det er rart at komme. Bliver der først for snæver plads også til publikum, vil det være særligt uheldigt, men så vil på den anden side nødvendigheden af en udvidelse dog vist som regel gå op for de bevilgende myndigheder. Der kan ikke være tvivl om, at de kommunale myndigheder nu føler deres ansvar overfor biblioteket og mange steder omfatter biblioteket med stor og positiv interesse.

Mens jeg er ved de ydre rammer, vil jeg gerne sige, at selvom vi ikke havde videre held med os i sin tid med vore bestræbelser for at få tilvejebragt et »bomærke« for bibliotekerne, bør man ikke opgive på anden måde ved en passende skiltning at slå fast for publikum, at her er biblioteket! Et skilt, nogenlunde stort, blot med det ene ord »Biblioteket« i klare typer, oplyst ved lysstofrør om aftenen, vil kunne være af udmærket virkning!

Men smukke bygninger og skiltning er naturligvis ikke nok til, som jeg sagde før, at bringe bibliotekerne frem i lyset.

Det vigtigste er, at virksomheden der udfoldes indenfor murene, foregår på en sådan måde, at publikum i stadig højere grad indser nytten af og glæden ved at benytte bibliotekerne.

Det taler til bibliotekarernes ros, at de selv har været mest ivrige for at kræve en fyldigere bibliotekaruddannelse, med det formål, at det stadig øgede behov for betjening og vejledning af publikum kan fyldestgøres på bedst mulig måde. Den betænkning, som det i sin tid nedsatte udvalg afgav sidste år om en omlægning af bibliotekaruddannelsen, er – efter at have været forelagt biblioteksrådet – af direktøren indsendt til undervisningsministeriet, og vi håber på, at der inden for længe må komme et resultat ud deraf.

Det af foreningen nedsatte *Udvalg for bedre biblioteksbenyttelse* arbejder stadig med det store indsamlede materiale, på grundlag af hvilket hele dette vigtige spørgsmål skulle kunne belyses. Udvalget har endvidere gennemført forarbejderne til den nye instruktionsfilm om folkebibliotekerne, som forsamlingen vil få forevist i tilslutning til dette møde. Endelig har udvalget undersøgt spørgsmålet om seriefremstilling af et fælles skilt for folkebibliotekerne og offentliggjort resultatet.

At man fra bibliotekernes side – og det gælder både de folkelige og de videnskabelig-faglige biblioteker – er vågne overfor de problemer, der er forbundet med at nyttiggøre bibliotekerne og på bedst mulig måde betjene publikum, kan der ikke være tvivl om. Derom bærer mange indsendte artikler i vore medlemsblade vidnesbyrd, og derpå arbejdes der i en række udvalg og i amtskredsene under Danmarks Biblioteksforening landet over. Dette, som man kan læse nærmere om i Biblioteksårbogen og medlemsbladene, skal jeg ikke her komme nærmere ind på.

Der er jo endnu en del »biblioteksløse« kommuner på landet. Den i lovens § 2, stk. 2, fastsatte frist af 10 år for pligten til eventuelt at oprette folkebiblioteker i sådanne kommuner er nu halvvejs gået. Det ville være rimeligt nu at foretage en undersøgelse og analyse af grundene til, at et folkebibliotek ikke er oprettet, og jeg synes, det ville være en passende opgave for vedkommende amtskredse at indlede en sådan undersøgelse.

På årsmødet sidste år redegjorde jeg for den revision af bibliotekslοven, som biblioteksdirektøren og biblioteksrådet har afgivet indstilling til undervisningsministeriet, og jeg skal derfor ikke komme nærmere ind på den her. Forslaget kom ikke frem sidste år, men er bebudet fremsat i indeværende folketingssamling. Det er jo ikke en større revision, der er tale om, men en efter vor mening rimelig regulering af tilskudssatserne, samt et par andre ændringer.

Forhåbentlig føres forslaget frem til et positivt resultat, som vi da kan føje til alt det øvrige, der er opnået i løbet af foreningens 50-årige beståen.

Hovedbestyrelsen, forretningsudvalget og jubilæumsudvalget har afholdt en række møder i det forløbne år. Året har til en vis grad stået i jubilæets tegn. Havde jeg på forhånd helt kunnet overse, at der var så mange vanskeligheder med at forberede et sådant jubilæum, ville jeg have været mere betænkelig ved at gå ind for dets afholdelse i så store former.

Den overordentlig store tilslutning til jubilæet skulle i sig selv være et vidnesbyrd om, at tanken om dets afholdelse var rigtig. Men den store tilslutning har givet os mange bryderier. Heldigvis har der almindeligvis været forståelse for, at nogle måtte placeres dårligere end andre i universitet og teatret (hvor abonnementet optog en del gode pladser), og at nogle – de sidst anmeldte – ikke kunne komme med til modtagelsen på rådhuset, når indbydelsen var begrænset til 650. Men der er desværre enkelte, som virkelig er blevet vrede! Sekretær frk. Borregaard har – det vil jeg gerne sige her – udført et kæmpemæssigt arbejde og efter mit skøn aldeles udmærket, og derfor tilkommer der hende en stor tak.

Som det har været nævnt i »Bogens Verden«, er det hovedbestyrelsens agt at søge oprettet et jubilæumsfond, hvoraf der årligt eller med passende mellemrum skulle kunne uddeles en prisbelønning for særlig bemærkelsesværdig indsats i dansk biblioteksarbejde. Jeg har den glæde at kunne meddele, at der indtil nu er skænket gaver til et beløb af 20000 kr. til et sådant fond. Hovedbestyrelsen vil i et kommende møde udarbejde vedtægter for fondet og eventuelt foreslå, at foreningen selv henlægger et beløb til fondet.

Til slut vil jeg gerne nævne, at foreningen har fået nye pressesekretærer, idet vor pressesekretær gennem flere år for folkebibliotekerne, afdelingsbibliotekar, forfatteren Jermiin Nissen, desværre har ment ikke mere at kunne afse tilstrækkelig tid til dette arbejde og derfor har ønsket at trække sig tilbage derfra, og bibliotekar ved Det kgl. Bibliotek Hans Møller på grund af bortrejse til udlandet (Ottawa) ikke kunne fortsætte som pressesekretær for de videnskabelig-faglige biblioteker. I deres sted har hovedbestyrelsen antaget bibliotekskonsulent Mogens Iversen og bibliotekar ved Det kgl. Bibliotek Ib Magnussen.

God og forstående omtale i pressen er et af de midler, der tjener til at bringe bibliotekerne frem i lyset. I virkeligheden er der et rigt pressestof gemt i bibliotekernes sfære, hvad enten det drejer sig om de videnskabelig-faglige eller de folkelige biblioteker, og det forekommer mig, at det kan konstateres, at dette stof i stigende grad finder vej til pressen.

Også på dette område må vi være i pagt med det motto, som jeg gerne vil sætte over det tidsafsnit, vi indleder idag!

»Bibliotekerne frem i lyset!«

DISKUSSION

Førstelærer Jørgen Jensen, Vraa, oplyste, at gruppe B netop i år ville drøfte sognebibliotekarernes kursusuddannelse samt honoreringen af deres arbejde.

Overlærer P. Horn, Hjørring, henledte opmærksomheden på, at de stigende tillæg til pensionerne tynger bibliotekernes budgetter, og kunne ved en lovrevision ønske indført bestemmelser om, at staten overtog reguleringstillæggene til pensionen.

Landsretssagfører A. C. Krebs, Esbjerg, ønskede i anledning af biblioteksdirektørens beretning at understrege, at det, han protesterede imod, var en straffelov mod tegneserier. Der skal nok øves en vis censur over for børns og unges læsning, men den må hjemmene udøve. Det var forhåndscensuren, han var mest bange for. Samtidig ville han gerne advare meget mod at lade de audiovisuelle materialer få indpas i bibliotekerne. Grammofonplader, film og billeder har intet med vort oplysningsarbejde at gøre, så kunne vi lige så godt inddrage det kongelige artilleris kanoner i materialet. Vort materiale er bøgerne alene.

Bibliotekar Brita Olsson, København, ønskede som foreningens repræsentant i »Det kulørte udvalg« at præcisere sin stilling til indgreb over for ungdommens læsning. Hun mente ikke, at forhåndscensur var på tale, men var af den opfattelse, at producenter og forretningsfolk måtte kunne drages til ansvar. Det er urimeligt, at der skal falbydes instruktion i tilintetgørelsen af en modstander, i opdirkning af bildøre og i raceforfølgelse. Det må indrømmes, at der ikke er stor grund til ængstelse i øjeblikket herhjemme; det er værre i udlandet. Vi må imidlertid erindre, at det ikke alene er den ansvarlige presses materiale, vi skal beskæftige os med. Enhver kan jo importere udlandets rædsler, og af denne grund måtte hun erklære sig som tilhænger af en vis lovgivning på dette område.

Formanden replicerede til overlærer Horn, at han tvivlede om muligheden af refusion fra staten af reguleringstillæggene, eftersom et tidligere ønske om refusion blot af alderstillæggene var blevet afslået. Denne sag må løses på bredere basis.

Den af biblioteksdirektøren foreslåede resolution, der af rigsbibliotekaren ønskedes udvidet til også at omfatte de videnskabelige biblioteker, blev omredigeret, så den imødekom dette ønske og blev derefter enstemmigt vedtaget (se s. 463).

GRUPPEMØDER

Gruppe A

(De større biblioteker)

Generalforsamlingen afholdtes d. 26. nov. på Danmarks tekniske højskole i København. Den åbnedes af formanden, rådmand Ib Kolbjørn. Rektor G. Buchreitz, Aabenraa, valgtes til dirigent.

Formanden indledte beretningen med en omtale af forarbejderne til ***bibliotekslovens revision.*** Man havde arbejdet for en forhøjelse af det særlige centralbibliotekstilskud og for bortfald af mindste tilskudssatsen (25 %). Der havde været nogen forventning om, at der var en vej frem for disse forslag, men det var endt med, at ministeren fremsatte forslag om uændret forlængelse af biblioteksloven for 1 år. Vi er nu bekendt med, at forslaget vil blive fremsat i nær fremtid, men det vides ikke, hvor langt man vil gå. Af andre spørgsmål, man håber at få løst i den nye lov, er biblioteksforholdene på de militære tjenestesteder og pensionsforholdet. Ordførerne i folketinget har ønsket at blive gjort bekendt med biblioteksrådets indstilling. Et andet spørgsmål, der har givet bestyrelsen meget arbejde, er *byggestøttelovene*. Som bekendt havde bibliotekerne en særlig plads i loven af 1946, i 1951-ændringen var bibliotekerne ikke nævnt direkte, men var dog stadig med. I den nye lov 1955 skete betydelige ændringer. Der kunne ikke mere opnås statslån til nedsat rente, men kun til markedsrente. Bestyrelsen rettede 28. febr. en henvendelse til det folketingsudvalg, der behandlede sagen, med anmodning om at bibliotekerne måtte blive udtrykkeligt nævnt i paragraf 50 (ang. lån) i stedet for under »andre sociale og kulturelle institutioner« og på tilsvarende måde i paragraf 10 (vedr. driftstilskud). Bestyrelsens repræsentanter mødte en vis velvilje hos udvalget, men i den økonomisk vanskelige situation lykkedes det ikke at få bibliotekerne bedre placeret. Ved passende lejlighed må problemet tages op igen — evt. i selve biblioteksloven svarende til skolebyggeriet i folkeskoleloven. Men det er værd at bemærke, at der stadig efter loven er mulighed for at få statslån til markedsrente på rimelige vilkår. Vi skylder bl. a. hovedforeningens formand tak for værdifuld støtte i dette arbejde. Der er jo stadig et behov for tidssvarende ***biblioteksbygninger.*** Også i år har vi søgt at »mildne luften« for de forslag, der har været fremsendt — men desværre uden resultat. Bestyrelsen vil nu søge at tilvejebringe en oversigt over, hvad der har været fremme af byggeplaner siden 1945. Og vi håber, at de spørgeskemaer, der nu udsendes, må blive modtaget med velvilje — og returneret med de nødvendige oplysninger. Materialet vil blive suppleret med oplysninger om foreliggende byggeri i vore nabolande. For *kasernebibliotekernes* vedkommende tænker man sig reglerne opsat i en aftale mellem Velfærdstjenesten og folkebibliotekerne. Spørgsmålet har været genstand for en række forhandlinger — og vi håber nu, at drøftelserne snarest vil blive ført til ende.

Medlemsantallet er 1954/55 steget fra 204 til 207, hvoraf 72 er børnebiblioteker.

Viceborgmester Chr. Sørensen, Hvidovre, fremkom på Københavns amts biblioteksforenings vegne med en henvendelse til bestyrelsen vedr. tilskudsordningen for bibliotekslokaler i skoler. Man fandt det urimeligt, at man i kommuner, hvor man havde indrettet særlige lokaler til skolebiblioteket, men på grund af lokalemangel tvinges til at benytte disse særlokaler til undervisningsbrug, ikke kan opnå tilskud af lokaleværdien. Taleren benyttede lejligheden til at udtrykke sin glæde over ministerens udtalelse om forventet ændring af tilskudsordningen. Formanden lovede, at bestyrelsen skulle tage problemet op til behandling — og videresende sagen til hovedstyrelsen. Herefter godkendtes formandens beretning. Kassereren forelagde *regnskabet*, der balancerede med 14.434,19 kr. Kassebeholdningen var i årets løb steget med ca. 1500 kr. Med hensyn til budgettet kunne kassereren oplyse, at der i indeværende år var en ekstraordinær udgift i anledning af jubilæet, at udgifter til porto og kontorhold var i stigning, og at den påtænkte indsamling af materiale til belysning af byggesagen også ville belaste gruppens økonomi. Regnskab og budget godkendes. Der forelå ingen forslag fra bestyrelse og medlemmer. *Til bestyrelsen genvalgtes* rådmand Ib Kol-

bjørn (med pastor Eilschou-Holm som suppl.) som repræsentant for København og Frederiksberg og skoleinspektør David Andersen, Dalum (med viceborgmester P. Knudsen, Nørresundby som suppl.) som repræsentant for andre biblioteker. *Som revisor nyvalgtes* viceborgmester Asger Jensen, Randers, og som suppl. kontorchef Børge Jacobsen, Odense. Formanden sluttede generalforsamlingen med at rette en varm tak til kæmner Zoffmann, Kolding, for hans mangeårige virke som gruppens revisor og hans indsats for bibliotekssagen, i 27 år som formand for biblioteksbestyrelsen i Kolding. Forsamlingens kraftige bifald understregede formandens tak.

Frode Jensen, sekr.

Gruppe B
(De mindre biblioteker)

Gruppe B holdt generalforsamling lørdag den 26. november kl. 15.

Formanden Jørgen Jensen, Vraa, indledede med at udtale mindeord om gruppens første formænd, P. Sejerbo og S. P. Henrichsen.

Efter at Gammelgaard, Hokkerup, var valgt til dirigent, gav formanden meddelelse om gruppe- og hovedstyrelsens konstitution og knyttede kommentarer til, at gruppe B måtte afgive næstformandsposten i hovedstyrelsen. Da Danmarks biblioteksforenings vedtægter skal revideres i det kommende år, ville der blive lejlighed til at drøfte kontingentsatserne og gruppe B's underrepræsentation i hovedstyrelsen. Gruppe B betaler op mod halvdelen af det samlede medlemskontingent til D. B. og omfatter 1125 biblioteker mod A's 207 og D's 33 og har alligevel kun 3 af 13 styrelsesmedlemmer. Hovedstyrelsen præger lovgivningen om bibliotekerne, og sognebibliotekerne har pligt til at skaffe befolkningen på landet, hvis interesser de skal varetage, passende indflydelse. Dette kunne måske opnås ved, at sognebibliotekarer i lighed med købstadbibliotekarer og videnskabelige og faglige bibliotekarer fik sæde i hovedstyrelsen. Så fik sognebibliotekerne samme forholdsvise repræsentation som de andre biblioteksformer. Den økonomiske vejlednings bestemmelser bør gennemføres, og vi, der arbejder med sognebibliotekerne, bør stadig kvalificere os ved læsning, kurser m. m.

Hummeluhre, Rends, og Markussen, Bryrup, gav formanden tilslutning og omtalte lønningsspørgsmålet og uddannelsen. Andersen, Nr. Lyndelse, mente, at det var umuligt at gennemføre lønning efter 7,22 kr. pr. time, men Byrjalsen, Galten, understregede, at tarifløn var nødvendig for at skaffe folk til arbejdet. Hamre, Gørlev, støttede også formanden i hans udtalelser om sognebibliotekerne og anbefalede kursus.

Bibliotekar Hans Chr. Larsen gav oplysninger om forsøgsordningen i Nilose-Stenlille. Jacobsen, Arden, fremhævede betydningen af, at de mennesker, der forestod sognebibliotekerne, havde kendskab til landbefolkningen.

Thomsen, Trønninge, fandt formandens beretning forstemmende og fremhævede samarbejdets betydning. Heri var Alleslev, Egaa, enig, men ønskede dog, at gruppe B fik en større repræsentation. Dyrlæge P. Petersen, Taasinge, mente, at det var skipper Clement, der havde rejst sig, og var lidt betænkelig ved det. Men vi kan ikke undvære ham. Han talte for større aktivisering af amtskredsene. Rasmussen, Tillitze, anbefalede standardiserede biblioteker for de yngste skoleklasser i de

flest mulige skoler, og Korse, Broager, anbefalede sammenhold og fremhævede betydningen af faglitteratur i et lille bibliotek.

Overbibliotekar B. Favrholdt, Slagelse, foreslog en speciel sognebibliotekarforening.

Formanden henviste de underernærede biblioteker til den økonomiske vejledning. Han anbefalede at lade centralbiblioteket katalogisere bøgerne og fremhævede betydningen af, at sognebibliotekarerne læste de nye bøger.

Regnskabet fremlagdes af fru Rasch-Nielsen, Ørbæk, og godkendtes uden bemærkninger. Winther, Rødding, aflagde beretning fra børnebogsudvalget og hyldedes spontant af hele forsamlingen. Svend Alleslevs valg godkendtes. Som suppleanter for Winther og Alleslev valgtes Søren Christensen (tidligere Ølgod) og S. B. Andersen, Aasum.

Generalforsamlingen i fjor havde pålagt bestyrelsen at udarbejde forslag til vedtægtsændringer. Efter gennemgang og forhandling af disse vedtoges det at afvente Danmarks biblioteksforenings vedtægtsændringer, og bestyrelsen fik bemyndigelse til at indkalde de tre suppleanter til videre udarbejdelse af forslaget.

Jørgen Jensen.

ÅBNE REOLER

DEN NYE BIBLIOTEKSFILM

I spænding har vi ventet på den nye biblioteksfilm, hvis première satte punktum for årsmødet i Danmarks Biblioteksforening. »Åbne reoler« viste sig at være en fagfilm af ny karakter, forskellig fra både den folkelige propaganda i »Ungdom og bøger« og den raffinerede staccato-stil i »Biblioteket er åbent«. Det er denne gang en *instruktionsfilm* man har villet lave, en film der klart og tydeligt fortæller om nutidens danske folkebiblioteker i dagligt arbejde.

Optakten med papirmaskine og rotationspresse er god, men bogvalgsmødet kan måske nok forekomme udenforstående lidt mystisk. »Rasmussen«, førstegangslåneren (under et sygehusophold fanget ind af hospitalsbiblioteket, rigtigt set!) er til gengæld et kup. Det er en fornøjelse at følge hans diskrete minespil under vandringen langs de i starten håbløst uoverskuelige reolrækker, indtil en venlig bibliotekar og kartotekerne hjælper ham på ret vej. Vort biblioteksvæsens berømmelige enhed vises pr. tegnefilm. Det gøres såre anskueligt og såre pudsigt — heldigvis, for der er mange alvorlige ansigter i filmen, og smilet har jo da også sin vitterlige plads i vor hverdag.

Pladsen tillader ikke en gennemgang af handlingen i den hele film, men både sognebibliotek, bogbil, kasernebibliotek, skolelæsestue og børnebibliotek placeres udmærket som led i helheden. Hospitalsbiblioteket ser vi ikke noget til, men det nævnes dog. Nogle billeder er lovlig mørke, men en del af skylden herfor skal vistnok søges i den kopi, der kørtes ved premièren. Speaker og underlægningsmusik huskes (efter een foreføring) som vellykkede.

Rent filmisk kommer det nye arbejde ikke i klasse med »Biblioteket er åbent«, men det er heller ikke tilsigtet. Filmen skal først og fremmest være instruktiv og let tilgængelig, og set under denne synsvinkel er den aldeles fortrinlig. Der er ikke tvivl om, at vi vil få god gavn af den, i første række ved tilrettelæggelse af biblioteksorientering både for voksne og for skoleklasser. — De fleste centralbiblioteker har netop i disse uger fået eget tonefilmsanlæg. Mon ikke mange af dem vil have glæde af også at anskaffe egen kopi af »Åbne reoler?« Povl Skov.

BIBLIOTEKARDAGEN

Også bibliotekardagen – den sjette i rækken – fik et vellykket forløb. Ikke mindre end ca. 350 bibliotekarer deltog. Efter et tillidsmandsmøde begyndte det egentlige program allerede lørdag kl. 15. Det er sikkert meget svært at lægge dette program, fordi så mange interesser skal tilgodeses, og samtidig skal der skaffes plads til gruppemøder for soldater-, kaserne- og hospitalsbibliotekarer, der her har den eneste årlige chance til at mødes i stort tal. Det vil nok under disse omstændigheder være uundgåeligt, at der sker overlapning, så at deltagerne kan være i tvivl om, hvad de efter deres arbejdsområde helst bør høre. Således var emnerne mikrofilm og læsesalens særsamlinger af speciel interesse for det samme publikum.

Tyngdepunktet ved eftermiddagsmøderne var det store mikrofilmmøde, hvor rigsbibliotekar Palle Birkelund kort redegjorde for mikrofilmudvalgets arbejde og oplyste, at professor Max Møller nu vil lade de forskellige læseapparater underkaste en teknisk analyse. På dette grundlag håber man at finde frem til det for bibliotekerne bedst egnede apparat. Der var derefter demonstration af de forskellige apparattyper. Om læsesalenes særsamlinger gjorde afdelingsbibliotekar Sven Houmøller fyldigt rede, idet han især lagde vægt på den genealogiske samling, der endnu mange steder er et uopdyrket felt. Hos kasernebibliotekarerne rummede bibliotekar Ib Mortensens redegørelse for en bataillons biblioteksbenyttelse meget realistiske træk, idet foredragsholderen dog understregede det begrænsede materiale. Her var en større undersøgelse nok på sin plads for at få et rigtigere billede frem af soldaterbibliotekernes højst bemærkelsesværdige indsats. Børnebibliotekarernes og hospitalsbibliotekarernes møder havde mere intern karakter. Det sidste sted havde man demonstration af biblioscopet. Endelig var der overvældende meget stof i en rundbordssamtale om oplandsbibliotekarers indtryk fra studierejser i England, der nok skal sætte sig spor også på kommende bibliotekardage.

Fhv. rigsbibliotekar, dr. Svend Dahls foredrag lørdag aften morede den store forsamling ved det lunerige billede af bibliotekspioneren H. O. Langes mærkeligt sammensatte karakter. Aftenen sluttede med selskabeligt samvær.

Søndag formiddag holdtes generalforsamling i bibliotekarforeningen for folkebibliotekerne, hvor formanden, overbibliotekar Preben Kirkegaard, Vejle, med sin fængslende beretning om arbejdet holdt forsamlingen i ånde i over halvanden time. Han understregede den på 20 år opnåede de facto anerkendelse af bibliotekarerne som tjenestemænd, selvom de fleste arbejder i selvejende institutioner. Han henstillede indtrængende, at den bebudede reform af bibliotekaruddannelsen snarest muligt måtte

blive ført ud i livet. Vi henviser iøvrigt, som for alt dette stofs vedkommende, til »Bibliotekaren«. Beretningen fortjener at blive studeret grundigt af enhver ansvarsbevidst bibliotekar.

Søndag eftermiddag var der foredrag af professor, dr. Carsten Høeg, et spillevende filologisk causeri med bibliotekardagens program som tekst.

M. I.

MEDDELELSER FRA STATENS BIBLIOTEKSTILSYN

STATENS BIBLIOTEKSSKOLE

Undervisningsministeriet har beskikket overbibliotekar, cand. mag. Oluf Abitz, Roskilde, som censor ved den mundtlige afgangsprøve fra Statens biblioteksskole for tiden indtil 1. juni 1958 i stedet for bibliotekar, mag. art. Drude Lange, der har ønsket at afgive hvervet.

TOLDBEHANDLING AF LÅN FRA UDENLANDSKE BIBLIOTEKER

Da forskellige biblioteker har beklaget sig over, at toldbehandlingen af bøger fra udenlandske biblioteker medfører et urimeligt spild af arbejdstid, når biblioteket selv skal klarere bøgerne på toldboden, har bibliotekstilsynet henvendt sig til departementet for told- og forbrugsafgifter, der meddeler, at bibliotekerne blot behøver overfor det lokale postvæsen at fremsætte en begæring om at få bogforsendelsen toldbehandlet ved postvæsenets foranstaltning. Generaldirektoratet for postvæsenet har oplyst, at postvæsenet overalt i landet vil være villig til at påtage sig sådanne forretninger for et meget beskedent gebyr.

NY DANSK BIBLIOTEKSBYGNING I FLENSBORG

I »Bogens Verden« 1955, s. 155 omtaltes planer om opførelse af en ny bygning for det danske bibliotek i Flensborg. Der har nu været afholdt en lukket arkitektkonkurrence om projektet, og en af Grænseforeningen nedsat dommerkomité bestående af arkitekterne Hans Henning Hansen, Flemming Lassen og E. Mindedal Rasmussen samt biblioteksdirektør Robert L. Hansen, overbibliotekar O. Esben-Petersen, bibliotekskonsulent Sven Plovgaard og 3 medlemmer af Grænseforeningens bestyrelse med overførster O. Fabricius som formand udpegede den 24. november et projekt udarbejdet af arkitekterne Flemming Grut og Tyge Holm som det bedste. Samtlige projekter blev dagen efter ophængt i forhallen på Danmarks tekniske højskole, således at deltagerne i Danmarks biblioteksforenings årsmøde kunne se det. I et følgende nummer skal vi beskrive projektet nærmere.

H. O. LANGE

H. O. Lange. En mindebog. Ved P. Helweg-Larsen. Haase. 386 s. ill. 16.00.

Det er vel et tilfælde, men ser ud som en tanke, at denne mindebog om H. O. Lange er udkommet op til Danmarks Biblioteksforenings 50-års jubilæum. Næppe nogen anden har jo grebet så afgørende ind i dansk biblioteksvæsens udvikling i de 50 år som H. O. Lange.

Nogen almindelig »mindebog« med spredte bidrag fra private venner og arbejdsfæller er det slet ikke. Hovedindholdet (300 af bogens 386 sider) er et uddrag af de breve, som Lange skrev til sit hjem i Århus hver søndag fra 1881, da han blev student, til 1893, da forældrene flyttede til København. De er på mange måder uhyre fængslende læsning. Man får et levende billede af en ung provins-students liv i København på den tid. Hvor var pengene små og sparsommeligheden stor: »Sikken en Varme, vi har i denne Tid. Jeg gaar næsten daglig ind i Industriudstillingsbygningen og drikker mig et Glas Kjærnemælk til 3 øre, det støtter jo altid noget« (1. juli 1883). Men først og fremmest får man selvfølgelig et ægte billede af Lange selv. Af hans tre store interesser, den kirkelige, den ægyptologiske og den bibliotekariske, er det så absolut den første, der dominerer i brevene, og som synes at have optaget ham mest. Midnatsmission og kirkesag og mange andre kirkelige og religiøse spørgsmål omtales udførligt fra uge til uge, og kan nok undertiden være noget svære at komme igennem for en udenforstående. Ægyptologien omtales mest under studierejserne til Berlin og London. Og biblioteksarbejdet endnu mere sporadisk, selvom en biblioteksmand med interesse noterer sig de små glimt af personer og forhold i datidens videnskabelige biblioteker. Karakteristisk er f. eks. brevet fra 13. marts 1892, hvor der ganske kort fortælles: »Jeg har fundet den første i Danmark trykte Bog, den er trykt i Odense 1482. Denne Opdagelse har opfyldt Kollegaerne meget«, hvorefter Lange går over til en udførlig beskrivelse af »den anden Begivenhed«, et besøg af en amerikansk studentermissionær, Mr. Wilder.

Efter brevene følger i mindebogen først en smuk lille biografisk skitse, skrevet af bogens udgiver, provst Helweg-Larsen, især om Langes kirkelige arbejde og betydning for Københavns kirkesag. Dernæst afhandlinger af Svend Dahl om Lange og de videnskabelige biblioteker og af Robert L. Hansen om Lange og folkebibliotekerne, og endelig en afhandling af lektor i koptisk ved Københavns universitet Wolja Erichsen om Lange som ægyptolog. Biblioteksinteresserede vil med særlig glæde læse de to afsnit om H. O. Langes indsats i biblioteksarbejdet, hvor man får et klart indtryk af hans mærkeligt mangesidede interesser og vidtrækkende betydning.

Bogen indledes med nogle udmærkede og karakteristiske billeder af Lange i forskellige aldre og situationer. For biblioteksfolk af den ældre generation får både disse billeder og hele bogen H. O. Lange til at træde meget levende frem i erindringen. For adskillige af dem har han jo haft en afgørende betydning, og de har læst og hørt ham med betagelse og beundring. For de yngre, der ikke selv har kendt ham, vil bogen forhåbentlig i visse tilfælde kunne bidrage til at gøre H. O. Lange til noget mere end blot et navn i faget bibliotekshistorie. Det er godt og rigtigt, at biblioteksdirektøren i sit afsnit optrykker karakteristiske stykker af Langes berømte foredrag fra 1909. Man møder dér ganske naturligt en helt anden form og udtryksmåde end i brevene, en evne til at sige noget væsentligt på en så indtrængende og overbevisende måde, at man synes, det har friskhed og gyldighed den dag i dag.

H. Hvenegaard Lassen.

FRA BIBLIOTEKSARBEJDET

AMTSTILSKUDDENE

Ringkøbing amtsråd bevilgede i sit møde d. 24. nov. ialt 21.600 kr. til 47 folkebiblioteker i amtet. Mens de mindre biblioteker fik tilskud af nogenlunde samme størrelse som i fjor, fik centralbibliotekerne i Holstebro og Lemvig fordoblet deres tilskud, nemlig fra henholdsvis 2000 til 4000 kr. og 3000 til 6000 kr. Tilskuddet til Herning bibliotek forhøjedes fra 900 til 1100 kr.

FRA AMTSKREDSENE

Maribo Amts Biblioteksforening holdt møde 4. nov. I sin beretning nævnte overbibliotekar Birger Knudsen, Nakskov, muligheden af en bogbilsbetjening direkte til lånerne, navnlig til dem, der boede i yderkanterne af bibliotekernes distrikter. Man ville sikkert derved nå frem til folk, der faktisk havde et læsebehov, som der var praktiske vanskeligheder ved at få dækket.

På *Skivekredsens Biblioteksforenings* møde sidst i oktober udtalte formanden, lærer Fredgaard, Thise, mindeord om afdøde lærer N. P. Bjerregaard, der som formand for Skive centralbibliotek havde siddet i amtskredsens bestyrelse. Der var efter generalforsamlingen foredrag af forfatteren Hans Povlsen, der talte om »Hvorledes jeg blev digter«.

NYE KATALOGER OG BIBLIOTEKSSKRIFTER

Katalog over Søren Kierkegaard-udstillingen. I B.V. s. 416 omtalte vi, at der var udsendt en trykt katalog til Det kgl. Biblioteks Kierkegaardsudstilling. Vi skal henlede de større bibliotekers opmærksomhed på denne smukke tryksag, der foruden illustrationer indeholder en afhandling af professor F. J. Billeskov Jansen om Kierkegaardforskningen udenfor Kierkegaards fædreland og et lille udvalg af litteraturen om Kierkegaard.

Kunstkatalog. Lyngby-Taarbæk kommunes biblioteker har i anledning af den af Lyngby Kunstforening arrangerede udstilling af hulekunst udsendt en 16 s. stor tospaltet fortegnelse over bøger om kunst og kunstnere i de lokale biblioteker.

BIBLIOTEKSBYGGERI

Sæby bibliotek håber på at få nye lokaler i Konsul Ørums Gaard, der af kommunen agtes ombygget til museum og bibliotek. Biblioteket tænkes indrettet i en lav sidefløj, hvor der kan blive et udlånsrum og kontor, dertil læsesal i en tilbygning. Arkitekt Karlson, Sæby, har udarbejdet planerne.

KUNSTINDUSTRIMUSEETS TIDSSKRIFTSLÆSEKREDS

Kunstindustrimuseet har udsendt sin årlige fortegnelse over bibliotekets tidsskriftlæsekreds for det kommende år.

Tidsskrifterne bliver sendt over hele landet, og den enkelte abonnent har hefterne til rådighed i 10 dage og kan således holde sig à jour med de nye strømninger inden for sit specielle område for en årlig afgift, der ligger langt under den almindelige abonnementspris.

Der er i år ca. 150 danske og udenlandske tidsskrifter at vælge imellem inden for mange forskellige områder. De største grupper er kunst og kunsthåndværk, møbler og boligindretning. Der er de vigtigste europæiske og amerikanske arkitekturtidsskrifter. Om boghåndværk, grafisk kunst, reklame og fotografi er der alene 25 blade. Også film og teater er repræsenteret samt den populære afdeling med de førende modeblade fra mange lande.

Alle tidsskrifterne kan ses på bibliotekets læsesal, Bredgade 68, København K., hvor også læsekredsens brochure kan fås. (Indmeldelse snarest). Der er adgang alle hverdage kl. 10–16, tirsdag og fredag desuden kl. 19–21, tlf. C. 9452.

DEN NYE BIBLIOTEKSFILM

Den nye biblioteksfilm, hvoraf vi andetsteds bringer en anmeldelse, var forberedt af et underudvalg under Udvalget for bedre biblioteksbenyttelse med stadsbibliotekar Carl Thomsen som formand, mens kaptajn Poul Lendal repræsenterede Forsvarets velfærdstjeneste. Manuskriptrådgivere var bibliotekskonsulent Sven Plovgaard og overbibliotekar Poul Munch. Det er Dansk Kulturfilm, der har ladet filmen fremstille ved Minerva Film, instruktør var J. Storm Petersen, og økonomisk støtte ydedes af ministeriets rådighedssum og Forsvarets velfærdstjeneste. Man kan leje kopier gennem Statens Filmcentral på de sædvanlige betingelser, men der er givet centralbibliotekerne og andre større biblioteker lejlighed til at erhverve en kopi, og på nærværende tidspunkt har allerede en række biblioteker reflekteret på dette tilbud.

DET NYE BIBLIOTEKSSKILT

Udvalget for bedre biblioteksbenyttelse præsenterede på årsmødet et umonteret lysskilt med ordet »Bibliotek« i relief med enkle letlæselige hvide, bogstaver. Samtidig kunne man på Københavns kommunes hovedbibliotek i Nikolaj Kirkebygning se et monteret skilt. Skiltet er fremstillet af fabrikken »Starlight« i Ålborg, og der er gennem udvalget tilsendt bibliotekerne tilbud på skiltet, der måler 125 × 45 × 20 cm og vejer 16 kg. Bestillinger og forespørgsler kan rettes til udvalgets sekretær, bibliotekar Ole Koch, Gentofte Kommunebibliotek, Øregaards allé 7, Hellerup.

BØRNEBOGSUGEN 1956

Til forberedelse af den planlagte børnebogsuge i efteråret 1956 er der nedsat et arbejdsudvalg, bestående af overlærer K. Kastberg, kommunelærer Evald Andersen, børnebibliotekarerne Aase Bredsdorff og Molly Hansen samt repræsentanter for Dansk bogtjeneste.

ANDRE MEDDELELSER

Assens amtsbibliotek har begyndt udlån på sanatoriet i Aarup.

Nakskov centralbibliotek har til glæde for adskillige polsktalende, der er bosat på Lolland, anskaffet en særlig samling af bøger på polsk. Ikke desto mindre er biblioteket blevet angrebet for denne udmærkede service med den motivering, at det ikke er bibliotekets opgave at opbygge »mindretalstendenser«. Overbibliotekar Birger Knudsen svarede, at man sikkert ville finde det forkert, hvis der ikke fandtes engelske eller

svenske bøger på biblioteket. Så måtte i dette særlige tilfælde også polske bøger have interesse.

Odder kommunale børnebibliotek indviedes d. 28. nov. ved en lille festlighed på den nye kommuneskole i Odder. Man råder her over smukke udlåns- og læsestuelokaler, men det er meningen, når der kan bygges en selvstændig biblioteksbygning, at placere børnebiblioteket sammen med folkebiblioteket.

NOTITSER

Fra Det kgl. Bibliotek. I dagene 26. nov. til 13. december var der arrangeret en udstilling for Polens nationaldigter Adam Mickiewicz i anledning af 100 året for hans død. Med bøger og billeder, hvoraf nogle var stillet til rådighed af det polske gesandtskab, illustreredes hans liv og digtning. I samarbejde med den nordjyske afdeling af Forening for Boghaandværk tilrettelagde biblioteket en udstilling af »Bøger fra middelalder og reformationstid«, der vistes i Aalborg Klosters senmiddelalderlige refektorium. Af rigsbibliotekarens beretning på årsmødet vil det fremgå, at udstillingen var en stor publikumssukces.

Studiebesøg fra Jugoslavien. Den jugoslaviske bibliotekar Miroslav Miljusevic fra Beograd har været på en måneds ophold ved danske biblioteker. De første 14 dage havde han fast station i Aabenraa, hvis overbibliotekar lige havde besøgt jugoslaviske biblioteker. De sidste uger anvendtes til besøg i København og en rundtur til Næstved, Nykøbing F., Aarhus og Aalborg.

Nyt fænomen på det danske parnas. Information for d. 5. nov. bragte en leder med overskriften »Paa parnasset«. Vi citerer følgende:

Bogfabrikant Cavling, hvis navn i læserverdenen nu helt overskygger samtidige familiemedlemmer, blev forleden præsenteret for »Information«s læsere i et interview. Man saa Morten Korchs efterfølger for sig, som han sad der med skrivemaskine, taperecorder, 5 aars kontrakt og planer om villa ved Rivieraen: En maalbevidst skribent, som i løbet af tre aar har skrevet 10 romaner — eksportvarer. I aar har han udgivet to bøger, næste aar kommer der tre store romaner og en samlebog med fire mindre.

Bryder man sig om at læse bøger med meninger, ja blot med en mening, skal man ikke læse Cavling. Interesserer man sig for egentlig literatur, skal man heller ikke læse ham. Ja, sandt at sige er der ingen grund til at læse ham.

Og alligevel er han altsaa den mest læste i kongeriget*), skønt hans bøger, nøgternt bedømt, er lige saa værdiløse som dem, Jørgen Bast producerede i perioden efter første verdenskrig, og som han sikkert ikke engang selv vil kendes ved idag.

Alle de mennesker, som paa nationens vegne henfaldt i bekymringer over Morten Korch — og vi var blandt dem— har tifold større aarsag til bekymring over Cavling, der til det jævne, det ligegyldige, det forlorne har føjet de saakaldte dameromaners lummerhed og nogle strint af de haardkogte romaners sadisme og raahed.

Her faar folket i sandhed det, som folket kan lide. Her staar paa tryk alt det, som man i visse kredse tror, Søndags BT er opsamlingssted for, skønt det er et søndags-

*) Det er en misforståelse. Det drejer sig kun om den i boghandlernes læsekredse mest efterspurgte forfatter i 1954. (Red.s anm.).

skoleblad i sammenligning. Hele den tendens til at seksualisere og banalisere vore ugeblade, som har sat sig saa smukke spor i stigende oplagstal i de senere aar, er personificeret i Ib Henrik Cavling, den elendigste skribent, som endnu har faaet noget trykt paa dansk.

Og samtidig vor mest solgte forfatter.

Det burde give noget at tænke paa. Men altsaa, for at runde disse betragtninger om situationen paa vort tvillingparnas af med et citat fra den levende poesi anno 1955: »Oppe paa bjerget titter han frem!«

Velbekomme os allesammen.

Amerika Gedenkbibliothek i Vestberlin. Amerika Gedenkbibliothek i Vestberlin blev en sukces. Siden åbningen i september 1954 har biblioteket udstedt 39.000 lånerkort, heraf 20 % til de unge på 15—19 år. Den daglige tilvækst er 200 bd., men alligevel er det svært at finde en ny bog, da det daglige udlån ligger på mellem 1000 og 2000 bd., det højeste i Tyskland. I den store læsesal er der om eftermiddagen ingen ledig plads. Alle aldersklasser og befolkningsgrupper er her repræsenteret. Også foredrags- og musikaftener, selv med svært tilgængelig moderne musik, har stor tilslutning. Nu stiger kravene om biblioteker i andre bydistrikter også. Man har sat en 20 års plan op for udbygningen af bibliotekssystemet, men bl. a. i tidsskriftet »Kulturarbeit« kritiseres det langsomme tempo i opbygningen kraftigt.

Library Science Abstracts har eksisteret i 5 år. Det fortrinlige engelske tidsskrift Library Science Abstracts, der registrerer og annoterer indholdet af bibliotekstidsskrifter fra hele verden, har nu eksisteret i 5 år, og redaktøren H. A. Whatley fortæller i Library Association Record 1955, s. 183 om tidsskriftets start og problemer. Han fortæller, at de første registreringer skete for at hjælpe unge biblioteksfolk, der savnede stof ved eksamenslæsningen. Han understreger, at arbejdet med dette tidsskrift viser, hvor meget der er gentagelser i disse artikler, og han fantaserer om en koordinering af al denne form for biblioteksitteratur, så kun det, der virkelig indeholdt nye tanker, blev trykt. Han karakteriserer de forskellige arter af bibliotekstidsskrifter, de der præges af nationalt nyhedsstof og, de der strutter af anmeldelser, men alligevel rummer vigtige artikler. Han fremhæver de officielle biblioteksforeningsorganer som de fyldigste med gode artikler, få illustrationer (!) og mange forskellige interesser repræsenteret, fyldige anmeldelser af bibliotekslitteratur og resuméer. En ny gruppe er de tidsskrifter, der udgives af biblioteksskoler i forskellige dele af verden, og endelig er der de lærde bulletins og kvartårlige publikationer, der udsendes af de store national- og universitetsbiblioteker. En stor del af dette materiale går i voddet til LSA, hvor det sigtes. Uden stor offervilje og begejstring fra en stor skare »abstractors« ud over hele verden kunne LSA ikke arbejde, og mange af dem har måttet erkende, at arbejdet var sværere, end de havde tænkt sig. Teamet dækker nu 15 sprog. En god modtagelse har det fået overalt, og det fortjener det for den udmærkede service, det yder alle, der vil følge med i den udenlandske bibliotekslitteratur.

PERSONALIA

Svenske chefsskifter. Som afd. stadsbibliotekarie Nils Genells efterfølger som chef for Dicksonska Folkbiblioteket i Göteborg udnævntes stadsbibliotekarie Sigurd Möhlenbrock, Norrköping. Han efterfølges i Nörrkoping af den tidl. stabsbibliote-

karie Bianca Bianchini. Begge er særdeles velkendte blandt danske kolleger, sidstnævnte for sit banebrydende arbejde for de svenske soldaterbiblioteker, Sigurd Möhlenbrock foruden fra foredrag ved møder her i landet bl. a. for sin nyttige referattjeneste til »Biblioteksbladet«, der registrerer en lang række udenlandske bibliotekstidsskrifter, en nordisk Library Science Abstracts.

Afskedsfest for overbibliotekar Grønkjær. D. 28. nov. afholdtes der i Thisted en afskedssammenkomst med overbibliotekar Grønkjær, der fratrådte 1. dec. Formanden, amtmand Egedorf rettede en hjertelig tak til overbibliotekaren for hans næsten 40-årige virke ved biblioteket, og bibliotekar Birgitte Westh Hansen overrakte ham en boggave fra gamle elever.

Dødsfald. Bibliotekar S. O. Rasmussen, Nykøbing F. døde d. 28. nov., 45 år gl. Efter teologisk embedseksamen vaktes hans interesse for biblioteksarbejdet, han tog bibliotekseksamen i 1942, og efter ansættelser i Hjørring og Tønder kom han 1944 til Nykøbing F., hvor han virkede til sin død.

Fhv. skoleinspektør Aage H. Petersen, Kerteminde, døde d. 2. dec., 62 år gl. Hans virke for biblioteket i Kerteminde vil være alle biblioteksfolk velbekendt. Han fik rejst dets selvstændige bygning med en fortrinlig beliggenhed, men fik ikke lov at opleve den udvidelse af bygningen eller en helt ny bygning, han så ivrigt arbejdede på i sine sidste år. Også »Bogens Verden« mister i ham en fortrinlig anmelder af pædagogisk litteratur, som han altid bedømte sikkert og ofte med meget lune.

ANSÆTTELSER

Frederiksberg kommunebiblioteker, Hidt. honorarlønnet bibliotekar Ove Nielsen er fra 1. aug. ansat som bibliotekar i kommunens lønklasses § 4.

Maribo kommunale børnebibliotek har som børnebibliotekar antaget Grete Birk Andersen.

Ringkøbing Bibliotek har fra 1. jan. 1956 antaget bibliotekar, cand. mag. Elisabeth Poulsen, tidl. Esbjerg.

LITTERATUREN

ANMELDELSER

(Bøger fra 1955, hvor intet andet er anført).

Anmeldere i dette nr.: Bibliotekarerne Leo Alster, Hillerød (L.A.), dr. phil. Jean Anker, Univ.bibl. 2 (J.A.), Sigurd Bjeld, Silkeborg (S.Bj.), Johs. Blauenfeldt, Kbhvn. (J.B.), Poul Brams, Hvidovre (P.B.), C.G. Elberling, Vordingborg (C.G.E.), Kjeld Elkjær, Århus (K.E.), Kj. Hasselbalch-Larsen, Kbhvn. (Kj. H.-L.), A. Duncker Jensen, Odense (D.J.), dr. phil. J. Prytz Johansen, Univ.bibl. 2 (Pr.J.), Chr. Stub Jørgensen, Statsbibl. i Århus (C.S.J.), Niels Kaae, Kbhvn. (N.K.), Anna Elisabeth Kjølseth, Grenaa (A.E.K.), Johs. Lehm Laursen, Frb. (J.L.L.), Aage Marcus, Kunstakad., Anker Olsen, Køge (A. O.) samt overlæge Holger Begtrup, Roskilde (H.B.), programred. Jørgen Claudi (J.Cl.), bibl.dir. Robert L. Hansen (R.L.H.), bibl.kons. Mogens Iversen (M.I.), fhv. skoleinsp. Aage H. Petersen, Kerteminde (A.H.P.) og fhv. afdelingsbibl. Svend Thomsen (S.Th.).

FAGLITTERATUR

BOGVÆSEN

Bogvennen. Aarbog for bogkunst og boghistorie. Udgivet af Forening for Boghaandværk under redaktion af Svend Dahl. Ny række. Bd. 10, ill. Fischer. 20.00. (00).

Den interessanteste artikel er i dette bind een af de mere specielle, H. P. Rohdes studie i Fuggerbind med den indbydende titel: Storhandel og bibliofili. Knud Hendriksen giver en vurdering af Lorenz Frölichs indsats som H. C. Andersen-illustrator, vor norske kollega Alf C. Melhus gennemgår med et væld af illustrationer danske bogomslag 1870–1920, Jørgen Andersen fortæller om John Whites tegninger fra Virginia, og endelig er der af nutidig praktisk værdi nogle betragtninger af Ejnar Philip om anbringelse af illustrationer i bøger. M.I.

Dumreicher, Carl. G. E. C. Gad. 1855–1955. Gad. 16 s. ill. Ikke i bogh. (00.4).
Larsen, Henning Valeur. En tur på Strøget. Gad. 48 s. ill. Ikke i bogh. (46.3).

Med disse to publikationer fejrer det gamle boghus i Vimmelskaftet sit 100 årsjubilæum. I Dumreichers redegørelse mærker en bibliotekar sig, hvilken overordentlig betydning dette forlag har haft for håndbogslitteraturen, lige fra bogfortegnelsen, Trap, Haandbog i Handelsvidenskab, Nordisk ill. Havebrugslexikon til Vilde Planter i Norden, Danmarks Kirker og Bevingede Ord. I det andet skrift skildrer Københavns Raadhusbiblioteks daglige leder Strøgets tilblivelse i en elegant udformet bog med morsomme billeder og mange citater om gloserne »Ruten« og »Strøget« gennem årene. M.I.

SKRIFTER AF BLANDET INDHOLD

Smith, Johannes. Mange aar efter. Gyldendal. 144 s. 9.75. (Con amore). (04.6 Sm 54.53 m).

Bogen handler om erindringen, dens evne, virkemåde og område, og når man kender lidt til forf., vil man forstå, at det ikke er en systematisk psykologisk undersøgelse, men en på erfaring og oplevelse grundet livsbetragtning, båret af klarsynet intuition og fintmærkende iagttagelse. Egentlig lyrisk er bogen ikke, dertil er stilen i de kommenterende afsnit for teoretisk tynget; helt anderledes står de konkrete eksempler, der ejer de »små forløb«s sansede virkelighed i gengivelsen. Den aforistiske form er fængslende, fyldt med menneskelighed og humor, og det er en af de gode, livskloge bøger, man gærne vælger til stadigt selskab. C. S. J.

FILOSOFI

Jacobsen, O. Thune. Mit Jeg og min Gud. Arne Frost-Hansen. 116 s. 12.00. (16 Ja 33.4 m).

Regensens viceprovst, der i år fejrer 50-året for udsendelsen af sin første bog, skildrer i denne bogs indledningskapitel, hvorledes mennesket udfra sin selvbevidsthed og sin viden om, at det engang skal dø, når frem til opfattelsen af Gud som den absolutte virkelighed. Med dette som grundskema skildres det derpå, hvorledes gudsopfattelsen former sig indenfor indiske religioner, parsismen, platonismen, jødedommen og urkristendommen og endelig under vesterlandenes katolske og protestantiske kristendom. Tankegangen er ikke nem at følge, og ofte synes man, at kendsgerningerne med vold og magt bliver presset ind i det engang valgte system. Højst ejendommelig virker den jeg-stil (»jeg dømmes til at tømme Giftbægeret«, »mit Blik falder paa de Soldater, der staar ved mit Kors«), hvori hele bogen er skrevet. J. B.

Steincke, K. K. Kvinden, Kærligheden og Konen. Fremad. 122 s. 9.75. (15.4 St 48 k).

Læsefrugter fra den skønlitterære, kauserende og filosoferende før-kinseyanske litteratur om de 3 emner, som titlen angiver. Høstet hos 102 forfattere fra ialt 123 bøger. Forf. og hans skrifter ikke medregnet. (En fortegnelse over bøger, pjecer, særtryk m. v. af K. K. Steincke, ialt 96 nr. findes bagest i bogen). Vel er forf.s yderst moralske levnedsløb ikke noget alsidigt udgangspunkt for nærværende kompilatorarbejde; men da anderledes tænkende flittigt anføres side om side med hans meningsfæller, bliver der en vis balance. Citaterne er fikst forbundet til en let læst sammenhængende tekst og p. gr. a. de omhyggeligt anførte kildehenvisninger kan bogen anskaffes som en ny og morsommere form for »Læs med plan«. L. A.

Tyrrell, G. N. M. Genfærd og andre syner. Med et forord af H. H. Price. Oversat efter »Apparitions« af Niels Haislund. Hagerup. 206 s. register. 13.75. (13.3 Ty 69.6 g).

Det er i sig selv mærkeligt, at et emne som spøgelser og genfærd kan gøres til genstand for en videnskabelig behandling. Men det er virkelig lykkedes dr. Tyrrell på basis af et enormt materiale, især fra det engelske Society for Psychical Research, at give en nøgtern fremstilling af de fænomener, det her drejer sig om, og en redegørelse for de teorier, der er opstillet til forklaring af de lige så ubestridelige som gådefulde

fantomer. Bogen slutter sig til hans fortrinlige »Den menneskelige Personlighed belyst gennem psykisk Forskning« fra 1950, og tilsammen er disse to arbejder det bedste, der nu findes på dansk for den, der søger kyndig og saglig oplysning på dette vanskelige område. Aage Marcus.

RELIGION

Bouquet, A. C. Dagligliv på Kristi tid. Schultz. 230 s. ill. 18.50. (22.08Bo83d).

Dels udfra oldtidens litterære kilder, dels udfra arkæologien og dels udfra tilbageslutninger fra nutidige forhold giver den engelske forf. en skildring af kulturen ved vor tidsregnings begyndelse, først og fremmest i Palæstina, men, da vi hyppigt intet ved specielt om palæstinensiske forhold, også i andre dele af Romerriget. Der fremdrages ikke blot ting, der kan tjene til at belyse de nytestamentlige fortællinger, men det er forsøgt at give en skildring i det hele taget af de forhold, datidens mennesker levede under, og forfatteren vil vise, at bortset fra dampens, elektricitetens og motoriseringens områder stod den tids tekniske og åndelige kultur ikke så langt tilbage for vor tids, som mange tror. J. B.

Bukh, Peder. Teologernes Kristus – eller menighedens? Den kirkelige debat i ny belysning. Aabenraa. Danskerens forlag. 106 s. 8.00. (23.2).

Valgmenighedspræst P. B. antyder, hvorledes urkristendommens frie menigheder gradvis omdannes til fast organiserede enheder i den katolske kirke. Luther brød ganske vist med pavedømmet, men iøvrigt faldt de lutherske kirker hurtigt tilbage til fasttømrede kirkeorganisationer. De frie menighedsdannelser fandt først deres fortsættelse med Grundtvig, Vartov og de frie grundtvigske menighedskredse. Forf. bekender sin tro på, at disse kredse, i modsætning til forskellige teologisk-kirkelige og frireligiøse strømninger, vil kunne besejre den teologiske teoretisering og kalde på de kirkefremmede. J. B.

Dahl, Holger C. Kristendom og psykologi. Nyt nord. Forl. 120 s. (Folkeligt Oplysningsforbunds skrifter). 7.75. (16.2Da24.3k).

Holm, K. C. Kristendom og Humanisme. Nyt nord. Forl. 67 s. (Folkeligt Oplysningsforbunds skrifter). 4.75. (26.1Ho45.76k).

Holt, Paul. Kristendom og kultur. Nyt nord. Forl. 63 s. (Folkeligt Oplysningsforbunds skrifter). 4.75. (26.1Ho55.8k).

Folkeligt Oplysningsforbund er stiftet 1953 og har til formål på kristent grundlag at sprede oplysninger om kirkelige, folkelige, kulturelle og sociale spørgsmål. Til studiekredsbrug er foreløbig udsendt ovennævnte tre små bøger i en første serie: Kristendom og menneskeliv. Den første er udarbejdet af tidl. sognepræst, nuværende seminarielærer H. C. Dahl, der særlig har studeret pastoralpsykologi. Der gøres kort rede for psykologiens vigtigste retninger og for de berøringsmuligheder med kristentroen, der er, såvel evt. modsætningsforhold som områder, hvor de kan lære af hinanden. Den anden er udarbejdet af valgmenighedspræst K. C. Holm. Der gøres opmærksom på, at humanisme kan tages i forskellige betydninger, vi hører om humanismens frembrud og udvikling, dens gæld til kristendommen og dens modsætningsforhold til kristendommen og de forskellige former, en sammenblanding kan antage. Seminarieforstander P. Holt omtaler forskellige former for kultur: materiel kultur,

civilisatorisk kultur og religiøs kultur og kristendommens stilling til disse forskellige former. Alle bøgerne har henvisninger til supplerende litteratur og stiller små og nemme opgaver til læserne. J.B.

Fortolkning til det gamle testamentes historiske skrifter. Bd. 1. De fem Mosebøger fortolkede af Sv. Aage Nielsen og Bent Noack. Udg. af Det danske Bibelselskab. Haase. 298 s. 15.75. (22.2Fo73.7).

Bibelselskabet udsendte for en del år siden to fortolkninger til det gamle testamente, nemlig til de poetiske bøger (B.V. 1939, s. 112) og til de profetiske bøger (B.V. 1940, s. 34). Derimod stillede man fortolkninger til de historiske bøger i bero foreløbig, men har altså nu påbegyndt udgivelsen deraf. Nærværende bd. er forfattet af den gammeltestamentlige teolog og præst Sv. Aage Nielsen og den nytestamentlige professor B. Noack, uden at det oplyses, hvorledes forfatterskabet fordeler sig mellem dem, men fortolkningen til de fire første Mosebøger synes skrevet med størst kendskab til den gmltestl. forskning og er formodentlig af førstnævnte. I det store og hele må det siges, at fortolkningen giver den almindelige bibellæser god og rimelig orientering i problemerne, også de religionshistoriske, en orientering, som sikkert vil føles som temmelig chokerende for gammeldagstroende læsere. Her og der er der forsøgt en opbyggelig betragtningsmåde, som undertiden virker lidt anstrengt. J.B.

Jensen, Erik. Farlig frihed. Tro og ansvar i vor tid. Hirschsprung. 157 s. 12.50. (26.1Je38.9f).

Biskoppen i Aalborg har også hørt de mange udtalelser om, at kirken bør give folk klar besked i vor tids mange problemer. Selv om han ikke føler trang til at tale på kirkens vegne, vil han dog gerne forsøge på en slags svar, men han betoner, at vi er »henvist til den farlige frihed, hvor jeg kun har det ord at holde mig til, som det er så let at forarges på«. Overvejelserne forekommer lidt ordrige, men meget oprigtige, og hyppigt siges tankevækkende ting, således om kristendom og moral og om den kristne tros ofte svigtende evne til at omskabe mennesker. J.B.

Larsen, Frits. Mødet med Tanganyika. Luthersk Missionsforenings Forlag. 231 s. ill. 12.50. (25.6La64.4m).

Forfatteren, der er forstander for Luthersk Missionsforenings Højskole, besøgte på en 4 måneders gæsterejse de danske missionsstationer i Tanganyika. Selv om der gives spredte oplysninger om landet og om negrenes levevis, er langt den største del af bogen en beskrivelse af missionsstationerne og deres daglige arbejde, der foruden evangeliets forkyndelse omfatter skole- og hospitalsarbejde. Et løst kortbilag angiver forfatterens rejserute og de forskellige missionsområder. Bogen har kun interesse for missionsvenner. N.K.

Rothe, Oluf. Fra Nikolaj kirke. Haase. 99 s. 9.75. (24).

Pastor O. R. tog for 5 år siden på grund af alder sin afsked som præst ved Jakobs kirke i Kbh., men har af og til prædiket ved gudstjenester i Nikolaj kirkebygning. En halv snes prædikener fra disse lejligheder samt en enkelt fra Jakobs kirke udgives her. Pastor R. hører nærmest til den nyrationalistiske retning. J.B.

POLITIVÆSEN

Scott, Harold. Scotland Yard. Overs. fra engelsk af Knud Bruun-Rasmussen og Eva Mortensen efter »Scotland Yard«. Gyldendal. 220 s. ill. tvl. 19.75. (34.38 Sc 95.1 s).

Lederen af den berømte »Yard« i de urolige år efter den anden verdenskrig skildrer her først og fremmest det daglige arbejde i det velorganiserede politikorps, bl. a. med støtte fra fingeraftryksbureauet, kriminalregistraturen og teknisk laboratorium samt pressen og publikum, belyst ved omtalen af adskillige af de mest kendte »sager« fra nyere tid. Emnet vil uden tvivl finde mange interesserede læsere i de fleste biblioteker. For korrekt oversættelse og rette brug af de kriminologiske udtryk borger redaktør Bruun-Rasmussens navn som lærer ved Statens politiskole siden 1938. C. G. E.

OPDRAGELSE OG UNDERVISNING

Beretning om Emdrupborg skoles første 6 år 1948–54. Under redaktion af Anne Marie Nørvig, Ejvind Jensen og Wilhelm Marckmann. Det danske Forlag. 295 s. ill. 18.00. (37.5 Kø 17 be).

Lederen af denne vor første forsøgsskole, fru Nørvig, har hele tiden været yderst forsigtig med at publicere resultater, og også i dette værk understreger hun at meget må betragtes som planlægning og forarbejde. Men netop redegørelsen herfor er af stor værdi, ja berettiger fuldt ud værkets fremkomst, idet man her får et hidtil savnet grundlag for tilrettelæggelse af systematisk forsøgsarbejde i skolerne. Som de vigtigste forudsætninger fremhæves med rette det nøje samarbejde mellem lærerne (og leder) indbyrdes og mellem dem og forældrene – noget som alle er enige om, men som på Emdrupborg er blevet andet end fraser. Beretningen rummer i øvrigt eksempler på såvel stringente undersøgelsesmetoder som bredere iagttagelser; og som ledetråde skimter man overalt ærlighed og god vilje. – Bogen vil forhåbentlig finde vej til alle lærerbiblioteker og til de alm. købstadbiblioteker (forsøgene er anlagt på større skoler). Den vil på sin egen måde virke som et indlæg i skoledrøftelserne. A. H. P.

Brentano, Lowell. Hør bedre – men hvordan. Nyt nord. Forl. 156 s. ill. 10.50. (37.73 Br 44.5 h).

Siden 1951 har det i Danmark været muligt gratis at få undersøgt enhver af de ca. 100.000 mennesker, der hører så dårligt, at de trænger til høreapparat, og stille dette gratis til rådighed. En forudsætning for, at denne plan virkelig skal lykkes, er udbredt oplysning om problemerne omkring dårlig hørelse. L. B. kender de svagthørendes særlige psykiske og sociale problemer til bunds og forstår at give en klar og letforståelig fremstilling suppleret med mange praktiske anvisninger. Et tilføjet kapitel med alle nødvendige praktiske oplysninger om lovens muligheder fuldstændiggør bogen. (Intet register). Oversættelsen er god. Kan anbefales til alle biblioteker. H. B.

Hermann, Knud. Om medfødt ordblindhed. Munksgaard. 163 s. ill. 16.25. (37.77 He 78.460).

Neurologen, overlæge K. H., har i en årrække beskæftiget sig med den særlige defekt, som har fået navnet ordblindhed. Bogen er et mønstergyldigt eksempel på en populærvidenskabelig fremstilling og ikke mindst interessant ved, at K. H. har benyttet de i videnskabelige arbejder gængse regler med litteraturhenvisninger o. s. v. uden på nogen måde at gøre stoffet vanskeligt tilgængeligt for ikke fagkyndige.

Enhver, der lider af ordblindhed eller kommer i berøring med mennesker, der lider deraf, vil have interesse af bogen. H. B.

FOLKEMINDER

Folkeminder. Udg. af foreningen »Danmarks Folkeminder«. Red.: H. P. Hansen og L. Bødker. Danmarks Folkeminder, Det Kgl. Bibliotek, Kbh. K. 1955. Hæfte 1. (39).

Siden »Skattegraveren« for 65 år siden gik ind, har vi desværre ikke haft noget tidsskrift, hvis formål var at udgive folkemindeoptegnelser fra hele landet. Dette savn afhjælpes nu endelig med »Folkeminder«, som redigeres af museumsforstander H. P. Hansen og universitetsadjunkt L. Bødker. Første hæfte indeholder så meget værdifuldt folkelivs- og folkemindestof, at man varmt må anbefale det nye tidsskrift. Det leveres i tvangfrie hæfter à tre ark til medlemmerne af »Danmarks Folkeminder«, som desuden for kontingentet (9 kr.) modtager mindst een bog om året. A. O.

GEOGRAFI OG REJSER

Andreasen, Hans. Møde med Afrika. Med illustrationer af Astrid Doxrud Andreasen. Hirschsprung. 175 s. tvl. 17.50. (48.46 An 55.9 m).

Hans Andreasens møde med Afrika bestod i en tur med en norsk damper, der lagde til i en række havne på Vestafrikas og Guineas kyster. Det er således ret begrænset, hvad han har set af Afrika, men han har fået en hel del ud af det. Man får et levende indtryk af Dakar, Freetown og andre havnebyer og deres folkeliv, når man læser hans detaillerede beskrivelser, der dog ofte er unødigt udpenslede og gentagende. Han er sympatisk indstillet over for negrene og deres frihedsbestræbelser og føler sig ofte skamfuld på de hvides vegne, når han er vidne til deres optræden. Hans norskfødte frue har illustreret bogen med en række smukke, stiliserede tegninger. Bogen er blandt de bedste af årets mange Afrikabøger. N. K.

Bøcher, Steen B., og Henry Holm. Geografi for seminarier. Bd. 1. Almindelig geografi. Det danske rige. Gjellerup. 291 s. ill. kart. 28.00. (40.2).

Geografisk viden og forståelse bliver mere og mere nødvendig i en verden, hvor teknikken formindsker afstande og forøger forbindelsen mellem lande og folk. I overensstemmelse hermed har to seminarielærere skrevet en bog til seminariets geografiundervisning, der er større end sædvanligt. Angående bogens brugelighed i bibliotekerne bemærkes, at afsnittet om almindelig geografi, der optager $^2/_3$ af 1. bind, giver udførlig og letforståelig oplysning om dennes forskellige afdelinger med definitioner af de talrige fagudtryk. Særligt fremhæves, at de seneste års undersøgelser i de højere luftlag og disses betydning for vejret er indarbejdet i afsnittet »Klimatologi og meteorologi«. Afsnittet om Danmark er ret kortfattet og fremhæver navnlig geografisk betingede forhold, men udelader detailleret beskrivelse. Meget vigtigt er det, at hvert afsnit afsluttes med udførlige litteraturhenvisninger både til bøger og til artikler i Geografisk tidsskrift, Naturens verden, Frem og Vor viden. 2. bind skal udkomme 1956 og omfatte resten af regionalgeografien. Bør anskaffes i større biblioteker. N. K.

Charbonneaux, Jean. Grekland. Fotografier: Roger Viollet. Till svenska av Natan Valmin. Malmö. Allhem. 32 s.+ 180 billedsider, kvart. Shirtingsbd. 36 sv. kr. (47.7).

Chefen for Louvres græske og romerske antiksamling og en arkitekturfotograf er mestre for dette skønne billedværk. Teksten består af en indledning om græsk kultur og kunst samt forklarende tekst til de 182 prægtige fotografier i dybtryk. Over halvdelen af billederne viser arkitektur og kunst fra Athen, desuden er der billeder fra Delfi, Marathon, øerne i Ægæerhavet og Kreta. En del af billederne svarer til dem, der findes i J. Hartmann: Evige Hellas (1947), men udvalget er betydeligt større.

N.K.

Christiansen, Peter. Undervejs. Gyldendal. 164 s. 9.75. (40.4Ch75.6u).

Den tidligere direktør ved Gyldendal er en såre belæst mand. Når han på sørejsen til Østen studerer livet i de store havnebyer, sammensmelter hans egne fintmærkende sansers indtryk sig med andre litteraters iagttagelser til en dybere erfaring. »Undervejs« mellem havnene analyserer den 50-årige P. C. sin livsindstilling og bestyrkes i den holdning, der fik ham til at forlade »en stor stilling, fordi de krav den stillede til mig ikke lod sig forene med de krav, jeg stillede til mig selv«. En stilsikker og inspirerende bog, som vel kun giver fuldt udbytte til den læser, der formår at afdække de mange skjulte citater.

L.A.

Clissord, Stephen. Denmark. The Land of Hans Andersen. Gad. 207 s. register' ill. 12.50. (46).

Nu var man ellers træt af H. C. Andersen-turistpropaganda, men lad os alligevel nævne lederen af British Council, der her i en smuk, illustreret bog fortæller sine landsmænd ikke alene om København og Helsingør, men også om lokaliteter, som udlændinge kender mindre til: Trelleborg, Sigersted, Lejre, Jelling, Vedersø – med gengivelse af en Kaj Munkprædiken –, Mols og Rødding. Han er dybt interesseret i dansk historie, og han kan sætte det elegant op, undertiden i levende situationsbilleder. De større biblioteker kan godt have denne bog som eksempel på god litt. om Danmark for udlændinge.

M.I.

Lembourn, Hans Jørgen. Hvide mand – hvad nu? En rejseskildring fra Afrika. Schønberg. 201 s. ill. 16.50. (48.3Le52h).

I denne rejsebog er Lembourn ubetinget hovedpersonen, men man tilgiver gerne hans selvoptagethed, når den som her er ledsaget af skarp iagttagelse og præcis skildring af det sete og det oplevede. Rejsen går gennem Spanien, Algier, Sahara, Fransk Vestafrika, Belgisk Congo og slutter i Tanganyika og Kenya. Han fremhæver karakteristiske træk ved fransk, belgisk og engelsk kolonistyre, skildrer mau-mau-stridens oprindelse og opfatter den i sidste instans som et desperat forsøg på at vende tilbage til primitiv magi og overtro. I kapitlet, der har givet bogen navn, opgør han forholdet mellem sorte og hvide på længere sigt: for negrene er der ingen vej tilbage, vejen frem må gå gennem oplysning. Bortset fra fade replikker hist og her er bogen godt skrevet, og den anbefales til alle større biblioteker.

N.K.

Marret, Mario. Syv mænd hos pingvinerne. Oversat efter »Sept hommes chez les pingouins« af Georg Sarauw. Hirschsprung. 200 s. tvl. 17.50. (49.5Ma68.9s).

Forfatteren var 1951–52 leder af en fransk ekspedition til Adélie Land, Frankrigs antarktiske område. Opgaven var at gøre studier over den sjældne kejserpingvin,

at kortlægge området og at foretage is- og vejrobservationer. Marret fortæller om 7 mænds udmærkede samarbejde og om mange farlige situationer i en af klodens mest stormfulde egne, og han giver gode beskrivelser af natur og fugleliv. Bogen er godt skrevet, og der er mange morsomme pingvinbilleder. N.K.

Muus, Flemming B. Over 23 grænser. Berlingske. 240 s. kort. tvl. 14.75. (40.4 Mu92o).

Mangt men ikke meget må man sige om det boglige resultat af ægteparret Muus' autorejse gennem Vesteuropa, Nordafrika, Vestasien og tilbage gennem Sydøsteuropa. Her er 4 sider Dior, 5 sider tyrefægtning, 10 sider Tanger osv. foruden en række banale interviews med forskellige potentater, men også længere afsnit om Libyen, Jordan og Libanon. For en ordens skyld bemærkes, at forfatteren ikke er særlig stiv i Roms oldtidshistorie. Bogen er godt skrevet og ganske underholdende, men hører ikke til bibliotekernes nødvendige anskaffelser. N.K.

Roger-Henrichsen, Gudmund. Vejen går om Grønland. Erichsen. 240 s. 15.75. (46.7Ro40v).

Bogen spiller på modsætningen mellem en litteraturkritikers travlhed ved »det store bog- og papirfyldte skrivebord« og »den grønlandske ro«. Via Norge rejser forf. over Nordatlanten og langs den grønlandske vestkyst med landgang nogle steder, bl. a. i Godthaab. Det skal ikke nægtes, at der er stemninger fra de lange døgn på havet og fra mødet med den grønlandske natur, der er udmærket truffet, men som helhed skuffer bogen. Den er så fantastisk ordrig, så selvspejlende, at man ærligt talt ikke ved, hvad man skal stille op med den. Mon forf. ved det? M.I.

Strandberg, Olle. Jambo. Med fotografier af Rune Hassner. Oversat af Else Faber. Thorkild Beck. 180 s. tvl. 18.50. (48.3St84.17j).

»Jambo« er swahili, et blandingssprog i store dele af Østafrika, og betyder: hvordan går det? For at danne sig en opfattelse heraf har den svenske globetrotter og journalist foretaget rejser i Afrika 1952–54. Muntert og vittigt, med stilistisk elegance, beskriver han en biltur fra Tanger til Capetown med afstikkere pr. flyvemaskine til Madagaskar, Reunion og Mauritius. Han slutter med en kort, mere nøgtern, oversigt over negrenes stilling og fremtid og henviser til »det nye Afrika«, som han fandt hos det lille dygtige chaggafolk på Kilimandjaros skråninger. Et stort plus for bogen er Rune Hassners fremragende billeder. N.K.

Werner, Jane. Vor jord. En billedgeografi for alle. Ill. af Cornelius De Witt. Dansk tekst: Kr. M. Jensen. Fremad. 4⁰. 97 s. ill.+ 1 kortbilag. kart. 22.75. (40.2 We67.2v).

Denne billedgeografi er opstået ved samarbejde mellem to amerikanere, en tekstforfatter og en tegner, og resultatet er blevet så vellykket, at bogen er udsendt i flere lande, således også i Danmark. Den danske tekst er skrevet af geografen Kr. M. Jensen og giver sammen med de smukt trykte illustrationer, der dog ofte er lovligt farvestrålende, en letfattelig fremstilling af geografiens grundbegreber. Ved udvalgte eksempler vises, hvordan folkenes levevis og erhverv er afpasset efter de naturlige omgivelser og hjælpekilder. Bogen bør anskaffes i alle børnebiblioteker; den kan ikke undgå at vække børns interesse og de voksnes med, når den tages frem i hjemmet til fælles underholdning og belæring. N.K.

NATURKUNDSKAB

Clark, Eugenie. Spydfiskeri i tre oceaner. Overs. fra amerikansk efter »Lady with a spear« af Agnete Volsøe. Grafisk Forlag. 197 s. ill. tvl. 19.50. (55.9Cl18.3s).

At spidde fisk på spyd er adskillige steder blevet noget af en moderne sportsgren, der dog også kan kombineres med mere alvorlige biologiske studier. Her beretter en videnskabelig skolet biolog med havundersøgelser som speciale om sine oplevelser på forskningsrejser i varmere have. I den kvikt skrevne bog er der mere rejsejournalistik end videnskab, og de mange fotografiske illustrationer indeholder vist flere billeder af forfatterinden og andre personer end af fisk. J.A.

Dahl, Svend (Magister M. A. Ris). Den danske strand. Naturforhold, dyre- og planteliv ved vore kyster. 2. udg. bearb. af Klavs Vedel og Thorkil Holm. Rosenkilde og Bagger. 160 s. register, ill. 22.50. (56.1Da26d).

Mange vil hilse med glæde, at Svend Dahls i 1930 først udkomne og nu forlængst udsolgte bog om vore strande her foreligger i en ny udgave. Dens værdi vil ikke mindst fremgå af, at den ikke blot er benyttet som en skattet vejleder af voksne, men også er blevet meget anvendt i undervisning. De to nyudgivere, der begge er skolemænd, har derfor forsøgt at tilpasse den mere til undervisningsbrug, blandt andet ved at medtage en del nyt stof. Det må håbes, at den nye udgave vil blive modtaget med samme interesse som den tidligere. Dens stofbehandling og hele tiltalende stil gør den fortjent dertil. Den har sin selvfølgelige plads i ethvert blot nogenlunde stort bibliotek og i skolernes bogsamling. J.A.

Danielsson, Bengt. Sydhavskærlighed. En skildring af polynesiernes seksualliv og familieforhold. Under medvirken af Marie-Thérèse Danielsson. På dansk ved Soffy Topsøe. Thorkild Beck. 238 s. register, ill. tvl. 18.50. (59.5Da57.83s).

Den svenske etnograf Bengt Danielsson, der er kendt for sin deltagelse i Kon-Tiki-ekspeditionen og to bøger om øer i Sydhavet, har opholdt sig 7 år i Polynesien for at studere de indfødtes sæder og skikke. På grundlag af egne studier og kritisk anvendelse af foreliggende litteratur har han givet en populær fremstilling af polynesiernes samfundsforhold, sådan som de var, før europæisk indflydelse noget før 1800 begyndte at gøre sig gældende. Særlig indgående har han behandlet familieforhold og seksualliv, der til dels endnu har holdt sig uforandret på de mere isolerede øer. Han drager visse sammenligninger med tilsvarende forhold i Vestens kulturlande, og ikke altid til disses fordel. Trods den æggende titel og det forføreriske omslag er det en nøgtern og solid redegørelse for et emne, der tidligere kun har været behandlet brudstykkevis og ofte misvisende. For større biblioteker. N.K.

Fischer, Hermann. På dyrejagt med kamera. Overs. efter »Tierjagd mit der Kamera« af H. B. J. Cramer. Skrifola. 208 s. ill. 32.00. (58Fi81.5p).

At fotografere dyrene som de lever frit i deres naturlige omgivelser er det eftertragtede mål for de ikke få, som dyrker denne vanskelige og krævende sport. »Eneboeren fra Lüneburg Hede«, som forf. kaldes, har ikke skilt sig dårligt fra sin besværlige og tålmod fordrende opgave, hvilket fremgår af hans skarpe og illustrative billeder af det liv, som skovens dyr, vandfugle, rovfugle og andre dyr lever i deres naturtilstand. Teksten vidner om den kærlighed til naturen og kameraet, som enhver dyrefotograf må være i besiddelse af for at drive det til noget i sin kunst. J.A.

Houot, Georges, og Pierre Willm. Dybhavsskibet. Med bathyscaphen 4050 meter ned i havdybet. Reitzel. 222 s. ill. 22.75. (55.9Ho88.5d).

Bathyscaphen kan muligvis blive et nyt hjælpemiddel til studiet af livet på større havdybder. Den ligner af ydre noget en undervandsbåd, men kan ved egen hjælp kun bevæge sig i op- og nedadgående retning. Den må derfor slæbes hen til den plads, hvor neddykningen skal foregå. Mennesket har altid drømt om at gøre sig til herre over lufthavet og rummet under havfladen. Og nu er man altså i sidste henseende nået så vidt, at det er lykkedes en franskmand og en belgier at nå over fire kilometer ned i dybsøen ud for Afrikas kyst. Beretningen herom er et talende vidnesbyrd om menneskets ukuelige trang til at gå nye veje. J.A.

Lake, Alexander. Farlige Afrika. Sandheden om storvildtjagt. Oversat fra amerikansk efter »African killers« af Otto Hansen. J. Fr. Clausen. 200 s. tvl. 19.50. (58.3La31.8f).

Forfatteren er født i U. S. A., men har levet størstedelen af sit liv som professionel storvildtjæger i Afrika. Sine erfaringer har han nedskrevet i denne bog, der indeholder en del nøgternt fortalte jagthistorier og kritik af safarier, hvor rigmænd søger at sikre sig jagttrofæer, men først og fremmest er det en glimrende beskrivelse af Afrikas store og farlige dyr, deres levevis og opførsel. Forfatteren er mere iagttager end jæger, selv om jagten er hans erhverv. Mange udmærkede dyrebilleder. N.K.

Martini, Helen. Mine Zoo børn. Overs. fra amerikansk efter »My Zoo Family« af Kay Nielsen. J. Fr. Clausen. 208 s. ill. 17.50. (58.07Ma75.6m).

Grundlaget for denne beretning om opdrætning af dyreunger begyndte at dannes, da en overdyrepasser, Martini, i løvehuset i Bronx zoologiske have i New York tog en løveunge med hjem til sin kone og bad hende forsøge at holde liv i den. Senere opflaskede hun flere unger af vilde dyr i ægteparrets lejlighed og derefter i selve haven. Hendes sukces på dette noget specielle område skyldes ikke mindst hendes kærlighed til dyrene, for efter hendes opfattelse vil dyrene optræde over for mennesker, ligesom disse opfører sig mod dem; viser man dem venlighed, vil de gengælde dette med venlighed. J.A.

Ragn-Jensen, Leif, og Knud Bavngaard (Silvanus). Udenfor alfarvej. Høst. 93 s. ill. 9.75. (58.2Ra26.6u).

Tegneren Ragn-Jensen udsendte sidste år en samling billeder fra naturen, »Dage derude«, med tekst af Silvanus. I denne nye samling er særlig fuglene, foruden enkelte pattedyr, fastholdt i karakteristiske situationer af forskellig art gennem de skiftende årstider, en slags årets gang i billeder fra dyrenes verden. Tegningerne er tiltalende, ofte præget af en vis ynde, og teksten er en slags forklaring og uddybning af den foreliggende naturoplevelse. J.A.

Reventlow, Axel. Foran burene. Direktør Reventlow fortæller fra Zoo. Red. af Sven Ludvigsen. Schultz. 199 s. ill. (tvl.). 19.50. (58.07Re92f).

Direktør Reventlow havde med forlaget aftalt at udgive en bog om Zoologisk Have. Han nåede desværre ikke at fuldføre dette arbejde, som var uafsluttet fra hans hånd ved hans død. De mange lyttere, som har haft glæde af radioudsendelserne fra haven med samme titel som bogen, vil nu kunne genopfriske mindet om disse interes-

sante udsendelser, idet Sven Ludvigsen har redigeret bogen på grundlag af radioudsendelserne suppleret med efterladte manuskripter. Det er altså spredte glimt fra dyrelivet i haven, man får fortalt om, ledsaget af mange glimrende fotografiske optagelser. Tillige har Hans Hartvig Seedorff Pedersen skildret mennesket Reventlow, og R. Spärck har opridset havens historie og organisation. J. A.

Tinbergen, Niko. Fugle i kikkerten. Med forord af Holger Poulsen. Oversat efter »Bird Life« af Georg Sarauw. Hirschsprung. 100 s. ill. 13.50. (58.8 Ti65.3 f).

Forf. har stort kendskab til dyrenes levevis baseret på selvstudium, idet han har specialiseret sig i fra et skjul at iagttage dyrenes færden i naturen. Hans formål med bogen er at søge at gøre amatører interesseret i observationer af denne art, og han fortæller derfor, hvorledes man skal bære sig ad, når man vil studere fuglenes liv for at få rede på for eksempel hvad fuglene hører og ser, hvordan de finder deres føde, beskytter sig mod fjender, bygger deres rede eller passer deres unger. J. A.

Werner, Sven. Vort nye verdensbillede. (Statsradiofoniens grundbøger). Fremad. 152 s. register, ill. 3.25. (53 We68.4 vo).

Sven Werner, professor i fysik, har afgjort evner for at skrive populært. Hans bestræbelser for at tydeliggøre fysikkens plads i kulturen, både nutidens og fortidens, er prisværdige. Desværre svækkes virkningen af et lidt jasket præg, ligesom tegningerne ofte er altfor vignetagtige istedet for at være oplysende. Et kritisk gennemsyn savnes! Måske ville det have fjernet den påfaldende påstand, at Cicero hånede den arabiske matematik og naturforskning! Da bogen imidlertid er grundbog for studiekredse, bør den vel findes på alle købstadbiblioteker. Pr. J.

LÆGEKUNST

Corbett, Margaret Darst. Bedre syn. Daglige afslapningsøvelser for øjnene. Nyt nord. Forl. 96 s. ill. 7.85. (61.3 Co73.8 b).

En ekstatisk begejstret elev af en af disse velkendte »Mænd i Hvidt«, der ved uhyre personlige ofre har gjort en epokegørende opdagelse, beretter for den lidende menneskehed om »profeten«s metode til fuldstændig sundhed og lykke. De forskellige øvelser, der skal hjælpe, minder påfaldende om de besværgelser, der bruges af medicinmændene i det mørkeste Afrika.

Recepten er efterhånden velkendt, og selv om bogen er velskrevet og sikkert vil finde mange læsere, bør bibliotekerne ikke befordre litteratur af denne type. H. B.

Rohleder, Sv. Varde lægekreds 1929–53. Uddrag af medicinalberetningerne. Eget forlag (K. Rosendahls bogtrykkeri. Esbjerg). 264 s. 20.00. (61).

Amtslægen i Varde har med stor flid samlet et utal af oplysninger fra sin lægekreds om de hygiejniske forhold og deres udvikling i en 24-årig periode. Man mindes forrige århundredes minutiøse egnsbeskrivelser, selv om denne bog svarende til tidens krav væsentligst bygger på statistiker og tabeller. Et arbejde af denne art har utvivlsomt sin særlige værdi, men vil næppe finde mange læsere udenfor en snæver lokal kreds. For egnens lokale biblioteker og specialbibliotekerne. H. B.

PRAKTISKE FAG

Husdyr . Stuekultur

Eipper, Paul. Katteliv. På dansk ved Johannes Wulff. Odense. Skandinavisk Bogforlag. 125 s. ill. tvl. 13.50. (63.675 Ei73k).

Hund og kat er vidt forskellige i deres forhold til mennesket. Hunden er et flokkedyr, medens katten er individualist og stort set holder sig for sig selv. Alt dette fremhæver forf. under sit varmhjertede forsvar for katten som omgangsfælle. I dagbogsform skildres begivenhederne i kattenes liv, og deres særegne væsens forskellige sider belyses i denne bog, som sikkert vil glæde alle kattevenner. J. A.

Enehjelm, Curt af. Papegøjebogen. Vejledning i pasning, pleje og opdræt samt beskrivelse af de vigtigste arter. J. Fr. Clausen. 79 s. ill. 7.50. (64.43 En36p).

Mange interesserer sig for at holde papegøjer på grund af deres farvepragt og deres evne til at lære at tale. De er derfor yndede stuefugle, man tænke blot på undulatens popularitet. Hovedvægten i bogen er lagt på fuglenes fodring, pleje, bolig og opdræt. Men særlig mange arter har naturligvis ikke kunnet medtages, hvorfor kun de almindeligst forekommende er omtalt. J. A.

Søfart

Tiira, Ensio. Nådeløse hav. 32 døgn på Det indiske ocean. Originalens titel: Raft of despair. Oversættelsen af Poul Mühlhausen. Branner og Korch. 251 s. 14.75. (65.98 Ti47n).

To fremmedlegionærer flygtede ved hjælp af en lille sejldugsflåde fra et fransk skib, der var på vej til Indokina med hjælpetropper. De havde håbet at nå til Sumatra i løbet af et par dage, men strømmen førte dem ud i det åbne hav, hvor sult og tørst, dagens hede og nattens kulde påførte dem frygtelige lidelser, medens grådige hajer fulgte den skrøbelige flåde døgnet rundt. Svenskeren Ericsson bukkede under efter 17 dages forløb, medens finnen Tiira efter 32 dages forløb blev reddet af en engelsk damper, der bragte ham til Singapore. Uden store ord, men intenst og levende har den finske sømand skrevet en detailleret beretning om den farefulde færd og om sine og vennens skiftende sindstilstande og reaktioner. Afvekslende med øjeblikkets oplevelser har forfatteren indskudt erindringer fra sin barndom og tidligste ungdom.
N.K.

LITTERATUR OG SPROG

Aristoteles. Vejen til Livslykken. Aristoteles' eudemiske Etik. Overs. med Indledning og Noter af Poul Helms. Nyt nord. Forl. 24+150 s. 16.00. (88.2 Ar44v).

Om denne Etik, der har navn efter filosofens elev Eudemos, gælder det samme som om Magna moralia (se B.V. 1954, s. 182). Oversættelsen er fortræffelig med grundig indledning og kommentar, men da værket stort set indeholder de samme tanker som Ethica Nicomachea, kan de fleste biblioteker nøjes med dette værk.
K.E.

Livius, Titus. Roms ældste historie. Bd. 2. (4.–7. bog. 445–342 f.Kr.). Oversat af Adam Afzelius. Udgivet af Selskabet til historiske kildeskrifters oversættelse. 13. rk., 5. Munksgaard. 263 s. 22.00. (88.2).

Med denne bog er den nye oversættelse af Livius' store historieværk bragt endnu et skridt videre. Et sidste bind skal føre ned til år 293 f. Kr. Derefter er der et tomrum

i de bevarede skrifter indtil årene 218–167, hvoraf to bind om Hannibalskrigen fornylig er oversat af Gustav Hermansen. S.Th.

HISTORIE

Achen, Sven-Tito, og Svend Cedergreen Bech (Red.). Hvornår skete det? Politikens Danmarkshistorie. Politiken. 416 s. ill. register. 12.75. (Politikens håndbøger, 59). (96Ac38h).

Som i mange af Politikens håndbøger er det også i denne først og fremmest den fortrinlige opstilling af stoffet, der giver den værdi, ganske uanset at historikere i øvrigt har sagt god for selve den saglige fremstilling. Det vil dog altid være for de konkrete oplysninger om, hvad der skete i et ganske bestemt år, at man vil bruge den i bibliotekerne. Det kronologiske afsnit er også bogens egentlige indhold, men da det naturligvis er svært at få alle sider af Danmarks historie presset ind i denne form, er der blevet udarbejdet en række nyttige oversigter med stamtavler, kongerække, krig og fred i Danmarks historie og en hel del andet, der giver et godt supplement. Det bør også fremhæves, at igennem hele det kronologiske afsnit er der på hver side i kolumnetitlen anført de vigtigste samtidige begivenheder i udlandet, så man kan se den danske historie i sammenhæng med, hvad der sker udenfor landets grænser. Der er gode billeder og kort, og der er et meget stort register omfattende alle personer og steder samt vigtige emner, der er nævnt i kronologien og oversigterne. Bogen er af praktisk værdi for alle læsesale, men vil også kunne anvendes til udlån. Kj.H.-L.

Brickhill, Paul. Himmelhunden. Bogen om Douglas Bader. Overs. fra engelsk af Christian Dahlerup Koch efter »Reach for the sky«. Schønberg. 337 s. portr. tvl. 19.75. (91.93 Br48.7h).

Bogen handler om den engelske militærflyver Douglas Baders, de fleste vil nok sige triste, livsskæbne: han mister begge sine ben ved en hasarderet manøvre for at »vise sig« for nogle provokerende kammerater, men tager med strålende, for alle invalider forbilledlig, energi kampen op for at bevare sit hårde job. Et interessant sidestykke til den armløse helt Harold Russell, der blev så kendt gennem filmen »De bedste år«. Skildringen er blottet for selvmedlidenhed og forloren romantik, men rummer måske lidt for megen glæde ved krigshåndværket. Baders forgæves forsøg på at slippe fra sine 3 års fangenskab i Tyskland, hvor han styrtede ned med sin maskine i 1942, er ikke det mindst spændende i denne ejendommelige bog om menneskelig viljestyrke. C.G.E.

Howarth, David. Alene med døden. Oversat efter »We die alone« af Børge Outze. Ændringer og tilføjelser efter den norske udg. »Ni liv«. Hasselbalch. 236 s. ill. 18.50. (95.36Ho91.5a).

Den 24. marts 1943 sejler en fiskerbåd med 8 mands besætning og 4 specialuddannede sabotører fra Shetlandsøerne mod Norges kyst nord for Tromsø. Dagen efter ankomsten angribes ekspeditionen af tyskerne. Kun sabotøren Jan Baalsrud undslipper og flygter let såret. Under utrolige strabadser (4 dages ustandselig vandren i snefjeldet, 27 døgns ophold på fjeldvidden i sneen i en sovepose med koldbrand i begge fødder) lykkes det ham ved loyale nordmænds hjælp at nå Sverige 2 måneder senere. Ingen vil kunne undgå at blive grebet af den fysiske og sjælelige styrke, hvormed

Jan kæmper for livet under disse håbløse vilkår. Uden romanagtige effekter, næsten nænsomt fortalt, vil bogen blive en oplevelse for alle aldersklasser. L. A.

Johansen, Paul B. Altamiragrottens hemmelighed. Hirschsprung. 143 s. 7.50. (91.17Jo35.71a).

En ungdomsbog, som også kan læses af voksne, om opdagelsen af dyrebilleder fra Istiden, fundet af en spansk godsejer og hans datter i en hule i Pyrenæerne. Bogen skildrer livligt – i skønlitterær form – alle de trængsler og den mistro der fra næsten hele den arkæologiske videnskabs side mødte opdageren af disse enestående malerier. Først flere år efter den spanske godsejers død oplevede hans datter den triumf, at videnskabsmændene overfor hende erkendte, at de nu havde fået uomstødelige beviser for, at hulemalerierne virkelig skyldtes Istidens mennesker. S. Th.

MacDonald, Charles B. Kompagnichef gennem Europa 1944–45. Overs. fra engelsk af Mogens Boisen efter »Company commander«. Nyt nord. Forl. 280 s. 16.75. (91.93Ma15.24k).

Som kaptajn for et af de kompagnier, der i 1944 gik i land ved Normandiet, får bogens dengang 22-årige forfatter sin ilddåb – og vi følger ham så på hans trange vej til sejren gennem Tyskland helt over til den czekkoslovakiske grænse. Med sine ret minutiøse terrænbeskrivelser og dokumentationer af fodfolkets taktiske fremrykningsprincipper er den noget ret enestående i krigslitteraturen, hvilket da også udtrykkelig siges i forordet af den militærkyndige oversætter, oberstløjtnant Boisen, som navnlig fremhæver dens instruktionsmæssige værdi.

Almindelige dødelige vil nok trættes en del af de mange detailbeskrivelser, ret ligegyldige soldaternavne og den totale mangel på forklarende kort – blot et enkelt tysklandskort med en aftegnelse af ruten ville have været en stor støtte. Men den vil sikkert blive slugt med stor interesse på samtlige kasernebiblioteker. C. G. E.

Ringsted, Henrik V. Den sorte mand ler. Thaning & Appel. 208 s. tvl. 14.75. (98.487Ri75s).

Sydafrika er et af tidens urocentrer, og dagspressen giver jævnligt meddelelser om regeringens overgreb mod negre og farvede, der tilsammen udgør 11 mill. af unionens 14 mill. indbyggere. Politikens London-korrespondent, Henrik V. Ringsted, opholdt sig 2 måneder i foråret 1955 i unionen for at sætte sig ind i de politiske forhold. Den trænede journalist har i den begrænsede tid skaffet sig et godt overblik, og skønt han som alle demokrater nærer antipati mod diktatur og derfor slækker lidt på objektiviteten, er hans bog en udmærket redegørelse for Malans og Strijdoms apartheidspolitik og dens følger. Denne politik er brutal og kortsynet, og »den sorte mand ler« – tiden vil bringe ham oprejsning. N. K.

Woolley, Leonard. Spadestik. Schultz. 88 s. register, ill. 9.75. (91.1Wo74s).

Den kendte engelske arkæolog har i denne lille bog fortalt om sin arkæologvirksomhed gennem et langt liv. Meget beskedent og fordringsløst beretter han om udgravninger i England, Ægypten, Italien, Syrien og især i Mesopotamien, og om fund som i virkeligheden har været af allerstørste betydning for arkæologien. Jævnsides hermed får man på den fornøjeligste måde besked om, hvor spændende arkæologens daglige arbejde er, og hvilke vanskeligheder de indfødte i mindre civiliserede egne kan berede ham. S. Th.

Katharina den stores erindringer. Redigeret af Dominique Maroger. Overs. fra fransk af Anne Chaplin Hansen. Hans Reitzel. 215 s. ill. 19.50. (99.4 Ka 79.42 kam).

Denne bog som nu for tredie gang udgives på dansk – i smukt udstyr og med tegninger af Preben Zahle – indeholder et manuskript, som kejserinde Katharina II efterlod sig ved sin død i 1796, og som de efterfølgende kejsere gemte omhyggeligt på grund af de frimodige afsløringer det indeholdt. Der fortælles her om den unge begavede og meget ærgærrige tyske prinsesses oplevelser i barndommen og ved det russiske kejserhof, og man får en førstehånds, men ganske vist ikke objektiv, skildring af datidens intriger og magtkampe i tiden 1744 til 1758, kort tid før den unge storfyrstgemalinde nåede sit mål at blive kejserinde efter at have skubbet sin ubetydelige mand til side. Det er et meget betydeligt kildeskrift til vor viden om kejserindens personlighed og Ruslands indre forhold i de højeste kredse i midten af det 18de århundrede, letlæst og spændende. Bør findes i alle nogenlunde store biblioteker.

S.Th.

Kristensen, Evald. J. Christian Bay. Rosenkilde & Bagger. 43 s. portræt. 7.50. (99.4).

Ved afsløringen (1. juli 1955) af en buste af vor gamle landsmand, rudkøbingenseren J. Chr. Bay, den tidligere chef for John Crerar Library i Chicago, holdt Bays gamle ven, tidligere præst for danske i Amerika (nu pastor emeritus boende i Vendsyssel) Evald Kristensen, en smuk lille tale. Den bygger dels på personlige erfaringer, dels på hvad Svend Dahl har skrevet om Bay ved forskellige lejligheder. Bays mange venner i danske bibliotekskredse vil glæde sig over det smukke lille skrift, trykt hos Simon Gullander.

R.L.H.

Larsen-Ledet, Lars. Mit Livs Karrusel. Bd. 8. Dumpekandidat m. m. Gyldendal. 219 s. register. 17.50. (99.4 La 76 la).

Ja, så er den 8. karruseltur løbet af stabelen, den er festlig, folkelig og fornøjelig som de 7 andre – så hold dem ikke tilbage: der er stadig »smæk for skillingen«; og hører De til de mange, der beklager vor tids vælgermøders mangel på fornøjelige afbrydelser, slagfærdige indlæg og opmuntrende episoder, så læs dette bind om L.-L.s deltagelse i dansk politik i næsten alle dens afskygninger, lige fra rigsdagens korridorer til de små skærmysler i det lokale forældreråd. Som han er på hat med dem alle! Måske lige med undtagelse af en vis herre, der i registret kan findes under: Hitler, A., Bandit.

Men der er stadig god grund til at henvise til anm. i B.V. 1952, s. 461, som de færreste vel har lyst at finde frem; så lad mig sige det kort: bemærk selvironien bag dette måske lidt særprægede udslag af dansk lune – og min lidt naive tro på, at dét skulle være sidste bind i serien. Vi har mindst to tilgode endnu, til ærgrelse for mange – og til glæde for mindst ligeså mange!

C.G.E.

Mikkelsen, Ejnar. Farlig Tomandsfærd. Gyldendal. 188 s. kort, tvl. 21.75. (99.4 Mi 48 mi 2).

Ejnar Mikkelsens 3. erindringsbog er en let bearbejdet og noget forkortet udgave af hans »Tre Aar paa Grønlands Østkyst«, der udkom 1913. Den handler om hans ekspedition med det lille skib »Alabama« for at finde optegnelser fra Mylius Erichsen

og hans to fæller, der omkom på Danmarksekspeditionen 1907. Skønt man kender resultatet, læser man med spænding og interesse Ejnar Mikkelsens beretning om de utrolige strabadser, han og hans trofaste kammerat, Iversen, måtte gennemgå i årene 1909–12, før det lykkedes at vende tilbage til civilisationen. I en efterskrift drager forfatteren sammenligning mellem Nordøstgrønland dengang, hvor han i tre år var »lost in the Arctic«, og nu, hvor en række vejrstationer står i daglig forbindelse med omverdenen. N.K.

Nielsen, Carl Lindberg. Familien Estrup gennem 250 år. 1705–1955. Rytterbonde i Estrup Ø. Hornum sogn Christen Poulsens mandlige descendens. Odense. Hempel. 83 s. 8.00. (99.9).

En meget minutiøs og faglig korrekt fremstilling af denne for landet betydningsfulde slægt med alle oplysninger og data, som kan findes i kirkebøger, skøder og andet arkivmateriale. For alle biblioteker, som samler på genealogisk litteratur. S.Th.

Poulsen, P. Salmebogen fortæller. 2. Samling. De Unges Forlag. 176 s. 7.75. (99.3 Po 86.8 s).

Pastor P. fortsætter (jfr. B.V. 1954, s. 532) med oplysninger om kendte salmeforfattere (her: Kingo og Brorson) og navnlig mindre kendte, som nu er blevet repræsenteret i Den danske salmebog. Det er nyttigt at have fået let tilgængelige oplysninger om disse sidste og om nogle af de salmers tilblivelse, som har fundet optagelse i den nye salmebog. J.B.

Werner, Sven. Niels Bohr. 1885 – 7. Oktober – 1955. En billedbiografi med indledning af Sven Werner. Berlingske. 67 s. ill. 8.75. (99.4 Bo 28 we).

En smuk lille bog, hvori man følger Niels Bohrs liv i fotografier, private og »officielle«. Indledningen giver et smukt indtryk af Bohr og hans gerning og er skrevet både med varme og lune. Selvskrevet til købstadbibliotekerne. Pr.J.

SKØNLITTERATUR

DANSKE BØGER

Abell, Kjeld. Fire Skuespil. Melodien der blev væk – Eva aftjener sin barnepligt – Judith – Dronning går igen. Thaning & Appel. 265 s. 17.75. (Ab 26 fi).

Interessen for denne charmerende teater-tryllekunstner er så stor og berettiget, at en samlet udgave af fire af de tidlige skuespil – deriblandt det meget efterspurgte »Melodien« og det hidtil utrykte »Dronning går igen« – givet vil afhjælpe et savn i alle større biblioteker. Udgaven er dertil værdifuld både som teater- og åndshistorisk dokument – K. A. repræsenterer jo med sine fejl afgjort en vigtig fase i vor tids intellektuelle debat – og som dejlig underholdning. Det er faktisk fornøjeligt og spændende også at læse disse kvikke og effektive teater-tekster, og historien i dem, emnerne er jo stadig aktuelle og væsentlige, så at man følger K. A.s argumentation med interesse lige frem til den intellektuelt sjældent videre tilfredsstillende slutning. J.Cl.

Bay, J. Christian. Fortællinger og Oplevelser. 2. Samling. De Unges Forlag. 164 s. portr. 8.50. (Ba93.8f).

Den ny samling fortællinger og oplevelser ligger ganske på linie med den ifjor udgivne (B.V. 1954, s. 545). Den er som sin forgænger præget af lune, hjertelighed og fin menneskeforståelse i beskrivelsen af de emigrantskæbner, den især beskæftiger sig med. A.E.K.

Bjerregaard, Arne. Mosegården. Wangel. 236 s. 10.75. (Bj28.8mo).

Der er såmænd intet ondt i denne folkelige forfatter, der her kommer med en fortsættelse af sidste års »En plovfure vendes«. Blot har han en ulyksalig evne til at dynge så mange ulykker oven i hinanden, at det halve gerne kunne være nok. Man har lidt svært ved at tro, at een familie skal rammes så hårdt. Men selvfølgelig, meget kan ske – også i virkeligheden. Traktorhelten Ege er nu forpagter på »Mosegården«, som han driver frem til et mønsterlandbrug. Han må kæmpe med sit dårlige ben, bladlusangreb i froafgrøden, købmandsfallit, ildebrand og et revnefærdigt ægteskab. Og se så til den uvorne søn, der sætter ild på gården. Ege er for resten ikke selv fader til dette englebarn, og det piner ham, at hans kone ikke har turdet fortælle ham det. En stormflod i naturen og i ægtefolkenes sind kommer og renser ud. Solidt og jævnt altsammen. Foreløbig sidder Bjerregaard ved foden af det folkelige parnas. S.Bj.

Duurloo, Ellen. Der sker aldrig noget i den lille gade. Carit Andersen. 217 s. 12.75. (Du88de).

Titlen er et postulat, og Ellen Duurloo dementerer sin påstand i rigt mål. Det er ikke just opfindsomt at berette om en tilfældig københavnsk sidegade og dens indbyggere, men det giver anledning til at fortælle vidt og bredt om, hvad den og den har gjort, sandsynligvis vil foretage sig eller muligvis aldrig får udført, og mundlæderet er der ikke noget i vejen med. Der sker en bunke i denne storbyens lilleverden. Vi møder en magister-original, som hjælpes af gadens løse fugl; der er en arbejdsom middelstandskone gift med en sindssyg mand; en amoralsk 15-årig pige, og så er der konen i ismejeriet, hvorfra sladderen distribueres.

Dagligdagen på godt og ondt – i et temmeligt gråt skær – nærmest genrebilleder. Mange nikker genkendende, og mange synes, at her er en bog, der kan forstås. S.Bj.

Grove, Peter. Jakob den velsignede. Branner & Korch. 269 s. 16.75. (Gr82ja).

Peter Groves debutroman om patriarken Jakobs ungdom, hans lidt luskede erhvervelse af førstefødsels-retten og Herrens velsignelse og derpå følgende flugt for Esaus hævn til morbroderen Laban, hvor han tjener i 16 år for Lea og Rachel – er et såre dygtigt, modent og velafbalanceret arbejde, formet med sans både for det kulturhistorisk sande og arkæologisk sandsynlige, for det psykologisk fængslende i denne gådefulde skikkelse og dertil også sans for det pittoresk underholdende. Så selv om bogen ikke tilfører litteraturen eller læseren noget egentligt nyt, og selv om P. G. nok ikke i dybeste forstand er digter, rummer bogen dog en så oplysende, fængslende og kultiveret underholdning, at alle bibliotekstyper med sindsro og god samvittighed kan finde rigelig anvendelse for den. J.Cl.

Hansen, Aase (Red.). Trompeten. 13 noveller af unge danske forfattere. Gyldendal. 149 s. 15.75. (86.1Ha59t).

Man har sandelig oppet sig i denne 7. årgang – det var også tiltrængt! (Se B.V., 1955, s. 121). Dels er der kommet flere nye navne med – Leif E. Christensen (en lidt

for selvglad historie), Louis Feinberg (god skitse fra krigen i Israel), Finn Gerdes, Frank Jæger (dejlig »jægersk hverdagshistorie«) samt Knud Mosegaard (af en eller anden uransagelig grund!). Dels har to »ældre« navne her skrevet store, aldeles fortræffelige noveller, der giver én fornyet tro på og tillid til de pågældende forfatterskaber. De er nok begge lidt »socialrealistiske«, men hvor er de alligevel menneskeligt ægte og kraftfulde – Peer Schaldemoses historie »Geværet« om besættelsens menneskelige efterdønninger, og Gunner Gersovs gribende fortælling »En dårlig far« om bolignøden i efterkrigstidens Finland.

Når hertil føjes, at Ove Brønnum har skrevet en ustyrligt komisk historie om svensk stivhed og spiritus, og Hans Lyngby Jepsen med vanlig dygtighed fortæller en symbolsk historie om menneskelig fejghed og syndebuk-mentalitet – vil De sikkert forstå, at man bør have denne smagsprøve på ung litteratur stående i al fald i alle større biblioteker. J. Cl.

Hansen, Christen. Der er ikke piger nok i Paris. Carit Andersen. 208 s. 9.75.

Det er en lokkende titel. Den gamle husar vågner, og man styrter sig ud i mødet mellem Karen og Knud, der træffer hinanden i Paris. Og så kommer de såmænd fra samme landsby hjemme i Danmark. Hvorsomtorp hedder den. Mere hjemmestrikket kunne det ikke godt være, og rokken spinder en ende om de to, der slet ikke får hinanden, selvom det en overgang trak slemt op til giftermål mellem dem. Før de skilles, har man været med i landsbyens dagligliv under besættelsen, men hvor er det dog svært at nå til vejs ende, blandt andet fordi sprog og stil skurrer fælt i ørerne. Skal der virkelig ikke mere til for at få en bog udgivet? S. Bj.

Hansen, Martin A. Konkyljen. Gyldendal. 204 s. 15.75. (Ha63.8k).

Man modtager denne bog med mange følelser, hvori sorg, taknemlighed og ærbødighed er de langt overvejende. Dog blander der sig også deri – når man forsøger at bedømme bogen nøgternt – en sørgmodig fornemmelse af at stå overfor en torso, skøn, men i detaljen uden mesterens sidste formgivning. Udgivernes, Vera Hansens og Ole Wivels efterskrift, lader én da også ane konturerne af det gennemarbejdede kunstværk, Martin A. Hansen havde håbet at skabe, men ikke fik fuldført. Hermed være det sagt, at denne efterladte novellesamling ud over den øjeblikkelige aktualitet næppe bliver repræsentativ for dette store forfatterskab i det udvalg af hans bøger, der i tiden fremover vil have sin givne plads i ethvert bibliotek.

Men derefter råder ene taknemligheden – for fortællinger som den fromme almuelegende om »Åsynet«, for den stærke og gribende historie om faderen »Roden«, for det udskudte fragment »Sankt Hans aften« fra »Lykkelige Kristoffer«, for middelalderhistorien »Daniel« og flere andre – historier, hvoraf flere nok før har været trykt andetsteds, men her er endegyldigt samlede. Hvor var han stor, Martin A. Hansen, alvorsfuld og opløftende, rig i sit sind og i sin digtning. Der er tomt efter ham. J. Cl.

Hoffmann, Poul. Vidnerne. De Unges Forlag. 208 s. 9.75. (Ho27.3vi).

Forfatteren har omskrevet evangeliernes og Apostlenes Gerningers fortællinger til en roman med evangelisten Markus som hovedperson og omhandlende begivenhederne omkring korsfæstelsen og den første tid derefter, indtil Paulus drager ud på sine missionsrejser. Som religiøs roman er den redelig men lidt farveløs. Den savner den kunstneriske kraft, der kunne kaste nyt lys over det for alle bibellæsere velkendte stof. »De andre«, som den måske ønsker at nå, vil næppe lade sig fængsle af den.

A.E.K.

Jæger, Frank. Jomfruen fra Orléans. Jeanne d'Arc. Aschehoug. 224 s. 14.75. (Aschehougs roman-biografier). (Jæ38jo).

Romanen er formet som 4 mænds udsagn. Hovedberetningen er lagt i munden på en fejg, ung adelsmand, der fordrevet fra sit gods en tid tjener som karl hos bondefamilien d'Arc og senere som standard-bærer følger Jeanne indtil befrielsen af Orléans. Krønikeskriveren Ladvenu fortsætter historien til hendes tilfangetagelse. Den italienske røverhøvding Baretta, hendes lieutenant giver soldatens syn på Jeanne, englændernes juridiske bagmand ved processen i Rouen beretter om den og brændingen på bålet.

Således belyses Jeanne fra flere sider uden trættende gentagelser. Beretterne karakteriserer indirekte sig selv og direkte den forvirrede politiske situation i Frankrig, der muliggjorde den bondekløgtige, naivt gudfrygtige jomfrus karriere som en brik i et politisk spil, hvis regler hun ikke kendte – en Jeanneopfattelse identisk med Jean Anouilhs i skuespillet »Lærken«. Den individualistiske F. J. er sluppet heldigt fra den bundne opgave. Stoffet har fået form, liv og perspektiv. L. A.

Knudsen, Mogens, og Orla Lundbo (Udg.). Folkelige fortællere fra Danmark. Carit Andersen. 356 s. 19.50. (86.1Kn68.4f).

Det er efterhånden en sand syndflod af antologier, vort bogmarked oversvømmes af. Her er endnu et eksemplar af slagsen. Det rummer kære og kendte navne som Bergsøe, Blicher, Goldschmidt, Pontoppidan og fra vor egen tid S. Elkjær, Johs. V. Jensen, Buchholtz, Erling Kristensen for kun at nævne enkelte af bogens store skare udmærkede fortællere. Som titelen lover, er der lagt vægt på i god forstand folkelige bidrag: fortællinger af kvalitet og let tilgængelige i fremstillingen. Selvsagt vil ikke alle novellerne have lige stor interesse for den almindelige nutidslæser, men det skal nok vise sig, at flere af de ældre forfattere vil få en chance hos låneren af idag, så bibliotekerne, også de mindre, behøver ikke at tøve med anskaffelse. A. E. K.

Marque, Steffen. Guldkystens hvide heks. Carit Andersen. 214 s. 9.75.

Det er svært at variere sin karakteristik efter på stribe at have læst 4–5 – hvad fortælleteknikken angår – næsten ens »historiske« romaner, hvis historiske indlevelse indskrænker sig til den, enhver kan få ved at læse et populært værk om perioden, – hvis menneskeskildring er flad som pap, – hvis sprog ikke behøvede nogen barbering, hvis de skulle udsendes som »easy readers«, – og hvis vilje til at aktivisere læseren er lige så lille som de 98% af forlystelsesindustriens film (der er i det hele taget mange lighedspunkter mellem filmens og disse bøgers sociologi). Den foreliggende roman foregår mestendels på et svensk fort på Guldkysten midt i det 17. årh., men det er kun lidt nødtørftig staffage omkring de sædvanlige vidunderskønne kvinder, der skaber erotisk dramatik i et samfund af mænd, i dette tilfælde soldater og sømænd. Føljeton til tirsdagspressen.

Monies, David. I den grønne time. Arne Frost-Hansen, 255 s. 10.75. (Mo53.2i).

Denne danske forfatter kan mageligt konkurrere med Hans Martin. Rent formelt skriver han bedre end mangen god folkelig fortæller, men han spekulerer så det knager i, hvad folk formenes at ville have. Som hos Martin er der en direkte bestsellerappel til læsernes mest snobbede følelser: en hovedrig slægt, som det går skidt, men

så alligevel godt for, en velbjerget, ung, letsindig mand, der flyder i sølvtøj og påstået medfødt kultur, og som har sine eventyr med letsindige kvinder, som både han og forfatteren tager dydig afstand fra efter endt fornøjelse, hvorefter han ægter en purung, uskyldig pige, den eneste slags kvinder, mandlige hovedpersoner med broget fortid bliver gift med i den slags romaner. Baggrundsstaffagen er lidt københavnsk historie 1800–1930. Forlaget skriver, bibliotekerne er glade for forfatteren. Det må man da ikke håbe. D.J.

Rasmussen, Gerhard. Kaptajnen behøver ingen orlov. Roman. De Unges Forlag. 148 s. 9.75. (Ra59.8ka).

Gerhard Rasmussen vil utvivlsomt få mange læsere til sin ny roman. Handlingen er et fund og byder på stor elementær spænding og en overraskende slutning. Det drejer sig om en episode fra krigstidens England, hvor to unge officerer beordres ud på et dødsensfarligt foretagende: afmontering af to tyske miner af ny og ukendt type. Foruden de to er begges hustruer og den enes fader dramaets personer. Det har været forfatterens ønske at skildre disse menneskers reaktioner overfor dødsangstens prøvelser og at vise, hvorledes den gudstro, der ihvertfald for de tres vedkommende har været latent til stede, bliver virkelighed for dem. Bogens vægtige indhold er iklædt en klar og behersket form. A.E.K.

Rostbøll, Erik. Lyset. Gyldendal. 237 s. 14.75. (Ro89.3ly).

En meget væsentlig og meget talentfuld bog, der indfrier mange af de løfter, som debutromanen gav. Handlingen udspilles – som i den første bog – i løbet af et døgn: et menneske er slynget ud i en personlig krise, hvorunder han oplever lange flashbacks, der giver os et billede af hans udvikling og af de mennesker, der omgiver ham. Den centrale oplevelse i Johan Becks liv ligger tilbage i besættelsestiden og er af etiskreligiøs art. Da han ligger på gulvet i et fængsel efter at have været underkastet tortur af tyskerne, oplever han lyset, der her står som symbolet på et sjæleligt gennembrud, på en åndelig sejr, der bliver et paradoks derved, at den gør vold til afmagt, den stærkeste til den tabende og den overvundne til den egentlige sejrherre. Men først da Johan Beck kommer tilbage til en fredelig tilværelse, begynder hans egentlige kamp. Han skal nu leve op til sin egen frelse, og her svigter han. Han gør sig skyldig i en fejlvurdering i forhold til omgivelserne, han falder for den fristelse at forbeholde sig selv sin åndelige triumf, ude af stand til at dele den med andre og hjælpe dem, der behøver hjælp. Han svigter sit medmenneskelige ansvar. Som han tidligere svigtede vennen Stig, svigter han Marie, som han elsker, Eva, som bliver hans hustru, og Lillian, der gennem sin egen fornedrelse viser ham et eksempel, han ikke kan efterfølge. Undladelsessynderne indhenter ham først flere år senere og sender ham ud i den krise, der danner bogens ramme.

Det er sandt, at Rostbøll ofte forfalder til uklarhed og manglende disciplin med sproget; men han kan skrive en dialog, der lyner af talent, og de mennesker og problemer, der optræder i hans samvittighedsdrama, er så levende, at de må bevæge selv den trægeste. P.B.

Sinding, Michael. Karneval i Warszawa. Schønberg. 122 s. 11.75. (Si56.3ka).

I det irske konsulathjem i Warszawa holder konsulen og hans frue karneval for corps diplomatique. Hans søster begår selvmord, og hans kone flygter i desperation fra sit mislykkede ægteskab, mens han selv finder styrke hos sin polske husholderske,

der holder sig oppe i kraft af en stærk gudstro. Der er en grel modsætning mellem det tilsyneladende sorgløse udpluk af menneskeheden, der fester midt i ruinbyen og de fattige indbyggere, som er mærket af en krigs rædsler. Festdeltagerne føler sig nogenlunde frie bag maskerne, men er alligevel opfyldte af usikkerhed og angst. Ens nærmeste kunne være spion. Øst – vest, sitrende nervøsitet, polsk folkesjæl. Alt givet med en overlegen teknik og komposition, der er en glædelig overraskelse hos en debutant. Sproget er ikke helt udadleligt, men bogen giver et godt stemningsbillede af en urolig tid. S. Bj.

Storm Petersen, Robert. 13 øre – alt iberegnet. Branner og Korch. 288 s. ill. 18.13. (St8ot).

Med Storm P. er det enten for eller imod. I hvert fald flere steder på landet. Undertegnede er absolut for og kan kun på det varmeste anbefale nærværende 47 vrøvlehistorier, der i al deres barokke munterhed rummer så mange sandheder. Under læsningen af dem går det op for een, hvor meget hans lystige påfund lyste op i hverdagens trummerum, når han i sin skælmske streg og med få ord gav en situation. 47 af Storm P.s bedste fortællinger, flere velegnede til oplæsning. S. Bj.

Stubman, Harald. Søn af en synder. Borgen. 169 s. 13.50. (St92.9sø).

En dreng vokser op i en lejekaserne på Vesterbro i København. Hans far er en brutal slapsvans med kæmpebranderter som dagens clou; hans søster trækker på gaden, mens hans mor klynger sig til religionen. Hun er svag og uden chancer for at dæmme op for sin mands udskejelser og kan ikke styre sine børn, hvad ingen kan fortænke hende i under sådanne omstændigheder. Da tyrannen har skabt sig længe nok, verfes han ud af romanen over et trappegelænder i slagsmål med en af sine sønner, og man trækker vejret lettet. Et hjem, der ikke er noget hjem, er her tegnet i al sin barskhed, og afsnittene herom er bogens bedste. Fra socialrealisme kommer man til metafysik, for drengen er synsk, har evner til at forudsige begivenheder. Om læseren tror på de clairvoyante hændelser, som der er mange af, må han afgøre med sig selv. Gør han det ikke, er store partier af bogen banale og intetsigende.

Stubman har så vidt vides skrevet på egne oplevelser. Realiteterne er overbevisende skildret, ordvalget ikke skånsomt, og blandingen af religion, forudanelser og mer eller mindre hamber erotik er ikke rar. Alligevel er der så meget menneskeligt indhold i »Søn af en synder«, at den ikke kan fejes til side uden videre. S. Bj.

Sørensen, Villy. Ufarlige historier. Gyldendal. 135 s. 12.75. (Sø88.7uf).

Den kun 26-årige Villy Sørensen, der debuterede for to år siden med »Sære historier«, er givet et sjældent og kosteligt talent. Han boltrer sig her fortsat i sin forunderlige verden, skabt i Kafkas og Chaplin's tegn – opfører sig som den lille uartige dreng overfor kejserens nye klæder, de gamle sandheder og idé-klicheer, og blotstiller derved på en mærkelig naiv og gammelklog manér vor mekaniserede og konforme verdens latterligheder og rædsler. Hans nye novellesamling, hvis højdepunkt nok er den godmodigt-forfærdende historie om »Soldatens juleaften«, hører derfor hjemme i alle større biblioteker med tilstrækkeligt mange litteratur-interesserede lånere.

Men – fra anmeldelsen i B.V. 1953, s. 402 bør gloserne »manierte« og »stereotype« gentages! Nogen udvikling spores ikke i denne nye samling – så ung han er, synes V. S. stivnet i en ved første øjekast forbløffende, men kunstlet facon, der hurtigt

trætter. Det bliver spændende at se resultatet, når livet engang bryder gennem den unge filosofs tankespind og altfor faste systemer. J. Cl.

LYRIK

Arnbak, Birthe. Skjulesteder. Gyldendal. 59 s. 9.75. (Ar61sk).

De løfter, Birthe Arnbak gav i sin første samling, indfrier hun fuldtud her. Det er en oplevelse at møde et så modtageligt sinds indtryk af livet gengivet med så sikker artistisk sans. Der kan være mindelser om Aarestrup, om Abildgaard – men personligt omformet. Dygtigt, sikkert og samtidig kvindelig følsomt – dette er virkelig lyrik, digtningens »rene væsen«. C.S.J.

Ditlevsen, Tove. Kvindesind. Hasselbalch. 77 s. 12.50. (Di88kv).

Pigesindet er modnet: dette er en bog skrevet af en kvinde med både tænksomhed og hjærte, formen er ganske jævn og klar og indholdet så vedkommende og alment, at man kan vente, hun kalder sin næste samling »Menneskesind«. C.S.J.

Knudsen, Erik. Minotauros. Gyldendal. 49 s. 8.75. (Kn63.53mi).

Titlens symbol er hentet fra oldtidens labyrint, titeldigtet maner urtidens vilde rædsel frem, med moderne perspektiver, og munder ud i problemet: Er det muligt at leve med disse billeder på nethinden? Formen er ikke uklar, men bevidst krampagtig, og det stadig tilbagevendende angstmotiv manifesterer sig i stærke billeder, der dog ikke overalt fastholdes med fuld digterisk styrke. Men E. K. er stadig en digter, der ikke blot griber, men mærker sin læser. C.S.J.

OVERSÆTTELSER

Andreas, Stefan (ty.). Det spanske kloster. Oversat af Helge Hultberg efter »Wir sind Utopia«. Wangel. 72 s. 7.50. (An57.2sp).

Forfatteren, som levede og udgav livsanskuende bøger i Hitlers Tyskland og Mussolinis Italien, skrev i 1942 denne novelle fra den spanske borgerkrig om en fhv. munk, der som Francosoldat tages til fange og anbringes i sit gamle kloster, der nu er fangelejr. Kommandanten har begået uhyrlige forbrydelser mod munke og især nonner i krigens første dage og tages på egen indstændig anmodning i skrifte hos munken (De største syndere er mere tilgængelige for nåden end jævnt skikkelige borgere (jvfr. Greene, Mauriac m. fl.)). Til sidst nedskydes alle fanger efter at have modtaget syndsforladelse. Novellen er så sprængfyldt af teologi, at det er svært at kapére for en ikke-katolsk normaldansker. Forlaget skriver, at novellen bruges i de vesttyske skolers undervisning. Dens sprog er rent og klassisk, men man må jo da håbe, børnene også får andet at vide om den spanske borgerkrig. D.J.

Bellow, Saul (am.). En ung amerikaners eventyr. Oversat af Michael Tejn efter »The adventures of Augie March«. Nyt nord. Forl. 413 s. 21.75. (Be46.08un).

Efter at nu to af Bellows romaner er blevet oversat til dansk, må bibliotekerne vist belave sig på, at hans navn bliver stående i katalogerne ved siden af de andre store amerikanere. Den foreliggende roman er en overordentlig bred og tættrykt skildring af en drengs opvækst i Chicagos slumkvarterer og hans liv indtil de 35. Det går op og

ned for ham, og han oplever mangt og meget i forskellige egne af USA og i Meksiko. De mange mennesker, som får betydning for ham, lærer vi at kende særdeles grundigt, og derved får vi endnu en intelligent forfatters tværsnit gennem det moderne USA. Hvad bogens holdning angår er den uengageret, men det er en lise at læse en forfatter, hvem intet menneskeligt smuds er fremmed, uden at det af den grund er blevet til livsangst og kulturpessimisme m. m. hos ham. Det er hverken spildt tid eller spildt arbejde at læse ham, men det kræver såvel tid som arbejde. D.J.

Bradbury, Ray (am.). 233° Celsius. Oversat efter »Fahrenheit 451« af Michael Tejn. Schønberg. 223 s. 14.75. (Br15to).

Den eneste virkelige kunstner indenfor den lidt fordægtige, populære genre, der kaldes »science fiction«, har her skrevet en lille intelligent roman fra den nære fremtid, som, trods en vis tørhed, i sin idé rummer så megen aktuel og rigtig kritik af og satire over vor tids tendens mod det lette og ukomplicerede, det rent ufarligt underholdende, at man ønsker den mange læsere. Og spændende og underholdende (!) er den skam også, denne historie om brandmand Montag, der en skønne dag kommer til at tvivle om sit arbejdes hellige mission. Brandmændene er jo til den tid takket være de ildfaste materialer forlængst befriet for deres gamle, praktiske slukningsarbejde – deres opgave er nu ene at opspore og destruere alle exemplarer af de farlige genstande, man kalder bøger. Disse samfundsopløsende skrifter, der undergraver og modvirker den hellige konformitet.

Bogen indgår med rette og hæder i forlagets »Obelisk-serie«, der sigter mod mere avancerede læsere. J. Cl.

Caldwell, Taylor (am.). Maggie og hendes ægteskab. Oversat efter »Maggie, her marriage« af Soffy Topsøe. Hassing. 190 s. 12.50.

Amerika. Nybyggertiden. Maggie elsker Ralph, Ralph elsker Maggie, Maggie elsker John, John elsker Maggie. Hvad skal det dog blive til? Svar, ifølge forlagsreklamen: »Maggie lærer at forstå, at hendes ungdomskærlighed (Ralph) var et blændværk, og at hendes valg (John) er det rette«. Glæde.

Men den behøver ikke at plage biblioteklånere. S. Bj.

Carling, Finn (no.). Fangen i det blå tårn. Hans Reitzel. 134 s. 15.00. (85Ca 50.8fa).

Man har fortsat megen sympati for denne begavede og poetiske unge norske forfatter – og for det prisværdige danske forlagsinitiativ, der ligger bag denne bogs udgivelse på originalsproget. Men det præg af krampagtig og konstrueret fortænkthed, der allerede var over Kafka-romanen »Skyggen« (B.V. 1954, s. 551), bliver her endnu mere fremtrædende. Denne roman om drøm og virkelighed og vanskeligheden ved at forene dem, en skildring, der med romantisk ironi og megen spidsfindighed er konstrueret på en sådan måde, at alt flyder ud i uvirkelighed for læseren – kan højst interessere de lånere, der føler en ligefrem selvpinerisk pligt til at gøre sig bekendt med selv de mest specielle eller goldeste litterære experimenter. J. Cl.

Claudi, Jørgen, og Mogens Knudsen (Red.). Kvinden fra de store skove. Noveller fra radioen III. Hasselbalch. 175 s. 14.50. (85.9Cl29.1k).

Efter samlingerne af angelsachsiske og europæiske radionoveller følger her som 3. og foreløbig sidste bind en række fortællinger, repræsenterende norske, svenske, enkelte danske og een færøsk forfatter. Udvalget af danske forfattere er ret snævert,

da man har ønsket kun at medtage hidtil utrykte værker. Redaktørerne udtrykker håbet om, at fortællingerne som de gode radionoveller, de var, også som læsenoveller må være opmærksomhed værd, og dette håb må siges at være opfyldt. Det er en fængslende repræsentation af moderne forfattere, man her stifter bekendtskab med, og bogens forskellige bidrag byder på både tankestof og underholdning i alvorlig og munter iklædning. A.E.K.

Cronin, A. J. (eng.) Dame med nelliker. Overs. af Sigrid Enghardt efter »Lady with carnations«. Gyldendal. 212 s. 14.75. (Cr 56 da).

Veldrejet og velsmurt underholdning, som ikke kræver tankevirksomhed. Indhold: En londonsk kunsthandlerske rejser til New York for at afhænde en kostbar Holbein-miniatur og oplever en sen, men heldigvis lykkelig kærlighedshistorie med en mange-millionær. A.E.K.

Edh, Hans Selmer (no.). Hjertet finder aldrig ro. Overs. af Hedda Løvland efter »Farende folk«. J. Fr. Clausen. 220 s. 8.75. (Ed 53 hj).

Bogen foregår blandt omrejsende arbejdere ved de store vejanlæg, hvormed teknikken holder sit indtog i en afsides norsk egn, og den skildrer modsætningen mellem disse mennesker og den bofaste befolkning med dens mere gammeldags og intolerante livssyn. Det i sig selv gode stof er ikke udnyttet. Udover en vis anskuelighed i beskrivelsen af »sluskens« tilværelse giver bogen ikke meget. Handlingen, en traditionel kærlighedshistorie, er spinkel, og personskildringen er uden dybde med hang til det sentimentale. A.E.K.

Fønhus, Mikkjel (no.). Troldelgen. Ill. af Svend Otto. Overs. af Karl Skancke efter »Trollelgen«. Jespersen og Pio. 159 s. ill. 9.75. (Fø 61 tr).

Der er en vældig kraft og kunstnerisk beherskelse af stoffet i denne fortælling fra vildmarken om den årelange kamp mellem Troldelgen og jægeren, en kamp, der efter den sidste udmattende jagt ender med, at de begge finder døden samtidigt. Forfatteren ejer en sjælden evne til med få ord at male det storslåede natursceneri og til at fortælle enkelt, men sådan at det huskes, om det næsten personlige forhold mellem dyr og menneske. Den – også fra udstyrets side – smukke bog indtager en bemærkelsesværdig plads mellem årets oversættelser. A.E.K.

Gordon, Richard (eng.). Lille doktor til søs. Oversat efter »Doctor at sea« af Mogens Boisen. Haase. 196 s. 11.75. (Go 57.81 l).

Charmerende og munter læsning, kræver intet hovedbrud, læses til akkompagnement af sagte klukkende latter. Den unge læge fra »Lille doktor, hvad nu?« har taget hyre som skibslæge på en lastbåd, der befarer havne på Sydamerika. Han fortæller særdeles levende om sine oplevelser i et milieu, der er uvant for ham, og han møder adskillige herlige typer blandt folkene ombord. Bogens lune er ærkeengelsk, tørt vid og uhøjtidelighed fra først til sidst, og replikskiftet er rapt. Den må kunne more mange. S.Bj.

Gorkij, Maksim (russ.). Stormfuglen. Noveller og skitser. Tiden. 355 s. 12.50. (Go 61 st).

Gamle kendinge suppleret med hidtil ikke oversat prosa. Til den første kategori, der efter min mening også viser sig at være den betydeligste, hører den fine lille roman

»Utæmmet vildt«, i tidligere oversættelse kaldt »Varenjka Olésov«, mesternovellen »Seksogtyve og en«, og det berømte, men i hvert fald hvad dets poetiske værdi angår stærkt overvurderede digt »Kvadet om stormfuglen«. Udvalget, der stammer fra årene 1897–1907, bringer herudover noveller, der endnu bærer præg af Gorkijs romantiske ungdomsperiode, og hvis udtryksform til tider virker overlæsset, næsten svulstig, og et par prosastykker, hvori man sporer hans begyndende bevidst revolutionære indstilling, således »Den blodige søndag«, der synes mig uden større kunstnerisk kvalitet, men læses med interesse som reportage af søndagen den 9. januar 1905, da Gorkij var øjenvidne til blodbadet på den stilfærdigt demonstrerende folkemængde foran czarpaladset. – Litteratur for alle biblioteker. J.L.L.

Graves, Robert (eng.). Det gyldne skind. Overs. af Jens Kruuse efter »The golden fleece«. Thaning og Appel. 323 s. kort. 19.75. (Gr33.5gy).

Robert Graves har genfortalt sagnene omkring det berømmelige Argonautertogt efter Det gyldne Skind. Hans stil har i sin ro og bredde plads for mange små svinkeærinder hid og did, som tjener til at skabe en fortrolig atmosfære omkring de høje guder og helte og deres meget menneskelige tanke- og handlesæt. Med samme humor og klogskab som huskes fra Claudiusbøgerne har Graves nyskabt det kendte stof og skænket sine læsere en højst forfriskende og strålende fornøjelig oplevelse. A.E.K.

Hambræus, Axel (sv.). Marit. Historien om en tapper Dalarkvinde. Overs. af John Rasmussen efter »Marit«. De Unges Forlag. 244 s. 9.75. (Ha47.1ma).

Fortælling fra Dalarne for et par menneskealdre siden om en gæv bondekone, hvis kræfter sættes på prøve, da hendes mand menes omkommet, og hun derfor selv må sørge for sig og sine fire børn. Lidt for fermt er det håndelag, hvormed forfatteren ordner alt på bedste måde trods allehånde vanskeligheder. Historien bevæger sig i udtalt grad på overfladen. A.E.K.

Han Suyin (kin.). Morgen over Kina. Roman. 2. opl. Overs. fra engelsk af Asta Hoff-Jørgensen efter »Destination Chungking«. Martin. 303 s. 14.75. (Ha71.8mo).

1. opl. udkom 1946, men der er god grund til at gøre opmærksom igen på denne smukke, værdifulde bog, som vil have læsere i alle biblioteker. Den fortæller om et ungt, kinesisk ægtepar, begge tilhørende ansete familier og begge uddannet i England, han som officer, hun som jordemoder. Det er fru Suyin, der beretter, og skildringerne drejer sig om hendes og hendes mands oplevelser under krigen mod Japanerne i slutningen af 30erne. Hun giver gribende billeder af krigens frygtelige følger, hvadenten det drejer sig om direkte krigshandlinger eller om nøden blandt de tusinder af flygtninge, som drives bort fra hjem og arbejde på endeløs omflakken, men bogen rummer også henrivende skildringer af velhavende, kultiverede kineseres hjemliv set indefra. Ingen læser vil forblive upåvirket af den kærlighed til det vældige rige og dets beboere, som så smukt kommer til udtryk. A.E.K.

Hedberg, Olle (sv.). Venstre kind eller En svensk tiger. Oversat efter »Vänstra kinden« af Astrid Ehrencron-Kidde. Hasselbalch. 236 s. 16.50. (He19.7v).

Det er vist efterhånden kendt, at jeg er en stor beundrer af denne morsomme og kloge svenske moralist, denne skeptiske menneske- eller måske snarere borger-skildrer, der skriver så godt og underholdende, at det er lige ved at skade hans litterære omdømme! Alligevel kan jeg ikke anbefale denne hans sidste roman – centralbibliotekerne

bør selvfølgelig have den, omend den næppe får mange lånere. Hvor klog og levende dens skildring end er af stemningen i det neutrale Sverige, permittent-trafikens Sverige under den anden verdenskrig, således som den opfattes af tre forskellige mandstyper i den begivenhedsløse tid, der ligger inde ved bevogtningstjenesten (en levemand, en stuelærd bibliotekar og en ung mand af folket), hvor rigtige ting der end siges om vor pligt til at modstå det onde – så er bogens ramme og problem for internt svensk, for passé til i dag at kunne fængsle almindelige danske læsere.

Man kan højst og ret specielt anvende bogen som et slags ironisk supplement til Linnas stærke bog om Finlands skæbne i samme periode (anm. i B.V. 1955, s. 439). J. Cl.

Hunter, Evan (am.). Himlen bag de knuste ruder. Oversat efter »The blackboard jungle« af Lars Berg. Nyt nord. Forl. 280 s. 17.50. (Hu68.7hi).

En hård bog om hård ungdom på en »ungdomsfagskole« i New York. Drenge, der ikke har hoved til at klare et gymnasium, skal her opdrages til nyttige og lovlydige borgere. Eleverne er en bande undermålere med laveste intelligenskvotient, topmålte forbryderspirer, der hver time af skoledagen pønser på bataljer. Deres unge lærer er idealist, sætter alt ind på at få de balstyrige knægte i tale. Han skuffes ofte, men klemmer ufortrødent på igen. De overfalder ham på åben gade og gennemtærsker ham, men han møder frejdigt på skolen igen. De flænser ham med en kniv i en skoletime, han spiller julekomedie med dem. De er af en egen støbning, men han er det så sandelig også. Han kæmper som en gal for at få dem til at åbne sig, for at komme på talefod med dem; han føler et kald som lærer i denne affaldsdynge. Hunter ved en masse om ungdomspsykologi og siger meget væsentligt om et specialfænomen, der vel ikke uden videre kan overføres til hjemlige forhold, selv om det også har udløbere her til lands. Trods hårdkogtheden og en temmelig ligegyldig kærlighedshistorie er det en bog, der ikke er uvedkommende. Oversættelsen er til ug. S. Bj.

Laxness, Halldór (isl.). Kæmpeliv i nord. Oversat efter »Gerpla« af Martin Larsen. Gyldendal. 258 s. 24.50. (La96.7kæ).

De mindre biblioteker vil sikkert være bedst tjent med at have årets nobelpristager repræsenteret på hylderne med »Salka Valka«, som snarest bør udsendes i ny udgave, samt den lille populære fortælling om »Den gode frøken og huset« (B.V. 1955, s. 279). For »Kæmpeliv i nord« henvender sig nok alligevel kun til et mindretal af lånerne, folk med visse forudsætninger.

Bogen er nemlig i flere henseender direkte svær at læse. Laxness har jo med megen kunstfærdighed og skarp ironi (begge dele kongenialt overført til dansk af oversætteren, hvis fremragende arbejde bør berømmes særskilt!) skrevet denne beretning om de to gevaldige krigshelte Thorgeir Havarsøn og skjalden Thormod Bessesøn (hentet fra »Fostbrødre-sagaen« fra omk. år 1200) i en veltruffet sagatone. Denne herlige pastiche, der står i grel kontrast til indholdet, vil fryde kendere, men nok desværre afskrække mange jævne læsere.

Det er beklageligt, for historien om disse devaluerede helte, disse krigerske brøndpisseres barokke bedrifter, der er i slægt med Don Quixotes, har med sin nådeløse afklædning af kriger- og helteidealet en alvorlig og aktuel mission netop i vor tid. Heltedyrkelsen overlevede jo alle verdenskrige – se bare på dagbladenes tegneserier! Mange mennesker ville derfor kun have godt af at læse denne både komiske og dybt alvorlige bog, og derfor må alle blot nogenlunde store biblioteker trods eventuelle

»afsætnings-vanskeligheder« have pligt til at sikre sig den i et tilstrækkeligt antal exemplarer. J. Cl.

Lofts, Norah (eng.). Velsign dette hus. Overs. af Michael Tejn efter »Bless this house«. Nyt nord. Forl. 356 s. 17.50. (Lo27.5 ve).

En velskrevet underholdningsroman omkring et engelsk herresæde og dets beboere gennem 400 år. Forfatterinden holder med kyndig hånd rede på den vidtløftige, men altid spændende handlings tråde og gennemfører den med sans for levende personskildringer og afvekslende tidstypiske scenerier. En bog, mange vil have fornøjelse af. A. E. K.

MacDonald, John (am.). 104° Fahrenheit. Oversat efter »Cancel all our vows« af Elsa Gress. Hassing. 291 s. 14.75.

Hedebølgen er over den amerikanske by, og mærkelige ting sker. Et 15 år gammelt ægteskab knager bravt i fugerne og er ved at gå under, fordi ægtemanden skejer ud. Hun opfatter hans forskellige eskapader som et brud og lader sig trøste af en ung student, en rigtig superman. Ind imellem florerer cocktailselskaberne og klublivet med enorm intensitet. Det er utroligt, hvad de mennesker kan nå at få inden for vesten i den ugestid, hele opløsningsprocessen varer. Ikke noget rart billede dette her; hårde ord veksler med stærke drikke og kras erotik på baggrund af en fortravlet forretningsverden og dens intriger. Da hedebølgen slutter, forenes de rette parter igen, en dyr erfaring rigere. Det er godt fortalt, det er muligvis sandt; det kunne også være sket under køligere himmelstrøg. Moderne mennesker er sammensatte. »104° Fahrenheit« kommer ikke ind under kategorien »en god kærlighedsroman til mor«. S. Bj.

Mankowitz, Wolf (eng.). Et kid for en snus. Overs. efter »A kid for two farthings« af H. C. Branner. Gyldendal. 114 s. 8.75. (Ma46.8 ki).

Joe er seks år og bor sammen med sin mor til leje hos en gammel bukseskrædder i East End, mens hans far er i Afrika for at prøve lykken. En dag køber Joe for sine spareskillinger en enhjørning, som kan opfylde ønsker, dog kun små ønsker, for den er lille. Enhjørningen, som altså er et gedekid med et enkelt rudimentært horn, bliver syg og dør; men forinden er Joe's beskedne ønsker blevet opfyldt. På en højst virkelig måde, for det er en særdeles virkelig og iøvrigt meget fattig verden, der omgiver Joe. Det snurrige og farverige miljø er skildret med varm humor og indtagende menneskelighed. Den danske gengivelse er ypperlig. P. B.

Mann, Thomas (ty.). Felix Krull. En svindlers bekendelser. Overs. af M. Boisen efter »Die Bekenntnisse des Hochstaplers Felix Krull«. Gyldendal. 341 s. 24.50. (Ma47.3 fe).

Felix Krull er en svindler af særlige dimensioner, rigt udstyret med skønhed, begavelse og charme. Han begynder sit begivenhedsrige liv i en lille vinby ved Rhinen som søn af en champagnefabrikant. Faderens selvmord og familiens økonomiske ruin tvinger Felix til selv at klare ærterne, og det gør han på bedste vis, først som tjener på et parisisk luksushotel, dernæst i Lissabon under foregivende af at være en fransk marquis på vej ud på en jordomrejse. Her standser desværre beretningen, og det må befrygtes, at digteren aldrig fik den fuldført. Men selvom romanen er en torso, er den et strålende vittigt kunstværk, som rent umiddelbart bereder sin læser en stor-

artet fornøjelig oplevelse, og skam få samme læser, om hun eller han ikke tillige lægger sig dens underfundige mening på sinde ved at gribe i sin egen barm og se, hvormeget af en svindler der huses dèr.

Den meget omstændelige stil vil nok trætte mindre øvede læsere. A.E.K.

Masters, John (eng.). Bhowani-expressen. Overs. efter »Bhowani junction« af Cai Clausen. Erichsen. 334 s. 16.75. (Ma 82.6 bh).

Et jernbaneknudepunkt i Indien er skuepladsen for den forrygende handling, der foregår i 1946, mens englænderne forbereder sig på at forlade landet og inderne på at overtage styret. Forf. har tidligere vist, at han ved meget om Indien; men han har ikke nogen kunstnerisk aspiration. Han har nøje beregnet sin bog for bestsellermarkedet og Hollywoods industri. Her er, i de tilladte dristighedsgrader og i hastig vekslen, erotiske scener, junglenætter, kommunistisk undergrundsbevægelse, togafsporinger, vold og mord. En enkelt ting er fremstillet levende og interessant, nemlig eurasiernes liv og vilkår – to af de tre hovedpersoner tilhører denne blandingsrace. Den tredie hovedperson er en hvid supermand, en engelsk oberst med det sigende navn Savage. Bogen er et perfekt, blankpoleret produkt fra underholdningsindustrien. P.B.

Moberg, Vilhelm (sv.). Nybyggere. Indvandrerne, 2. Oversat efter »Invandrarna« af Michael Tejn. Hasselbalch. 315 s. 12.50. (Mo 13 ny).

Bonden fra Dufwemåla, Karl Oskar Nilsson, hans familie og de andre svenske indvandrere er nu endelig nået frem til den lange rejses mål, Taylor Fall i Minnesota-territoriet. Her forvandles de til amerikanske »squattere« – den herlige Ugifte Ulrika, den foragtede sognehore hjemme i Vestergöhl, forvandles endog til agtværdig præstekone! – de finder deres jordlod og strider sig uden forsyninger eller penge med nød og næppe gennem den første hårde vinter. Og de begynder at føle sig hjemme i det nye land.

Bag dette nøgne handlingsskelet til dette fjerde bind af Mobergs store udvandrersaga i ny folkeudgave ligger der en bevægende historie om menneskelig lidelse, hårdførhed og optimistisk livstro, en historie, der vil kunne fængsle enhver læsertype. Værket hører – som sagt flere gange tidligere, sidst i B.V. 1955, s. 384 – fortsat hjemme i ethvert bibliotek. De snyder Dem selv og Deres lånere, om De ikke har det stående i helst lidt for mange exemplarer.

Man ser utålmodigt frem mod fortsættelsen. J.Cl.

Reverzy, Jean (fr.). Livets passagér. Oversat efter »Le passage« af Torben Brostrøm. Hans Reitzel. 139 s. 13.50. (Re 94.8 li).

Et mærkeligt, foruroligende kunstværk, nok en af årets interessanteste bøger – for de få læsere. Forfatteren, der er læge og så sandelig også i al sin kliniske nøgternhed en betydelig kunstner, beretter om en ven, en verdensvagabond, havnet som hotelvært på Haiti, hvorfra han angrebet af en uhelbredelig leversygdom vender hjem til sin lille franske fødeby for at dø. En ubetydelig, noget forjasket menneskeskæbne, hvis gradvise forfald vi får beskrevet med forfærdende eksakthed i forfatterens rolige, ligesom dumpe stil. Sjældent er vist døden skildret så ubønhørligt, menneskelivets intethed overfor den så grumt, og dog efterlader bogen en sært ophøjet, tillidsfuld stemning i ens sind – en nøgen fortrøstning til noget ud over – således som den døende her har sin eneste ideelle stræben i den uartikulerede længsel mod havet. J.Cl.

Sagan, Françoise (fr.). Farlig sommerleg. Overs. af Thorkild Hansen efter »Bonjour tristesse«. Schønberg. 147 s. 12.75. (Sa27fa).

En særlig form for trekantdrama møder læseren i denne skildring af nogle rige menneskers ferieoplevelser ved Rivieraen. Fortælleren, et 17 årigt pigebarn, fører en ansvarsfri tilværelse som kammerat med sin ungdommelige og charmerende far, hvis letfærdige livsførelse hun er fuldt fortrolig med og godt på vej til selv at efterligne. Da den tredie person dukker op, en smuk og tiltalende kvinde, og da hun og faderen beslutter at gifte sig, aner den unge Cecile, at hendes sorgløse tilværelse hermed bringes i fare, og hun fatter derfor en djævelsk plan, som kun lykkes altfor godt, til at forpurre ægteskabet.

Som kunstværk betragtet er den lille roman af kvalitet. De forskellige personer og spillet mellem dem er skildret med intensitet og teknisk kunnen. Noget andet er, at forfatterindens ungdom – hun er kun 18 år – virker beklemmende i betragtning af hendes kynisme og altfor store erfarenhed om menneskesindets vrangsider. A.E.K.

Sandgren, Gustav (sv.). Styrmand Eider. Oversat efter »Styrmand Eider« af Niels Kaas Johansen. Wangel. 168 s. 7.50. (Sa64.32s).

G. S. er en såre sympatisk, af sind meget ung, af år dog efterhånden noget moden romantisk primitivist (f. 1904), som flere forlag forgæves har forsøgt at indføre herhjemme – desværre aldrig med hans eneste kunstnerisk fuldlødige bog, samlingen »Skymningssagor«. Også dette forsøg er dømt til at mislykkes, for i denne roman, hvor S. fortæller om en ung arbejders indføring i livet via en ældre, moden kvindes erotiske besættelse, og om hans senere udvikling til stor komponist (!), er handlingselementerne så parodisk u-sammenstemte og navnlig så naive, at næppe nogen kan fængsles af den, endsige tage den alvorligt. Den sexuelle frimodighed, som S. selvfølgelig må dyrke, har nu også i Sverige antaget ganske specielle former, der virker ret tragikomiske. Jeg finder ikke denne bog fornøden.

Så må De langt hellere købe hans »Stukket af – ?« til ungdoms-hylden. J.Cl.

ANDRE NYE BØGER OG UDGAVER
(1955)

Fortegnelse over litteratur om religionsundervisning. 2. udg. (Statens pædagogiske studiesamling.) 24 s. 0.50.
Götzsche, Poul. Vil du være rask. Bønnens væsen og virkninger. Gad. 77 s. 6.50.
Hvem hvad hvor. (Politikens årbog 1956.) 510 s. ill. 7.50.
Jensen, Paul Egon. Signaler og sikringsanlæg. Reitzels Modelbanebøger. 5. Reitzel. 47 s. 4.75.
Jensen, Paul Egon. Trækkraft. Reitzels Modelbanebøger. 6. Reitzel. 47 s. 4.75.
Sørensen, Max. Bør F Ns pagt ændres. Fremad. 46 s. 2.50.

Korch, Morten. Rigtige julehistorier. Branner & Korch. 157 s. 7.75.

Bemærkelsesværdige nyoptryk

Hansen, Martin A. Tornebusken. 4. opl. Gyldendal. 282 s. 17.75.
Steinbeck, John. Mus og mænd. På dansk ved Aase Hansen og Kai Friis Møller. Gyldendal. 142 s. 7.75. (Gyldendals nye serie.)
Stevenson, R. L. Skatteøen. På dansk ved B. B. Møller. Ill. af Høyrup. Gad. 386 s. ill. 7.50. (Gads Klassikere.)

U N G D O M M E N

ANMELDELSER

(Bøger fra 1955, hvor intet andet er anført).

Ved Danmarks Biblioteksforenings børnebogsudvalg der for tiden består af: Førstelærer Sv. Alleslev (S. A.), børnebibliotekar Aase Bredsdorff (A. Br.), børnebibliotekar Grethe Norvang (G. N.), børnebibliotekar Anine Rud (A. R.), viceskoleinspektør Chr. Winther (Chr. W.).

Aldrig bange. En indianerhistorie for børn og voksne. Kristeligt fredsforbund. 12 s. ill. 0.60.

En fortælling, der bygger på en historisk begivenhed, nemlig den venskabspagt, der i 1775 stiftedes mellem kvækerne, der kom uden våben til det nye land, og de nordamerikanske indianere, som af den grund ikke betragtede dem som fjender. En stilfærdig og dog dramatisk fortælling, som er præget af kvækernes sædvanlige enkelhed og sanddruhed i deres skildringer af menneskers gudstro og af deres tro på den våbenløse, racefordomsfri og unationale kristendoms sejr over krig mellem mennesker. Kan anbefales. G. N.

Byskov, J. (Udg.) Alle børns eventyr. Ill. af F. Rojankovsky. Erichsen. 120 s. ill. 12.75. (39.1 By79a).

24 korte, enkle eventyr, hvoraf de fleste er folkeeventyr uden kildeangivelse. Udvalget er udmærket, men det samme kan desværre ikke siges om Byskovs genfortælling, der mange steder er ret tam og flad. Illustrationerne, der har slavisk præg, er af forskellig kvalitet. Mange er festlige og humoristiske, andre er noget kulørte. Men vi mangler eventyrbøger, og trods indvendingerne kan bibliotekerne nok ikke undvære denne bog, hvis typografi og opsætning gør den velegnet til selvlæsning fra 3. kl. Højtlæsning fra 5. år. A. Br.

Bjørnbøl, Børge. Christian på 4. Illustrationsforlaget. 30 s. ill. 7.75. (46.3).

Den 10 årige Christian, der bor i Ungarnsgade på Amager, foretager sammen med sin kammerat Kirsten, der er et par år yngre, en heldagstur ind til Rundetårn. Turen er omhyggeligt forberedt, og i tekst og billeder fortælles der ikke blot om Rundetårn og dets bygmester, men om en række andre historiske personer, der har tilknytning til de bydele, der passeres, og der fortælles en hel del om København i gamle dage. På en fornøjelig måde smugles der en masse videstof ind i fortællingen, der må anbefales for 8–10 års børn både i og uden for hovedstaden. Chr. W.

Bøgenæs, Evi. For ung. Gyldendal. 105 s. 6.50. (Bo32fo).

»For ung« er ikke en 1. klasses ungpigebog, men en bog af den jævnere type, som sammenlignet med dansk ungpigelitteratur forekommer een at være god. Den har ingen litterære kvaliteter, er kort sagt en jævnt fortællende skildring af unge mennesker i en norsk småby. Problemerne er uden detailleret psykologisk spænding eller begrundelse, men den er hæderlig, d. v. s. uden usandsynlig sammenhæng mellem personerne, deres handlinger og motiverne dertil. – For 12–16 årige piger. G.N.

Dunkel, Ulrich. På jagt efter fabeldyr. Samleren. 166 s. ill. 17.50. (58 Du67.9p).

Anmelderen har aldrig drevet specialstudier i zoologi og er således på dette område nærmest lægmand med en del spredt læsning. Med største interesse har jeg læst denne

bog, der i ni spændende kapitler fortæller om sjældne dyr – begyndende med okapien og sluttende med »den blå fisk«, en rest af urtidens kvastfinnede fiskearter, som man troede forlængst uddød, da der fangedes et eksemplar ved Afrikas østkyst i 1938. Det er første klasses stof, og fremstillingen er mønstergyldig. Bogen vil få mange voksne læsere, men den bør også anskaffes til børne- og ungdomsbiblioteker og skolelæsestuer. For naturinteresserede store drenge er det den helt rigtige bog. Chr. W.

Engholm, Kaj, og Olav Hast. Til køreprøve med Far til fire. Martin. 92 s. 3.75. (En 50.6 ti).

Dette produkt, der virker som et usmageligt forsøg på at slå mønt af en morsom tegneseries og et par landskendte films popularitet, har intet med litteratur at gøre og hører som følge deraf ikke hjemme på bibliotekerne. G. N.

Fisker, Robert. Peter Pjusk vender hjem. Aarhus. Aros. 95 s. ill. 4.85. (Fi 86.2 pe 2).

3. bog om gråspurven Peter Pjusk fortæller om hans og hans kones oplevelser i byens parker om vinteren, og om hvorledes de flyver ud på landet, da foråret kommer. Opsætningen er som i de foregående bøger, der er meget værdsat af børnene. Anbefales til højtlæsning fra 5 år, selvlæsning fra 3. kl. og til læseretarderede på et lidt senere trin. A. Br.

Franck, Gudrun. Den lange julebog. Med tegninger af Kamma Svensson. Haase. 71 s. ill. 6.85. (88 Fr 15.6 la).

En halv snes julefortællinger og nogle julesange af nordiske og amerikanske forfattere. I spidsen står juleevangeliet smukt og jævnt genfortalt af udgiveren.

Bogen henvender sig først og fremmest til de mindre børn, de der endnu tror på julenissen, og det er en aldeles dejlig familiebog, der dog også på grund af det gode typografiske udstyr er velegnet til selvlæsning i 2.–3. kl. De mange, lette og fine illustrationer er helt fri for den fra de fleste julebøger kendte overdrevne sentimentalitet. For alle biblioteker, også forældrehylderne i de voksne afdelinger. A. Br.

Henning-Jensen, Astrid, og Bjarne Henning-Jensen. Mikosoq. Historien om en grønlænderdreng fortalt i tekst og billeder. Høst. 48 s. ill. 8.75. (46.7 He 69 m).

Fotografierne til denne billedbog fra Grønland er optaget under ministeriernes filmudvalgs ekspedition til Grønland i 1954. Fangersønnen, Mikisoq, fra en fjerntliggende boplads, hvor man endnu lever i jordhytter, ganske vist pyntet med indrammede billeder af kongefamilien og avisbilleder af den engelske dronning i kroningsdragt, og hvor faderen endnu ernærer familien som fanger på gammeldags vis, kommer på hospitalet i Jacobshavn med tuberkulose. Her ser han for første gang huse telefon, radio, elektricitetsværk, og herfra medbringer han til sin boplads som den mest opsigtsvækkende gave en aluminiumsfløjtekedel.

Bogen er levende fotograferet, men kommer dog billedmæssigt ikke på højde med Jette Bangs uforlignelige, men desværre udsolgte »Grønlænderbørn«, hvis billeder udstråler forfatterindens kærlighed til og respekt for vore grønlandske landsmænd, men det er en klar og anskuelig bog med en udmærket, kortfattet tekst, en bog som giver barnet et indtryk af vore dages Grønland på godt og ondt.

Bogen er beregnet for de yngste læsere og kan anbefales til såvel børne- som skolebiblioteker. G. N.

Jensen, Frede G., Rasmus Hansen og Torben Gregersen. Min egen ordbog. Gyldendal. 224 s. 6.50. (89.63 Je 39.6 m).

Denne ordbog, der indeholder ca. 6000 opslagsord, fremtræder med store, tydelige typer uden en eneste forkortelse. Den vil være et særdeles nyttigt hjælpemiddel i skolen fra 4. kl. og opefter, men selv om den naturligvis mere er en retskrivnings- end en fremmedordbog, bør den dog have sin plads i enhver velforsynet læsestue, også af hensyn til de elever, der undertiden her arbejder med skoleopgaver. Chr. W.

Knutsson, Gøsta. Lasse Bamse rejser ud i verden. Gyldendal. 92 s. ill. 3.95. (Kn85la).

Der er mange morsomme optrin i fortællingen om Lasse Bamse, der rejser ud for at finde sin mor og havner i Lillebakke by, men den er dog nok i sin helhed for vanskelig at læse og forstå for de alderstrin, den er beregnet for. S.A.

Lamorisse, Albert. Lille Bim. Et æsels historie. Fortalt og fotograferet af Albert Lamorisse. Tekst gengivet af Jacques Prevert. Oversat til dansk af Edith Rode. Th. Beck. upag., ill. 10.50. (La37.7li).

Her er mange udmærkede fotografier og en ret fantasifuld og lidt naiv tekst om drengen Abdullah og hans æsel, der først blev bortført af høvdingens søn, fordi han synes godt om det, senere af røvere, der kommer rejsende til den lille tropeø, hvor børnene bor; men det lykkes disse at befri æselet, og de to drenge bliver gode venner, og høvdingens søn en stor, men rar høvding, og Abdullah hans statholder, der har særligt tilsyn med alle øens æsler. Bedre kan det ikke være. Chr.W.

Linklater, Eric. Det blæser på månen. Overs. af Else Heise. Gyldendal. 146 s. ill. 7.75. (Li66de).

I en grå børnebogssæson, hvor kun få bøger hæver sig over det jævnt almindelige, er det en vederkvægelse at læse denne bog, som Linklater skrev for at underholde sine børn i ensomheden på Orkney-øerne under den sidste verdenskrig. Denne fantastiske fortælling om et par pigebørns forvandling til kænguruer og om deres påfølgende ophold i en zoologisk have er en gave også til forældrene, der her får lejlighed til at more sig sammen med børnene, selv om det ikke altid er det samme, de to parter morer sig over. Det er sjældent at møde så oplagt en fortæller og endnu sjældnere så oplagt en oversætter. A.R.

Moen, Magnus. Sverre i Afrika. Grafisk Forlag. 141 s. 5.00. (Mo21.2sv5).

Sverrebog nr. 6 bringer hovedpersonerne til Kenya, hvor de lever som gæster hos en række hvide farmere. Der gives en hæsblæsende og overfladisk skildring af levevilkårene, noget bedre er beskrivelsen af naturen og dyrelivet uden dog på nogen måde at være dybtgående.

Karakteristikken af negerstammerne, de samme som Karen Blixen har skrevet så betagende om, er af den art, som man kender fra gamle, nu udrensede geografibøger. Wakambaerne er sorgløse, Kikuyuerne smiler sjældent og vil gerne tjene penge, og negre i almindelighed kaldes flere steder fjolser og dumme. Mau-Mauproblemet, som vel ikke mange mennesker kan se til bunds i, præsenteres for børnene på knapt en side (36) på en yderst ensidig måde, hvorefter Sverre og Pierre deltager i en privat klapjagt på en Mau-Maugruppe. Denne bog betegner et dybt fald fra den foregående smukke bog om de nordcanadiske indianere. Bør ikke anskaffes. A.Br.

Sandgren, Gustav. Stukket af – ? Det danske Forlag. 112 s. 6.75. (Sa64.32st).

Gunnar har en god plads i en stockholmsk isenkramforretning; han har ikke helt kunnet frigøre sig for et par utiltalende kammerater, og da chefen en dag betror ham bilen og 14.000 kr., som skal bringes til en by lidt udenfor, overrumples han af disse to, der har fået forbindelse med tre jævnaldrende flygtninge fra en opdragelsesanstalt, og de bemægtiger sig bilen. Men det lykkes Gunnar at beholde pengene, og da han efter mange bevægede optrin kan vende tilbage, bringer han med sig den ene af flygtningene, der er træt af at være lovløs og fredløs, og som nu vil tage sin straf og begynde forfra med hjælp af Gunnar og hans chef. Alvorlig fortælling med dyb forståelse af afsporet ungdom. Chr.W.

Toft, Magna. Kim Chins store bedrift. Grafisk Forlag. 128 s. ill. 4.75. (To33.6ki).

Handlingen foregår i Malaya efter sidste verdenskrig. En kineserdreng, Kim Chin, og hans jævnaldrende engelske ven optrevler med den snarrådighed, der er karakteristisk for børn i dårlige børnebøger, en hemmelig kinesisk organisation, hvis formål er: Asien for asiaterne, og gør det let for engelske politi- og militærstyrker at tilintetgøre ligaen. Tænk at kende til asiatiske sæder, skikke og tankegang, hvad enkeltheder, som f. eks. beskrivelsen af en af de hellige mænd tyder på forfatterinden gør, og så udnytte sit stof så banalt og tankeløst. – Ikke for biblioteker. G.N.

1001 nat. Aladdin og andre eventyr. Bearbejdede af C. E. Falbe-Hansen. Ungdommens Forlag. 90 s. ill. 3.85. (39.1 Tu80al).

Gyldendals udgave i udvalg ved Tom Kristensen kan stadig fås, og den bør bibliotekerne have stående, da den – også på grund af sit større omfang (256 s.) og Anton Hansens billeder – bør foretrækkes for den foreliggende udgave, der indeholder 9 eventyr og 5 helsides illustrationer (af Martin Allerup). Vil man så have et ekstra eks. for de mindre børn, kan man købe denne her. Chr. W.

Wellendorf, Paul. På fisketur. Hasselbalch. 88 s. ill. 6.50. (79.97 We49.4p).

En fornøjelig og letfattelig bog om lystfiskeri, der henvender sig til drenge i alle aldre. Ind imellem instruktionerne i de forskellige former for fiskeri, som f. eks. fluefiskeri, spinnefiskeri, pirkefiskeri, fortæller forfatteren om oplevelser på fisketure helt fra barndommen, og om hvordan man selv for en billig penge kan fremstille en stor del af det fiskeudstyr han omtaler. Bogen slutter med en beskrivelse af de almindeligste fiskearter, deres forekomst, fredningstider, mindstemål, og det nævnes, at fiskeri mange steder ikke er tilladt; hvor og hvordan tilladelse opnås, omtales derimod ikke.

En bog om en populær hobby, der udfylder et hul i vor børnefaglitteratur, velskrevet og naturlig i sprogføringen og med enkle instruktive tegninger, der støtter teksten på bedste måde.

Bør anskaffes af alle biblioteker, både store og små, og også af bibliotekerne for voksne. G. N.

White, E. B. Grisen der fik lov til at leve. Jespersen & Pio. 160 s. ill. 8.75. (Wh37.2gr).

Vi er i Danmark alt for tilbageholdende, hvad angår oversættelser af betydeligere udenlandske børnebøger. Det er derfor dobbelt glædeligt, at White's charmerende bog om grisen Willy og dens ven edderkoppen Charlotte også har fundet vej til os. Det er en bog fuld af humor og nonsens, og i modsætning til flere angelsaksiske børnebøger af denne type en bog, der ikke blot appellerer til den voksne læser men også i sjælden grad fængsler børnene. Garth Williams dejlige illustrationer er helt i bogens ånd. A. R.

Wulff, Hilmar. Jægerøens hemmelighed. Gyldendal. 86 s. 4.75. (Wu45.8j).

I fortsættelsen til »Jægerdrengene« afslører Per og Jørn en smuglerbande under megen udfoldelse af dramatik. Trods det noget kulørte handlingsforløb rummer bogen en vis menneskelighed i skildringen af begivenhederne. Kan anvendes på bibliotekerne, men hører ikke til de bøger, der bør anskaffes først. A. R.

»BOGENS VERDEN« sendes gratis til medlemmer af Danmarks Biblioteksforening. Abbonnementsprisen er 15 kr. Redaktionens adresse: Odensegade 14, Kbhvn. Ø., central 8820. Annonceexpedition: Nyt nordisk Forlag Købmagergade 49, Kbhvn. K., central 11 301.

Nielsen & Lydiche (M. Simmelkiær)